

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary
wiejskie. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Mi-
nister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Instytucją odpowiedzialną za treść jest Iso-Tech sp. z o.o.

Oszacowanie potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej na przykładzie wybranych gmin umiejscowionych w województwach dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, małopolskim i podlaskim.

Raport z badań wykonanych w ramach operacji pt. Kampanii Medialnej „Wiedz i Mądrze
Jedz 2020” czyli jak zwiększyć oddziaływanie Krótkich Łańcuchów dostaw Żywności na roz-
wój zrównoważony obszarów wiejskich by wdrożyć Europejski Zielony Ład w Polsce.

Zrealizował zespół pod kierownictwem Prof. dr hab. Mariana Kachniarza, w składzie:
dr hab. Krzysztof Gorlich, dr Magdalena Raftowicz, mgr inż. Krzysztof Solarz,
Wioletta Kruczek, mgr Łukasz Kruczek

Krzeszów, 30.10.2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Odwiedź portal KSOW – <http://ksow.pl>
Zostań partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Spis treści

Spis treści	3
1. Cele	4
2. Uzasadnienie	4
3. Metody	5
4. Wyniki	6
4.1. Przegląd badań – doświadczenia zagraniczne	6
4.2. Analiza dostępnych baz danych	8
4.3. Wybór województw oraz wyznaczenie obszarów do badań szczegółowych	14
4.4. Metoda badania lokalnych rynków sprzedaży bezpośredniej przez organizatora rynku lokalnego	16
4.4.1. Konstrukcja modelu lokalnego rynku żywności	16
4.4.2. Metoda określania potencjału lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej	19
5. Weryfikacja	22
6. Dyskusja wyników	23
7. Wnioski i rekomendacje	25
Spis załączników	29

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

1. Cele

Głównym celem badań było oszacowanie liczby gospodarstw rolnych, które aktualnie prowadzą sprzedaż bezpośrednią oraz liczbę gospodarstw zainteresowanych podjęciem tego typu działalności w celu określenia potencjału rynku lokalnego.

Celami szczegółowymi były:

- a) Analiza dostępnych baz danych o gospodarstwach rolnych (zarówno statystycznych jak i branżowych), oraz ocena ich przydatności do stworzenia zorientowanej terytorialnie, bazy danych o gospodarstwach rolnych funkcjonujących (bądź mających taki potencjał) w systemach sprzedaży bezpośredniej;
- b) Wypracowanie uniwersalnej metodyki (modelu) badań lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej, możliwej do zastosowania w różnych regionach kraju, która umożliwi badania porównawcze w skali regionalnej i krajowej;
- c) Identyfikacja największych barier dla produkcji (produktów nieprzetworzonych i przetworzonych) pod kątem wykorzystania możliwości „sprzedaży bezpośredniej” w wybranych gminach i w badanych województwach.

Założoną w badaniach tezę było stwierdzenie, że liczba gospodarstw, które aktualnie produkują żywność i sprzedają ją w ramach krótkich łańcuchów dostaw jest niewielka (np. wg. opinii Małopolskiej Izby Rolniczej to nie więcej niż 5% albo 4.000 z 200.000 gospodarstw rolnych w Małopolsce). Jednocześnie potencjał takiej sprzedaży w grupie małych gospodarstw jest relatywnie duży. Barię w rozwoju tej formy sprzedaży jest brak dogodnych rozwiązań instytucjonalnych i logistycznych, łączących producentów z konsumentami.

2. Uzasadnienie

Pomimo wprowadzenia przepisów prawnych i podatkowych, które umożliwiają rolnikom przetwarzanie i sprzedawanie bezpośrednio konsumentom żywności z własnych gospodarstw (w szczególności RHD), nie zauważa się wyraźnego wzrostu zainteresowania tą formą sprzedaży. Nie oszacowano też jaki jest potencjał produkcji i sprzedaży w tym zakresie. Szczególnie dotyczy to gospodarstw rolnych, które dotychczas produkują wyłącznie na potrzeby własne i nie uczestniczą w obrocie towarowym. Określenie liczby takich gospodarstw, a także zdolności i skłonności do uczestniczenia w tym segmencie rynku, pozwoli na bardziej skoncentrowaną i skuteczną politykę wsparcia rozwoju sprzedaży bezpośredniej w celu wzmocnienia i rozwijania rynków lokalnych. Efektywność tej polityki zależy również od właściwego geograficznego zróżnicowania działań i odpowiedniego doboru instrumentów do zróżnicowanego charakteru gospodarstw rolnych oraz dopasowania do potrzeb, uwarunkowań i możliwości konsumentów.

Podstawą takiej analizy potencjału sprzedaży bezpośredniej jest budowa bazy informacyjnej o gospodarstwach rolnych (obejmującej zarówno te, które już uczestniczą w sprzedaży jak i gospodarstwa, które nie uczestniczą w sprzedaży bezpośredniej, ponieważ produkują wyłącznie na własne potrzeby). Dotychczas takiego instrumentu nie stworzono, choć mógłby on być skutecznym systemem wsparcia polityki, zorientowanej na ten segment rynku. Nie posiadamy więc bazy gospodarstw rolnych, która zawierałaby informacje o lokalizacji, wielkości, charakterze uczestnictwa w rynku sprzedaży itp.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Posługujemy się informacjami na tyle zgeneralizowanymi, że zwłaszcza na obszarach o rozdrobnionej strukturze gospodarstw, trudno na ich podstawie dokonywać wiarygodnych analiz.

Istnieją jedynie bazy dedykowane do określonych kwestii (np. gospodarstwa rolne korzystające z dopłat obszarowych, gospodarstwa zarejestrowane w RHD, MLO czy też sprzedaży i dostaw bezpośrednich), listy wyborcze Izb Rolniczych oraz dane gromadzone przez GUS. Te ostatnie, choć pochodzą m.in. ze spisów rolnych, nie mają charakteru jednostkowego. Rozproszony charakter tych baz, różna ich struktura i sposób agregacji, nie pozwala na prostą ich integrację oraz weryfikację, celem uzyskania informacji o potencjale gospodarstw w zakresie sprzedaży bezpośredniej oraz ich udziału w rynkach lokalnych.

Mając powyższe na uwadze, by oszacować wolumen żywności, który może potencjalnie być zbyty w ramach sprzedaży bezpośredniej oraz liczby i obszarowej lokalizacji rolników zainteresowanych tą formą sprzedaży, potrzebne jest opracowanie modelowej METODY sporządzenia takiego szacunku.

3. Metody

W naszym opracowaniu zastosowaliśmy następujące metody badawcze:

- a) Analiza danych pierwotnych (*desk research*) w celu zidentyfikowania badań nad potencjałem lokalnych rynków zbytu żywności w Polsce jak i za granicą. Zidentyfikowanie najlepszych doświadczeń, które inspirowałyby dalsze badania nad tym zagadnieniem.
- b) Analiza dostępnych baz danych o gospodarstwach rolnych (statystycznych i resortowych) pod kątem ich dostępności, standardów technicznych wymiany danych oraz komplementarności.
- c) Badania bezpośrednie (szczegółowe) w wyznaczonych wcześniej obszarach szczegółowych, celem weryfikacji przydatności publicznych baz danych do syntezy, która tworzyłaby zorientowaną terytorialnie bazę danych o gospodarstwach rolnych mających potencjał sprzedaży bezpośredniej w ramach krótkich łańcuchów dostaw żywności.
- d) Synteza metodologii i narzędzia do określania wielkości rynku sprzedaży bezpośredniej (w podziale na część realną i potencjalną) testowana w skali 4 analizowanych województw na przykładzie wybranych gmin, z możliwością wyznaczania obszarów szczególnego natężenia badanych zjawisk, wymagające podjęcia odpowiednio skoncentrowanej polityki wsparcia.
- e) Badania pogłębione (ankiety, wywiady, spotkanie, wizyty terenowe) celem kategoryzacji gospodarstw rolnych zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią lub już sprzedających bezpośrednio w skali wybranej gminy. Podczas 30 wizyt terenowych wykonano 48 wywiadów strukturalizowanych z liderami lokalnymi, radnymi oraz sołtysami (min. po 2 w każdym sołectwie). Uzupełnieniem tego badania było 9 rozmów z wójtem, pracownikami gminy, pracownikami lokalnych biur ODR i Izb Rolniczych oraz pracownikami biura LGD „Kwiat Lnu”. Rozesłano także 198 ankiet (według listy adresowej beneficjentów pomocy publicznej – dopłat do paliwa rolniczego). Otrzymano zwrot 72 ankiet, co stanowi 37% ogółu respondentów. Przeprowadzono wywiady z 25 rolnikami, którzy prowadzą różne formy sprzedaży bezpośredniej celem określenia woluminów sprzedaży, oraz zidentyfikowania barier w prowadzeniu tego rodzaju działalności.
- f) Synteza uniwersalnego, instytucjonalnego modelu lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej z zastosowaniem rozwiązań organizacyjnych oraz technologicznych.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Grupą docelową byli rolnicy potencjalnie zainteresowani sprzedażą bezpośrednią lub już sprzedających bezpośrednio w 4 województwach (dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, małopolskim i podlaskim). Dobór województw był tak pomyślany, by reprezentowały one różne typy rolnictwa w Polsce. z tego też względu zdecydowano się na zmianę wskazywanych we wniosku województw: śląskiego i świętokrzyskiego na typowo rolnicze kujawsko-pomorskie i podlaskie.

Zgodnie z założeniami, operacja miała być wykonywana przez 3 zespoły. w istocie powołaliśmy jeden zespół, które ściśle współpracował z partnerami operacji oraz koordynatorami pozostałych elementów operacji (filmy, Internet). Prowadził on zarówno badania wstępne - badania literatury; tworzenie wstępnej bazy danych o gospodarstwach; jak i badania terenowe w gospodarstwach (ankiety, wywiady pogłębione); a także działania związane z tworzeniem bazy gospodarstw prowadzących i zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią.

W każdym z tych działań zespół ten posiłkował się dodatkowymi partnerami, którzy w formie zleceń wykonywali część zaplanowanych działań. Integracja zespołu badawczego (1 zamiast 3) była możliwa ze względu na ograniczoną liczbę spotkań i warsztatów spowodowanych pandemią. Umożliwiło to większą zwięzłość działań na poszczególnych etapach.

Badania wykonał, wyłoniony zgodnie z założeniami zespół pod kierownictwem **dr hab. Mariana Kachniarza, prof. UPWr** w składzie: **dr hab. Krzysztof Gorlich, dr Magdalena Raftowicz, mgr inż. Krzysztof Solarz, Wioletta Kruczek, mgr Łukasz Kruczek**. Zespół korzystał ze wsparcia prawnika, specjalisty od raportowania i rozliczania oraz biura księgowego oraz zespołu merytorycznego operacji

Specjalista ds. rozliczania i raportowania był odpowiedzialny za sprawną współpracę z koordynatorami pozostałych zadań, kompletowanie dokumentów potrzebnych do rozliczenia zadania, korekty i skład i redagowanie tekstów, raportowanie i wsparcie administracyjne dla zespołu badawczego i kierownika oraz dla partnera KSOW w wykorzystywaniu i raportowaniu wyników cząstkowych prowadzonych badań.

Kancelaria prawna udzieliła wsparcia dla prac badawczych w zakresie przepisów prawa dot. RHD, MLO i innych form sprzedaży bezpośredniej, RODO, własności intelektualnej, ekonomii współdzielenia, ekonomii społecznej, rozwiązań dotyczących wypracowanych rozwiązań i propozycji w ramach przeprowadzonego badania.

Biuro księgowe wykonało usługi księgowo-rozliczeniowe dla zadania, w tym również doradztwo w zakresie kwestii księgowych i księgowania wynikających z potrzeb programu badawczego, w tym kwestii rozliczenia VAT, sprzedaży zbiorowej w ramach RHD i innych form sprzedaży bezpośredniej itp. Zapewniało też wsparcie w zakresie proponowanych rozwiązań finansowych i podatkowych z punktu widzenia rolników i przetwórców.

4. Wyniki

4.1. Przegląd badań – doświadczenia zagraniczne

Pierwszym elementem przeprowadzonych działań był przegląd badań dotyczących określania potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej z uwzględnieniem doświadczeń zagranicznych.

Zasadniczym celem niniejszego opracowania była diagnoza potencjału krótkich łańcuchów dostaw w wybranych regionach Unii Europejskiej oraz wskazanie kluczowych elementów sprzyjających rozwojowi tej koncepcji. Potencjał jest tu rozumiany jako możliwość dalszego rozwoju poprzez realizację

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

wskazanych działań lub ominięcie określonych barier. Szczególna uwaga została także skierowana na metodologię obliczania potencjału krótkich łańcuchów dostaw w różnych krajach.

Badania zostały przeprowadzone w oparciu o krytyczną analizę piśmiennictwa krajowego i zagranicznego z zakresu krótkich łańcuchów dostaw, dane Urzędów Statystycznych, Ministerstw Rolnictwa oraz unijnych statystyk dotyczących wybranych krajów. Prezentowane podejście może w przyszłości zmniejszyć ryzyko podejmowania niewłaściwych decyzji w obszarze wdrażania modelu krótkich łańcuchów dostaw w Polsce, sprzecznymi z zasadami optymalizacji celów zrównoważonego rozwoju.

W przeglądzie zaprezentowano przykłady działań mających na celu szacowanie lokalnych rynków żywności m.in. z takich krajów jak Serbia, Słowacja Węgry Hiszpania, Włochy, Francja, Belgia, Norwegia, Wielka Brytania i Niemcy. Dokonano także zmapowania 100 przypadków inicjatyw dotyczących krótkich łańcuchów dostaw w 15 krajach europejskich w formie dobrych praktyk, co zostało umieszczone na stronie internetowej <http://www.shortfoodchain.eu/>.

Analizując literaturę przedmiotu można uznać, że pomimo wielu badań dotyczących różnych aspektów związanych z krótkimi łańcuchami dostaw żywności (np. ich wpływu na zrównoważony rozwój czy też analizy źródła utrzymania rolników uczestniczących w krótkich łańcuchach dostaw, kwestia potencjału rozwoju krótkich łańcuchów dostaw oraz gotowości rolników do angażowania się w tę formę sprzedaży nie została jeszcze wystarczająco zgłębiona i opiera się w głównej mierze na wycinkowych studiach przypadków wybranych podmiotów ujętych w wątkach monograficznych, które są zwykle związane z jednym produktem czy jedną jednostką terytorialną. Jeśli natomiast przykłady form krótkich łańcuchów dostaw żywności prezentowane są na większą skalę, często dotyczą nieporównywalnych za sobą studiów przypadków wybranych krajów. Główny problem związany z analizą krótkich łańcuchów dostaw polega na tym, że wyniki badań znacząco różnią się od siebie, zaś ocena efektów krótkich łańcuchów dostaw wciąż pozostaje fragmentaryczna.

Najciekawszy wydaje się przypadek Francji, która jest jeden z nielicznych krajów na świecie, posiadających zdigitalizowaną, kompleksową i (co ważne) bezpłatną, ogólnodostępną i stale powiększającą się bazę danych dotyczącą punktów sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw na poziomie każdej gminy¹, (których we Francji jest aż 35 945!). Dzięki temu, w całym kraju zidentyfikowano dotychczas ponad 8000 inicjatyw, które zaliczyć można do kategorii sprzedaży bezpośredniej od producenta do konsumenta lub sprzedaży pośredniej (pod warunkiem, że jest tylko jeden pośrednik, ale występuje limit 80 km od miejsca dystrybucji). Oznacza to, że średnio w co piątej francuskiej gminie ma miejsce oficjalna sprzedaż w krótkich łańcuchach dostaw żywności. Według D-SIDD, siedem na dziesięć gmin ma dostęp do punktu sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw w promieniu 10 km od swojej gminy. Gmina ma średnio dostęp do siedmiu punktów sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw w odległości mniejszej niż 10 km od domu.

Baza danych umożliwia uzyskanie informacji na temat wielkości powierzchni rolnej w gminie na 1000 mieszkańców, dynamiki zmian jeśli chodzi o powierzchnię, poziom zatrudnienia w rolnictwie, liczbę producentów zaangażowanych w krótkie łańcuchy dostaw i odległości do najbliższego producenta rolnego, który sprzedaje produkty w krótkich łańcuchach dostaw oraz wartość konsumpcji rocznej gospodarstw domowych zamieszkałych w gminie. Baza danych pozwala także odpowiedzieć na pytanie czy zdolność produkcyjna danej gminy jest zgodna z potrzebą konsumpcji lokalnych produktów, w jakim stopniu (w %) gmina może zaspokoić zapotrzebowanie na produkty rolno-żywnościowe swoich mieszkańców oraz jak duża powierzchnia rolna jest przeznaczona na uprawy bio

¹ <https://dsidd.shinyapps.io/CircuitsCourts>.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Przegląd literatury zwraca uwagę, że przepisy krajowe lub unijne (głównie zasady higieny w UE) są poważnym wyzwaniem dla małych i tradycyjnych producentów żywności. Także systemy podatkowe są w niektórych krajów przeszkodą w rozwoju współpracy w ramach krótkich łańcuchów dostaw.

Konkludując, (za wyjątkiem Francji), brak jest jednej uniwersalnej metodologii dotyczącej oszacowania potencjału kłdź. Badania wykazały potrzebę stworzenia algorytmu obliczającego potencjał rozwoju krótkich łańcuchów dostaw.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można uznać, że istnieje potencjał do rozwoju krótkich łańcuchów dostaw w UE, także w Polsce. Należy jednak zastanowić się czy podejmując inicjatywę stworzenie krótkich łańcuchów dostaw żywności będziemy w stanie już na etapie planowania uporać się z licznymi barierami i wykorzystać czynniki sukcesu.

Pełny tekst przeglądu literatury został przedstawiony w załączniku nr. 1

4.2. Analiza dostępnych baz danych

Jednym z założeń projektu było stworzenie bazy danych dedykowanej gospodarstwom funkcjonującym w systemach krótkich łańcuchów dostaw żywności (KŁŻ) lub posiadających taki potencjał. Zakładano, że polegać to będzie na zautomatyzowanym wykorzystaniu istniejących baz danych dotyczących gospodarstw rolnych. w Polsce funkcjonuje bowiem wiele źródeł informacji statystycznej (GUS) jak i rejestrowej (ARiMR, Inspekcje), których przedmiotem są gospodarstwa rolne.

Założono, że zdefiniowanie metody oceny wymaga określenia szczegółowego zakresu tej oceny oraz parametrów tej oceny – o ile to ma być ocena ilościowa, lub mieszana: jakościowo-ilościowa. w niniejszym opracowaniu zajmujemy się głównie stroną podażową. Jednak dane o popycie mogą być również pośrednim wskaźnikiem wielkości i tendencji rozwoju lokalnego rynku żywności w oparciu o rozwiązania KŁŻ.

Zakres oceny to udzielenie odpowiedzi na pytanie jaki aspekt lokalnego rynku rolnego chcemy poszukiwanymi danymi opisać? Aspektów i związanych z nimi parametrów ilościowych jest bowiem wiele:

od strony popytowej:

- Kto i ile gospodarstw domowych kupuje w KŁŻ i czy istnieje potencjał rozwoju?
- Jaka jest struktura popytu w ramach KŁŻ (jakie asortymenty są poszukiwane – wolumeny i udział % %)?
- Jaka jest lokalizacja konsumentów w stosunku do producentów na danym obszarze (i wynikające z tego wyzwania logistyczne).
- Jaka jest elastyczność cenowa popytu w ramach KŁŻ?

od strony podażowej:

- Ile poszczególnych asortymentów jest produkowanych na rynek lokalny?
- Jaka jest wartość produkcji na rynek lokalny i czy istnieje potencjał rozwoju?
- Jaka część produkcji rolnej na danym obszarze ‘lokalnego rynku’ (np. w promieniu 50-80 km od centrum) jest dostępna dla sprzedaży lokalnej i bezpośredniej i w którą stronę zmieniają się te proporcje z czasem?

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- Jaką częścią zatrudnienia w ogóle oraz zatrudnienia w rolnictwie jest ilość osób zaangażowanych w produkcję skierowana na rynek lokalny w systemach KŁŻ i w którą stronę zmieniają się te proporcje z czasem?
- Jaka jest gotowość rolników nieaktywnych na rynku do uczestniczenia w formalnym (zalegalizowanym) obrocie handlowym w ogóle, a w tym w rynkach lokalnych tworzonych w oparciu o rozwiązania KŁŻ?
- Jaka jest gotowość podmiotów RHD do dokumentowania zdarzeń związanych z limitami wskazanymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. *‘w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania’*, a także limitu przychodów z takiej sprzedaży do kwoty 40.000 zł (o ile producent chce korzystać z preferencji podatkowych).

Ustalenie parametrów dostosowanych do zakresu oceny musi się odnosić do realnych źródeł informacji i ich faktycznej dostępności i aktualności. Pierwotnie założono, że należy zmierzać do zbudowania baz informacyjnych, które dysponowałyby wskazanymi poniżej aktualnym danymi pochodzącymi bezpośrednio ze źródeł urzędowych lub interpretowanymi na podstawie publikowanych/dostępnych danych. Poniższe parametry dałyby właściwy obraz rynków lokalnych (należy zaznaczyć, że dziś, jak wynika z niniejszego raportu, większość z nich nie jest dostępna, lub jest niepełna, lub nieaktualna):

od strony popytowej:

- Obroty (kupno/sprzedaż) w RHD, MOL i innych formach (także nielegalizowanych) sprzedaży bezpośredniej
- Ilość konsumentów uczestniczących w KŁŻ na lokalnym rynku rolnym
- Obroty w handlu Internetowym KŁŻ
- Lokalizacja konsumentów w stosunku do producentów na danym obszarze (stopień rozproszenia i wynikające z tego wyzwania logistyczne).

od strony podażowej:

- wielkość aktualnej podaży wszystkich producentów na ustalonym obszarze
- wielkość aktualnej podaży oferowanej na rynku lokalnym, na zasadach KŁŻ do oceny penetracji rynku
- ilościową zdolność do zwiększenia podaży KŁŻ

Po przyjęciu takich założeń, w dalszej części prac przeprowadzono szczegółową analizę wszystkich baz danych dotyczących gospodarstw rolnych. Przedmiotem tych prac były zarówno dane statystyczne jak i rejestrowe na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym. Celem było po pierwsze, ustalenie dostępnych źródeł informacji, które byłyby przydatne w kontekście potencjału podażowego lokalnego rynku rolnego. Drugim celem była analiza standardów informatycznych i technicznych baz pod kątem ich automatycznego pozyskania i integracji.

W pierwszym etapie dokonano identyfikacji wielu baz danych zawierających potencjalnie dane o gospodarstwach rolnych. w drugim etapie przeanalizowano je pod kątem zakładanych wyżej celów. w efekcie przedmiotem szczegółowej analizy były następujące instytucje prowadzące statystyki i rejestry związane z działalnością gospodarstw rolnych:

- GUS (dziedzinowa baza wiedzy, BDL, Powszechne Spisy Rolne);

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (beneficjenci dopłat obszarowych),
- Urzędy Gmin (podatnicy podatku rolnego, beneficjenci dopłat do paliwa),
- Izby Rolnicze (listy uprawnionych do głosowania),
- Państwowa Inspekcja Weterynaryjna (sprzedaż bezpośrednia - SP, rolniczy handel detaliczny – RHD, oraz działalność marginalna, lokalna i ograniczona - MLO żywności pochodzenia zwierzęcego);
- Państwowa Inspekcja Sanitarna (SP, RHD, oraz MOL żywności pochodzenia roślinnego);
- Ośrodki Doradztwa Rolniczego (gospodarstwa współpracujące)
- Inspekcja Jakości i Handlu Artykułów Rolno-Spożywczych (rolnictwo ekologiczne)

Poniżej przedstawiono przykładowe efekty analizy najważniejszych baz danych, z uwzględnieniem ich zakresu oraz informatycznych standardów dostępności.

Dane GUS, zestawione w dziedzinowej bazie danych „Rolnictwo”, zawierają aktualizowane corocznie informacje o gospodarstwach. Niestety ich szczegółowość dotyczy jedynie poziomu NUTS 2 (regionów), bez możliwości ich uszczegółowienia do poziomu lokalnego. w związku z tym ich przydatność do naszej analizy jest niewielka.

Informacje zawarte w Banku Danych Lokalnych GUS cechują się profesjonalnym, kompletnym i bardzo szczegółowym zakresem treści i ‘ziarnistości’ przestrzennej (do poziomu gminy i miejscowości). Pochodzą one z Powszechnych Spisów Rolnych (PSR) i mają jedną zasadniczą wadę - ostatni PSR dotyczy 2010 roku.

Tablice z baz GUS można eksportować w formatach .xlsx i CSV i tworzyć powiązania online z zewnętrznymi aplikacjami i bazami danych poprzez wystawione API. z punktu widzenia celów niniejszych badań zasoby te są technicznie niezwykle dogodnym i otwartym źródłem informacji pod warunkiem zautomatyzowania pobierania danych ponieważ tworzenie autorskich raportów ręcznie jest w BDL uciążliwe i pracochłonne.

Stosowana w BDL GUS agregacja danych na poziomie gminy (dla danych z PSR) obejmuje przede wszystkim techniczny opis gospodarstw oraz strukturę asortymentową produkcji rolnej i odpowiadające jej arealy. Niestety wersja PSR z 2010 r. nie zawierała pytań o zakres sprzedaży bezpośredniej, tak

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

ważnej dla lokalnych rynków dostaw żywności. w związku z tym brak w bazie danych, które można by wykorzystać do oceny potencjału lokalnych rynków rolnych opartych na rozwiązaniach KŁŻ.

Dane GUS mogą być także dobrym punktem wyjścia do normalizowania i prawidłowej ekstrapolacji geograficznej wyników. Tworzą one dobre, ogólne tło sytuacji gospodarstw rolnych, jednakże ich stopień szczegółowości nie pozwala na badanie potencjału lokalnych rynków rolnych. Wymagają one dalszych, pogłębionych badań prowadzonych np. metodą ankietową na poziomie lokalnym.

Na przeszkodzie uzyskania bardziej szczegółowych informacji z GUS stoją szczegółowe zasady regulowane Zarządzeniem wewnętrznym nr 12 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 2 kwietnia 2014 r. w sprawie wprowadzenia do stosowania Zasad postępowania z danymi statystycznymi. w szczególności są to:

- zasada przestrzegania tajemnicy statystycznej – polega ona na tym, iż zbierane i gromadzone w badaniach statystycznych statystyki publicznej dane indywidualne i dane osobowe są poufne i podlegają szczególnej ochronie;
- zasada poufności danych jednostkowych – dane osobowe dające się powiązać z konkretną osobą fizyczną lub dane indywidualne dające się powiązać z podmiotem gospodarki narodowej albo inną osobą prawną bądź jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej uzyskane w badaniach statystycznych nie mogą być publikowane ani udostępniane;

W większości analizowanych baz stopień zgodności z Repozytorium Standardów Informacyjnych (RSI) Głównego Urzędu Statystycznego jest przeciętny, przy czym same standardy RSI nie zostały skoordynowane i powielają niespójne definicje z poszczególnych ustaw. Dlatego niezbędne było przeprowadzenie procedury ‘mapowania’ pól dostępnych baz danych, to znaczy zidentyfikowania wszystkich pól o różnych nazwach lecz identycznej lub zbliżonej treści.

Przykładem tego typu problemów jest:

Adres - w poszczególnych bazach definiowany jest na wiele sposobów, przy wykorzystaniu wielu różnych pól. Automatyczny import danych adresowych będzie albo utrudniony, albo niemożliwy. Jednak istotne jest, że dzięki numeracji WNI możliwa będzie niemal jednoznaczna identyfikacja podmiotów (gospodarstw). Natomiast dobrze sformatowane pola adresowe będą istotne ze względu na analizy przestrzenne, optymalizację logistyki, analizę opłacalności transportu itp.

W bazie GIW ‘Wykaz zakładów prowadzących handel detaliczny’ (RHD – 9323 rekordy), publikowanej na stronie: <https://pasze.wetgiw.gov.pl/spi/demo/index.php> dane adresowe są w polach:

‘Woj.’= województwo; ‘Pow.’= powiat; ‘Miejscowość’; ‘Adres’ = pełny adres z kodem pocztowym

Główny Inspektorat Weterynarii
Wykaz zakładów prowadzących rolniczy handel detaliczny

WNI	RHD	Woj.	Pow.	Nazwa	Miejscowość	Adres
02073502	jd	DOL	kamiennogórski	Alfreda Łabuła	Jawiszów	58-405 Krzeszów Jawiszów 49
02073508	ppn	DOL	kamiennogórski	Józef Zukrowski	Nagórnik	58-410 Marciszów Nagórnik 21
02073509	ppn	DOL	kamiennogórski	Andrzej Skoczeń	Kamienna Góra	58-400 Kamienna Góra ul. Ogrodowa 15
02073510	jd jk Zm pc WC	DOL	kamiennogórski	Andrzej Dębski Gospodarstwo Zielona Zagroda	Pastewnik	58-410 Marciszów Pastewnik 13

Podobnie jest w bazie GIW ‘Wykaz zakładów prowadzących sprzedaż bezpośrednią’ (13514 rekordów) publikowanej na stronie <https://pasze.wetgiw.gov.pl/spi/demosb/index.php> dane adresowe są w polach:

‘Woj.’= województwo; ‘Pow.’= powiat; ‘Miejscowość’; ‘Adres’ = pełny adres z kodem pocztowym

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Główny Inspektorat Weterynarii
Wykaz zakładów prowadzących sprzedaż bezpośrednią

WNI	Kod SB	Woj.	Pow.	Nazwa	Adres
		WAR		Sebastian Doman, Magdalena Doman	
		DOL	lubliński	Paweł Wawrzyniak	59-300 Rudna Radocierze 286/2
		PR	surowski		

Strona główna GIW prezentuje ‘Listy zakładów i rejestry Głównego Lekarza Weterynarii’ <https://www.wetgiw.gov.pl/publikacje/listy-zakladow-i-rejestry-glownego-lekarza-weterynarii-> na podstronie ‘Rejestr podmiotów paszowych’ podaje wykaz zakładów wytwarzających lub wprowadzających do obrotu pasze, zatwierdzonych lub zarejestrowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr. 183/2005:

<https://pasje.wetgiw.gov.pl/demo/index.php?mode=1&lng=PL&pro-ject=dc316478f2e858f66363654bdec73b2> . w tym rejestrze w polu ‘Adres’ wpisano nazwę sołectwa + nr posesji, lub nazwę miejscowości + ulicę, nr domu.

W bazie GIW ‘Rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną’ publikowanej na stronie: <https://www.wetgiw.gov.pl/handel-ekSPORT-import/rejestr-podmiotow-prowadzacych-dzialalnosc-nadzorowana> dane adresowe są w polach:

‘Imię i nazwisko, miejsce’ oraz ‘Miejsce prowadzenia działalności’. Pojedyncze pola zawierają całą informację adresową wraz z nazwą; to bardzo niedogodne do przeszukiwania bazy. Niemniej same tablice bazy są posegregowane według województw i 45 symboli rodzajów działalności.

Lp.	prowadzącego działalność nadzorowaną	Numer PESEL	NIP	Weterynaryjny numer identyfikacyjny	Rodzaj i zakres prowadzonej	informacje o decyzji o której mowa w art. 8 nr decyzji	data wydania w sprawie	Miejsce prowadzenia działalności	Data wpisu do rejestru	wykreślenia z rejestru	Uwagi
powiat legnicki											
1	Masowickie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Sp. z o.o. Zakład w Legnicy z/s w Nowej Wsi Legnickiej 84, 59-241 Legnickie Pole			02092001	prowadzenie centrum pozyskiwania nasienia - knury wytwarzanie, konserwacja, obróbka, przechowywanie i wprowadzanie do obrotu nasienia świń			Nowa Wies Legnicka, 59-241 Legnickie Pole	2002-05-29	2015-10-02	
powiat wrocławski											
1	Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki PIB Żerniki Wielkie Sp. z o.o.			02232002	prowadzenie centrum pozyskiwania nasienia - knury prowadzenie centrum pozyskiwania nasienia knury			Żerniki Wielkie 55-020 Żórawina	1999-02-16	2015-06-19	dawna nazwa do 13-12-2011r Grupa Iz Stracja Badawcza Tzody Chlewnej Żerniki Wielkie sp. z o.o.

Podobne problemy istnieją z nazwami i formatem wypełnienia innych pól, chociaż tutaj automatyzacja jest prosta. Na przykład Weterynaryjny Numer Identyfikacyjny (WNI) występuje w polach o nazwach: ‘nr wet’, ‘WNI’, ‘Weterynaryjny numer identyfikacyjny’, w formatach: ‘PL02092001p’ oraz ‘02092001’. Rodzaje produktów występują w różnych klasyfikacjach, itd.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Możliwa jest automatyzacja pobierania danych do bazy zintegrowanej zarówno z baz GUS przez API, jak i ze stron internetowych. w docelowej realizacji baza zintegrowana służąca do analiz lokalnych rynków rolnych powinna mieć charakter hurtowni danych obudowanej aplikacjami ‘narzędziowymi’:

- importującymi dane z baz źródłowych
- pobierającymi dane ze stron internetowych
- aplikacją do ankietowania zasilającym bezpośrednio bazę zintegrowaną
- aplikacjami raportującymi, analitycznymi i
- aplikacjami współpracującymi z systemami GIS i aktywną geolokacją.

Trzeba podkreślić, że aspekt geograficzny – w rozumieniu lokalizacji i zasięgów – jest niezwykle istotny w tych badaniach. Kartowanie zarówno podaży, jaki i popytu powinno dać narzędzie do optymalizacji logistyki, budowania lokalnych struktur niezbędnych dla uruchomienia lokalnego rynku i ustalanie zasięgu ich działania. Niestety, wspomniana wcześniej szczegółowość danych oraz ich ograniczona dostępność nie pozwala na wykorzystanie ich do tworzenia informacji o lokalnych rynkach rolnych.

Szczegółowa informacja o zakresie danych poszczególnych baz, ich standardach technicznych oraz poziomie dostępności, została przedstawiona w **załączniku 2 – Analiza baz danych**.

Dla dokładniejszego wykazania przydatności baz danych dla określenia lokalnych rynków sprzedaży żywności, postanowiliśmy przeprowadzić ich analizę z perspektywy poziomu lokalnego. Jako przykład posłużyła nam gmina Kamienna Góra. Wyniki takiego przeglądu zawarte zostały w **załączniku 3**.

Reasumując, przeprowadzone na tym etapie badań analizy doprowadziły do następujących wniosków:

- zakres, jakość, wiarygodność i kompatybilność baz danych jest bardzo zróżnicowana - nie pozwalają one określić faktycznej liczby gospodarstw rolnych, prowadzących rzeczywistą działalność rolniczą;
- ograniczenia w dostępie do danych (RODO, tajemnica statystyczna) praktycznie uniemożliwiają pozyskanie danych jednostkowych o gospodarstwach rolnych – niezbędnych dla badań bezpośrednich określających potencjał sprzedaży bezpośredniej;
- różnice w standardzie zbierania i przechowywania danych (od wersji papierowych po standardy SQL), wymagają stworzenia zaawansowanych narzędzi automatyzujących proces ich integracji.

Doprowadziło to nas do **zasadniczej z punktu widzenia celów projektu konkluzji**, że skojarzenie i adaptacja dostępnych baz danych, spisów i innych informacji w zakładaną we wniosku zintegrowaną bazę danych, nie doprowadzi do stworzenia wiarygodnej informacji o gospodarstwach rolnych, w szczególności o takich, które funkcjonują na lokalnym rynku żywnościowym. z tego wynika jednoznaczny wniosek, że **nie dysponujemy w Polsce wiarygodnymi źródłami danych, które mogłyby określać potencjał lokalnego rynku żywności**. Niezbędne jest zatem podjęcie badań podstawowych – opartych na bezpośrednim badaniu poszczególnych gospodarstw. Systemowo powinno się to odbyć w ramach Powszechnych Spisów Rolnych, na podstawie odpowiednio zmodyfikowanych formularzy (takie częściowe zmiany zostały już odnotowane w PSR 2020).

Dla potrzeb realizacji tego projektu podjęliśmy inicjatywę takich badań, które tworzyłyby zakładaną we wniosku metodologię określania wielkości rynku sprzedaży bezpośredniej.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Zasoby baz danych, charakter badań bezpośrednich, a także realna możliwość oddziaływania instytucji publicznych, skłoniła nas do zmiany ujęcia terytorialnego ze skali województwa do poziomu gminy. Trudno bowiem wyobrazić sobie podjęcie badań bezpośrednich w skali całego województwa (ankiety, wywiady strukturyzowane itp.), w tak krótkim czasie i przy tak ograniczonych zasobach. Wsparcie kierunku lokalizacji działań na poziomie lokalnym (a nie regionalnym) wynika także z dokładnego rozoznania problemów tych rynków – ich lokalny charakter implikuje konieczność tworzenia lokalnych baz gospodarstw. Każdy organizator takiego rynku (np. gmina, LGD itp.) musi działać w oparciu o własną bazę gospodarstw. Baza wojewódzka, może powstawać jako suma baz lokalnych a nie odwrotnie. w ramach projektu, stworzyliśmy więc model tworzenia dedykowanej bazy gospodarstw rolnych na poziomie gminy.

4.3. Wybór województw oraz wyznaczenie obszarów do badań szczegółowych

Zgodnie z założeniami, działaniem objęto rolników potencjalnie zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią lub już sprzedających bezpośrednio w 4 województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, małopolskim i podlaskim.

We wniosku o wybór operacji wskazano pierwotnie województwa małopolskie, dolnośląskie, śląskie i świętokrzyskie. w zamierzeniu autorów wniosku badania miały obejmować różne typy wiejskich obszarów funkcjonalnych. Jednak w toku realizacji operacji, wyłoniony zespół badawczy wskazał na mankamenty takiego wyboru lokalizacji. Wskazane intuicyjnie obszary reprezentowały co prawda różne typy rolnictwa, ale skoncentrowane były jedynie w południowych obszarach Polski. Korzystając ze wspieranych przez KSOW najnowszych badań obszarów funkcjonalnych rolnictwa [Wiejskie obszary funkcjonalne, 2015], oraz najnowszych klasyfikacji typów rolnictwa, uwzględniających jego dynamiczne zmiany na początku XXI wieku [Głębocki B. i in. 2018], zarekomendowano zmiany wyboru lokalizacji. Kierowano się przesłanką, by nowe gminy (i województwa) były reprezentatywne dla różnych typów rolnictwa oraz różnych uwarunkowań społeczno-kulturowych. Dodatkową rekomendacją było zainteresowanie gmin i powiatów tematyką kreowania lokalnego rynku żywności. Zostało to potwierdzone badaniem wstępnym, identyfikującym dotychczasowe inicjatywy w tym zakresie.

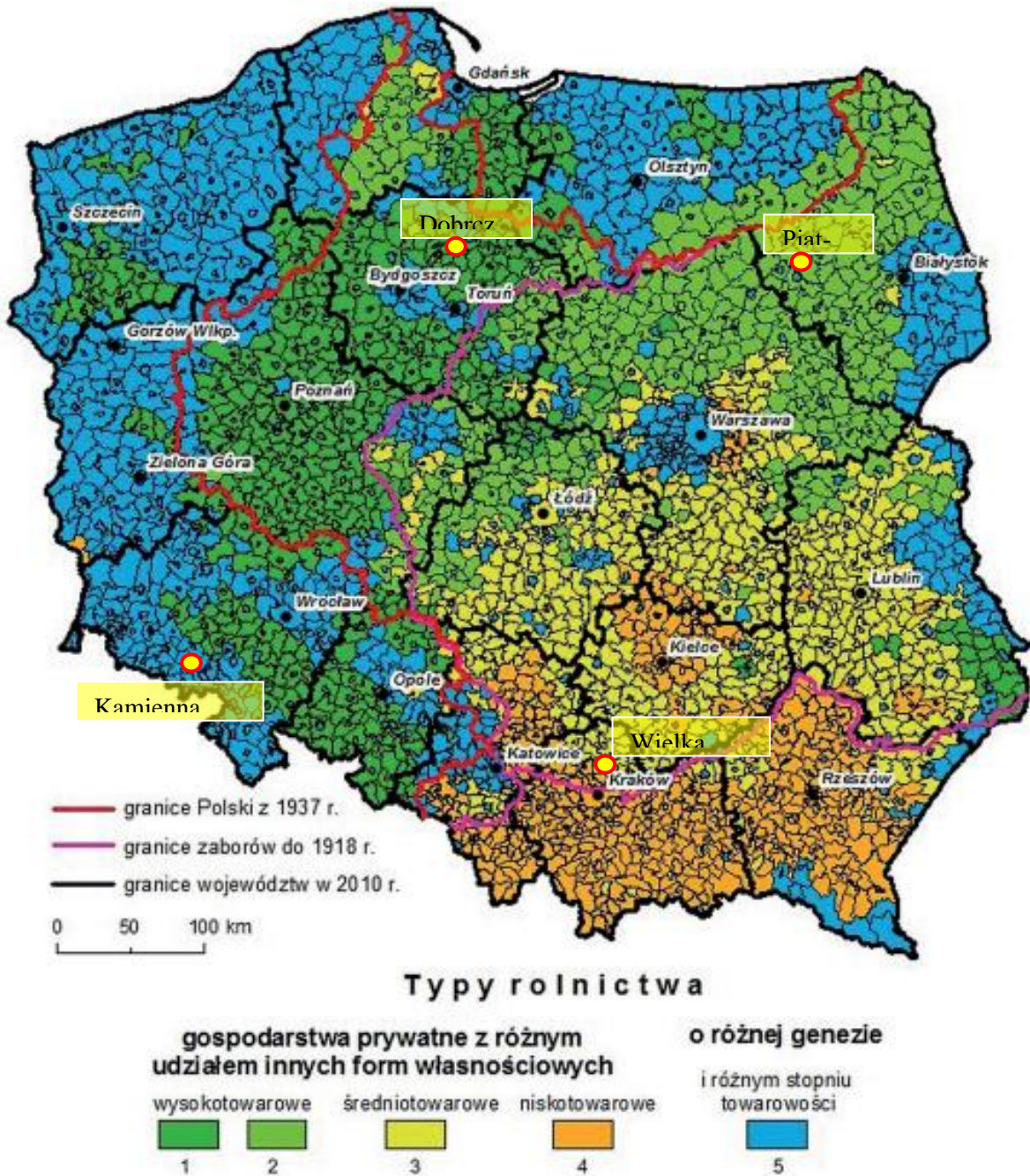
W wyniku tego procesu okazało się, że większość gmin z województw małopolskiego, świętokrzyskiego oraz śląskiego – reprezentuje bardzo podobny typ rolnictwa średnio i niskotowarowego (rys. 1). Dlatego zdecydowano o wyborze tylko jednego z nich (ze względu na zidentyfikowaną aktywność w zakresie sprzedaży bezpośredniej, skupiono się na gminie Wielka Wieś w woj. małopolskim). w zamian postanowiono skupić się na obszarach cechujących się rolnictwem wysokotowarowym.

Dobór województw był tak pomyślany, by reprezentowały one różne typy rolnictwa w Polsce. z tego też względu zdecydowano się na zmianę wskazywanych we wniosku województw: śląskiego i świętokrzyskiego na typowo rolnicze, choć odmienne typologicznie kujawsko-pomorskie i podlaskie. w efekcie wybraliśmy do badań następujące gminy, których lokalizacja została przedstawiona na rys. 1:

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Rys. 1. Klasyfikacja typów rolnictwa w Polsce

Źródło: Głębocki B., Kacprzak E., Kossowski T., Identyfikacja typów rolnictwa Polski z uwzględnieniem zależności przestrzennych, *Studia KPZK*, t. 183, 2018, s. 323.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Kamienna Góra (dolnośląskie) – reprezentująca typ 5 (różna geneza i różny stopień towarowości) ukształtowany na obszarach zurbanizowanych, uprzemysłowionych, z dużym udziałem funkcji turystycznej. Jego występowanie jest najbardziej charakterystyczne dla obszarów, na których przed zmianami ustrojowymi w 1989 r. dużą rolę odgrywało rolnictwo sektora państwowego.

Wielka Wieś (małopolskie) – reprezentująca typ 4 (niskotowarowe), który wykształcił się głównie na terenach o tradycyjnie silnie rozdrobnionej strukturze obszarowej gospodarstw rolnych. Stąd rolnictwo tego typu charakterystyczne jest dla dużego, zwartej obszaru wchodzącego w przeszłości w skład byłego zaboru austriackiego. Typ 4 dominuje w województwach małopolskim, podkarpackim i częściowo w śląskim i świętokrzyskim.

Piątnica (podlaskie) – reprezentująca typ 2 (wysokotowarowe), którego wysoka towarowość wykształciła się dopiero po zmianach ustrojowych w 1989 r. Swoim zasięgiem przestrzennym obejmuje on niemal całe Podlasie oraz północne i wschodnie obszary Mazowsza. Jego cechą jest wysoki udział użytków zielonych oraz największe w skali kraju natężeniem chowu bydła (72,8 szt./100 ha UR).

Dobrcz (kujawsko-pomorskie) – reprezentująca typ 1 (wysokotowarowe), typowe dla byłych terenów zaboru pruskiego. Cechuje je wieloletnia wysoka kultura agrarna oraz charakter rynkowy. Trwałość tradycji kultury rolnej tych obszarów, warunkowana była jej przekazem z pokolenia na pokolenie do czasów współczesnych, mimo dwóch wojen światowych i wielokrotnie zmieniającej się sytuacji politycznej.

Wybór obszarów badawczych następował dwuetapowo – najpierw dokonano wskazania konkretnych województw (ze względu na typologię rolnictwa), by później, w procesie tworzenia bazy gospodarstw rolnych, wyselekcjonować gminy o reprezentatywnych dla całego województwa cechach. Dodatkowym elementem była identyfikacja aktywności władz lokalnych i regionalnych w zakresie wsparcia dla kreacji krótkich łańcuchów żywności i rynków lokalnych.

W tym celu określiliśmy średnią wielkość gospodarstw rolnych (także tych nieuczestniczących w rynku) w skali województwa, oraz wybranych powiatów i gmin. Wykorzystaliśmy zweryfikowane przez nas dane zawarte w statystyce publicznej (Bank Danych Lokalnych GUS, dane dziedzinowe GUS, Powszechne Spisy Rolne). Dzięki temu dokonaliśmy szerszej charakterystyki struktury gospodarstw rolnych w wybranych województwach, określiliśmy zakres gospodarstw nie uczestniczących w rynku itp. Pozwoliło nam to na wsparcie decyzji o wyborze gmin (w każdym z badanych województw) do dalszych badań, związanych z modelem określania potencjału rynku lokalnego.

Na podstawie powyższych analiz wyznaczyliśmy zatem obszary (po 1 gminie z każdego z 4 województw) do badań pogłębionych oraz stworzenia i przetestowania modelu określania potencjału lokalnych rynków żywności. Skoncentrowano się na powiatach i gminach, których parametry były zbliżone do wartości średnich w całym województwie. Można zatem uznać, że wybrane gminy są w dużym stopniu reprezentatywne dla województw w których się znajdują.

4.4. Metoda badania lokalnych rynków sprzedaży bezpośredniej przez organizatora rynku lokalnego

4.4.1. Konstrukcja modelu lokalnego rynku żywności

Zakładany wcześniej proces skojarzenia i adaptacji dostępnych baz danych, spisów i innych informacji w zakładaną we wniosku zintegrowaną bazę danych, nie doprowadzi do stworzenia wiarygodnej informacji o gospodarstwach rolnych, w szczególności o takich, które funkcjonują na lokalnym rynku

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

żywnościowym. Skoro nie dysponujemy w Polsce wiarygodnymi źródłami danych, które pozwalają na określenie potencjału rozwoju lokalnego rynku żywności w oparciu o sprzedaż bezpośrednią, niezbędnym jest uzupełnienie tej luki poznawczej.

Weryfikacja i scalenie dostępnych baz i informacji dla potrzeb dokonania oceny potencjału rynku wymaga przeprowadzenia badań bezpośrednich na szczeblu, który ma stanowić podstawę dla rozwoju rynku lokalnego. Podstawą takich działań jest jednak szersza koncepcja organizacji lokalnego rynku żywności z udziałem, kluczowych z punktu widzenia jego rozwoju, interesariuszy. z tego też względu na wstępie badań podjęliśmy inicjatywę określenia modelu instytucjonalnego lokalnego rynku żywności z określeniem jego „organizatora”. Każdy „organizator” lub „potencjalny organizator” rynku lokalnego musi skonstruować własną, dedykowaną bazę danych.

Niezadowalające tempo rozwoju KŁŻ w Polsce wymaga pokonania barier organizacyjnych. Nowy sposób wprowadzania produktów rolnych na rynek (sprzedaż bezpośrednia na dużą skalę – nowoczesny handel detaliczny produktami rolnymi) wymaga również pokonania barier technologicznych. Proponowany model stara się brać pod uwagę oba te warunki.

Aby pokonać barierę organizacyjną, gmina musi przejąć funkcję inkubatora działań mających na celu zorganizowanie, z jednej strony, grupy operacyjnej producentów oraz, z drugiej strony, konsumentów korzystających z proponowanych rozwiązań. w tym układzie gmina bierze nad rolę organizatora rynku lokalnego, który jednak koncentruje się głównie na działaniach miękkich, bez bezpośredniego podejmowania działalności gospodarczej. Samorząd lokalny może być jednak bezpośrednim beneficjentem tych działań - zbudowany w ten sposób system może dostarczać produkty do zakładów zbiorowego żywienia (np. stołówki w żłobkach, przedszkolach, szkołach).

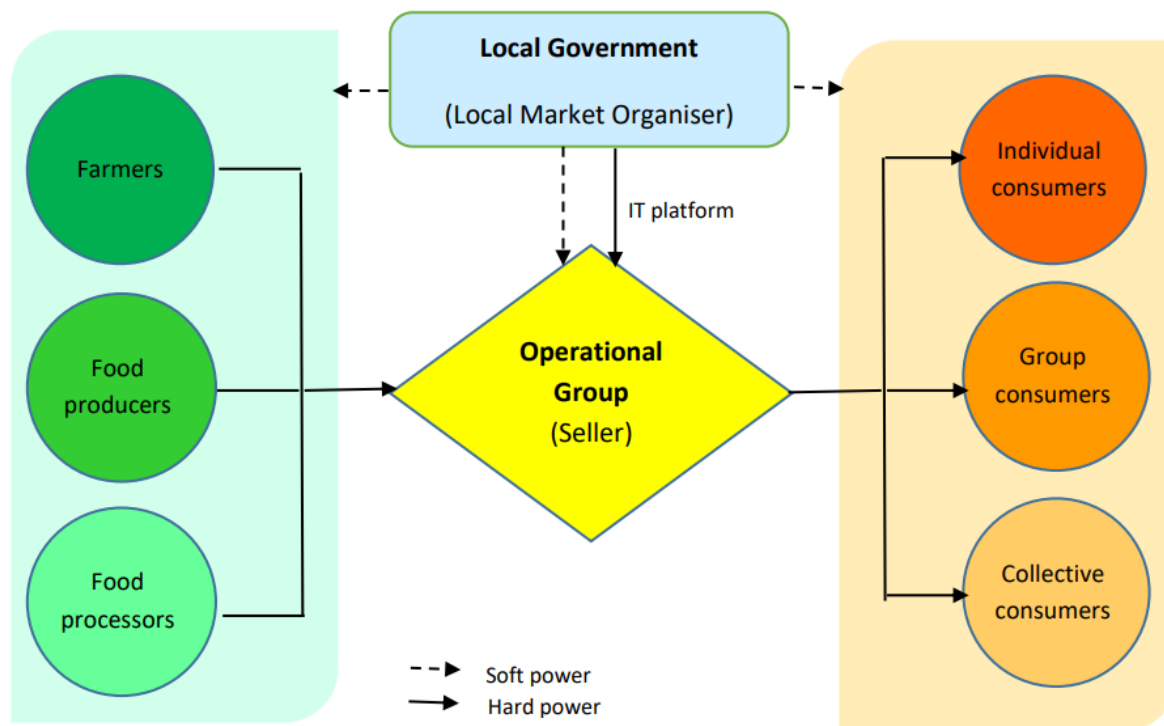
Działalność gospodarcza (i związane z nią rozliczenia finansowe i podatkowe) jest zastrzeżona dla sprzedawcy, tj. rolnika lub producenta żywności. Warto tu dodać, że podstawową zasadą KŁŻ jest utrzymanie możliwie najbliższej relacji producent/sprzedawca-konsument, co oznacza wyeliminowanie funkcji pośredników. Jednakże w celu koordynacji działań, osiągnięcia efektów synergii lub stworzenia kompleksowej oferty zakupu dla konsumentów, rolnicy mogą tworzyć grupy operacyjne w formie stowarzyszeń, spółdzielni, fundacji lub spółek handlowych. w takim układzie możliwe jest wydzielenie funkcji sprzedawcy od rolnika/producenta żywności i przekazanie jej kontrolowanej przez rolników Grupie Operacyjnej. Szczegóły takiego modelu zostały zaprezentowane na rysunku 3.

Kluczową rolą w takim modelu jest stosowanie inteligentnych rozwiązań, które optymalizują i generują sieci współpracy. Korzystanie z systemów cyfrowych nie powinno ograniczać się tylko do systemu zamówień i rozliczeń transakcji (klasycznego sklepu internetowego). Działania te muszą być prowadzone w oparciu o technologie informatyczne, co pozwala na podjęcie próby rozwiązania problemu logistyki łączenia rozproszonych geograficznie producentów i konsumentów. Dotyczy to technologii blockchain, która pozwala na przeprowadzanie transakcji bez pośredników, gdzie możliwe jest śledzenie pochodzenia żywności z "od pola do talerza", w spontanicznym, samoorganizującym się systemie, bez konieczności centralnego zarządzania.

Z punktu widzenia rolników/producentów/przetwórców system taki pozwala na regularne przygotowywanie ofert, elastyczne ustalanie cen oraz wykorzystanie rozwijającej się sieci dystrybucji i oferowanie dostaw dostosowanych do warunków odbiorców, pozwalających na proste i szybkie rozliczenia (bez pośredników). z punktu widzenia konsumenta system zapewnia funkcjonalność klasycznego systemu dystrybucji. pośredników poprzez automatyzację zarządzania uczestnikami rynku, weryfikację autentyczności produktów oferowanych do sprzedaży, logistyki dostaw oraz dokładności i elastyczności rozliczeń finansowych.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Rysunek 3. Instytucjonalny model lokalnego rynku żywności z udziałem samorządu terytorialnego
Źródło: opracowanie własne

Dlatego też, w tym modelu, zadaniem samorządu terytorialnego jest zorganizowanie takiego systemu informatycznego (zakup licencji na oprogramowanie, uruchomienie jego pierwotnej eksploatacji). Użytkownikiem tego systemu jest na początku Grupa Operacyjna (sprzedawcy), która po okresie inkubacji działalności, może przejąć system na własność. Jak wynika z dotychczasowych doświadczeń, w początkowej fazie działalności rolników samoorganizacja, zakup takiego narzędzia informatycznego jest nie-realistyczny. Stąd kluczowa rola samorządu terytorialnego, które mogą uzyskać fundusze z programów europejskich na organizację takich działań (w tym sprzętu informatycznego).

Proponowany model implementuje postulaty zwiększenia roli samorządu terytorialnego w organizacji działań na rzecz ochrony środowiska i organizacji lokalnego rynku spożywczego. Może on również przyspieszyć rozwój takich inicjatyw w praktyce. Eliminuje bowiem bariery wejścia do systemu, zdiagnozowane w wielu poprzednich projektach. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że skuteczność modelu będzie zależała od zaangażowania przedstawicieli samorządów lokalnych, którzy muszą zrozumieć ich ważną rolę w jego tworzeniu. Ich zaangażowanie będzie zależało od wykorzystania nieodłącznego potencjału w prezentowanych rozwiązaniach. Konieczne jest uświadomienie sobie, że pomimo potencjalnego wpływu KŁŻ na lokalne systemy gospodarcze, społeczne i środowiskowe, jego wsparcie jest jednym z fakultatywnych zadań samorządu lokalnego, do którego nie jest on prawnie zobowiązany.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

4.4.2. Metoda określania potencjału lokalnego rynku sprzedaży bezpośrednio

W dalszej części skupiono uwagę w prowadzonych badaniach na opracowaniu metody określania potencjału rynku sprzedaży bezpośrednio, którą może wykorzystać „organizator rynku lokalnego” do stworzenia własnej, dedykowanej bazy danych. Baza na szczeblu województwa może powstawać jako suma baz lokalnych a nie odwrotnie – jak zakładano pierwotnie.

Założona metoda tylko w części badań wstępnych opiera się na wykorzystaniu dostępnych baz danych. Stwierdziliśmy bowiem już wcześniej, że na skutek ograniczeń wynikających z ich niekompletności, oraz ograniczonego dostępu, nie mogą one służyć do tworzenia docelowej bazy. Stanowią one jednak punkt wyjścia do dalszych badań bezpośrednich wykonywanych na poziomie lokalnym. Ich celem jest przede wszystkim weryfikacja statystycznych danych o gospodarstwach rolnych i sprowadzenie ich do poziomu informacji o faktycznie działających i produkujących jednostkach. z drugiej strony, stanowi to próbę dotarcia do jak najszerszej grupy gospodarstw – nie tylko do tych, które prowadzą zarejestrowane formy sprzedaży – ale także i do tej grupy, która takiej rejestracji nie dokonała, choć realnie prowadzi taką sprzedaż.

Dzięki temu założeniu uzyskujemy realny obraz sytuacji a nie tylko ten odzwierciedlony w oficjalnych statystykach i danych rejestrowych. By jednak tego dokonać trzeba podjąć wysiłek badań ankietowych, wywiadów, spotkań i wizyt terenowych, które strukturyzujemy w poniższych kilku krokach.

Weryfikacji swych założeń dokonaliśmy na przykładzie badań, które zostały wykonane dla gminy Kamienna Góra. Przeprowadzono w niej badania pogłębione (ankiety, wywiady, spotkania, wizyty terenowe) celem kategoryzacji gospodarstw rolnych zainteresowanych sprzedażą bezpośrednio lub już sprzedających bezpośrednio na wybranym terenie. Ponieważ zmieniliśmy skalę badań z województwa na gminę, potraktowaliśmy badania w tej gminie testowo, by zweryfikowany o te doświadczenia model, wdrożyć następnie w pozostałych trzech gminach. Badanie testowe w gminie Kamienna Góra zostało przeprowadzone w pełnym zakresie i potwierdziło słuszność obranego kierunku, skoncentrowanego na poziomie lokalnym. Ustalono, że skala gminy jest najwłaściwsza do rzetelnego badania potencjału rynków sprzedaży bezpośrednio, a zaangażowanie gminy odgrywa rolę kluczową w kreacji tego typu inicjatyw. Duże znaczenie ma zaufanie rolników do instytucji gminy, co ułatwia zdecydowanie w przeprowadzeniu badań.

Opracowana metoda (model) oceny potencjału rynku lokalnego dla różnych form sprzedaży bezpośrednio jest zorientowana na terytorium gmin. Opiera się ona na trzech krokach:

1. procedury przygotowania wstępnego zestawu gospodarstw rolnych w oparciu o zweryfikowane informacje ze zidentyfikowanych wcześniej baz danych;
2. badań ankietowych oraz wywiadów bezpośrednich z lokalnymi liderami (wójt, pracownicy gminy, radni, sołtysi, pracownicy lokalnych biur ODR i Izb Rolniczych itp.) weryfikujących faktyczną liczbę gospodarstw prowadzących rzeczywistą działalność rolniczą na terenie gminy oraz prowadzących sprzedaż bezpośrednio;
3. badań bezpośrednich (ankiety, wywiady) w gospodarstwach wyłonionych we wcześniejszych krokach, określających ich potencjalny i rzeczywisty wolumin sprzedaży bezpośrednio.

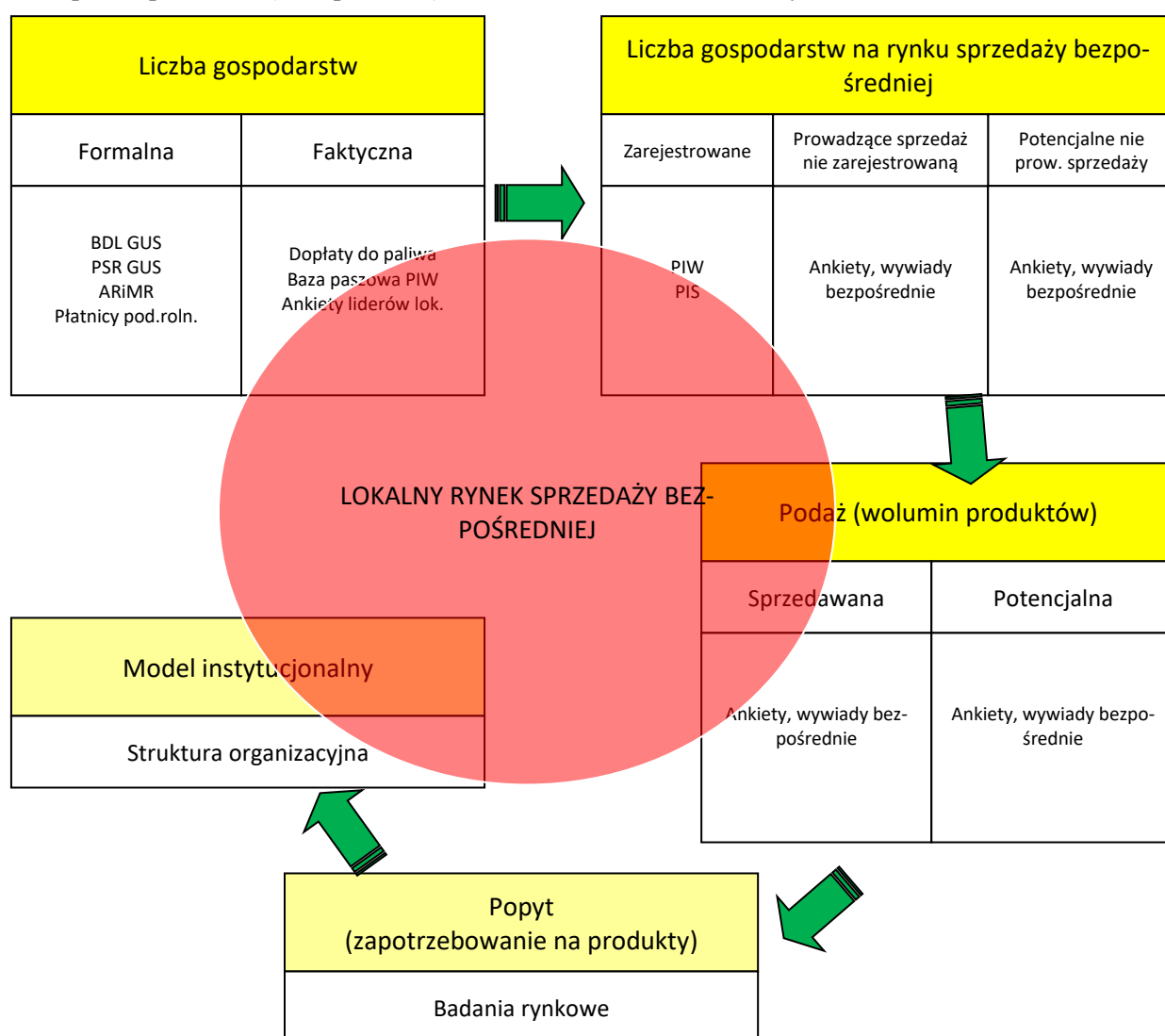
Te trzy kroki stanowią główny element zaproponowanej metody. Uzupełniliśmy ją ponadto o dodatkowe dwa, fakultatywne elementy, które mogą być wykonane wraz z głównymi zadaniami. Mogą też stanowić uzupełnienie badań w późniejszym okresie. Są to następujące kroki:

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

4. badań rynkowych (różne metody), które z jednej strony mają określić obecnym popyt na potencjalne produkty sprzedaży bezpośredniej, jak i potencjał rozwoju tego rynku, uwzględniający preferencje klientów.
5. Procedury strukturyzacji instytucjonalnego modelu rynku lokalnego z udziałem samorządu lokalnego. Uwzględnia on funkcję organizatora rynku z funkcją wsparcia oraz grupę operacyjną stanowiącą płaszczyznę współpracy i samoorganizacji podmiotów prowadzących sprzedaż bezpośrednią.

Tak opisaną procedurę (krok po kroku) wizualizowano modelowo na rys. 4.

Rys. 4. Model lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Przeprowadzony pilotaż potwierdził zasadność zmiany skali terytorialnej naszego projektu. Wynika z niego bowiem wniosek, że bazową skalą, gdzie wolumin sprzedaży jest możliwy do określenia jest gmina. Ani GUS, ani instytucje wsparcia rolnictwa nie gromadzą takich informacji, baza inspekcji sanitarnej i weterynaryjnej jest deklaratorywna i nie obejmuje podmiotów nie zarejestrowanych, choć prowadzących działalność zblizoną do sprzedaży bezpośredniej. Zakres tego proceduru został wykazany w wynikach dla Kamiennej Góry stanowiących załącznik nr 4. Potwierdzają one, że jedyną możliwą formą są badania bezpośrednie (wywiady, ankiety) w gospodarstwach. To warunkuje niewielki, gminny zakres takich badań.

Szczegółowy opis poszczególnych kroków, sformułowany został w postaci instrukcji dla lokalnych organizatorów rynku sprzedaży bezpośredniej (dla gmin) na bazie której każda gmina będzie mogła samodzielnie przeprowadzić takie badania. Metoda ta pozwala także na ocenę opłacalności sprzedaży dla rolnika oraz atrakcyjności dla konsumenta. Jej pełna treść została zawarta w załączniku nr 5.

Pierwotnie zakładaliśmy, że w drugim etapie przeprowadzimy w pełnym zakresie badania, według zastosowanego modelu w pozostałych trzech gminach. Pomimo zidentyfikowania i zaangażowania kluczowych partnerów (z władzami tych gmin łącznie), do momentu zakończenia projektu udało się przedyskutować instrukcję modelu, etapy postępowania oraz przeprowadzić wstępny etap tych badań. Potwierdził on uniwersalność zastosowanej metodologii, możliwej do zastosowania w wielu gminach.

Niestety, ograniczone możliwości kontaktów bezpośrednich, absencja dużej ilości partnerów i opóźnienia w komunikacji, związane z pandemią Covid-19, spowodowały że nie zdołaliśmy w pełni wdrożyć tego badania i doprowadzić do uzyskania wyników końcowych. Zainteresowanie gmin tym zagadnieniem jest nadal duże – co dobrze wróży dokończeniu tych badań.

Można zatem uznać, że stworzony i zweryfikowany przez nas model określania potencjału sprzedaży bezpośredniej, pozwolił na zebranie i zastosowanie uzyskanych danych do próbnych analiz ilościowych i przestrzennych celem określenia szacunku potencjału sprzedaży bezpośredniej (wolumen, rodzaje produktów) w skali gminy (na przykładzie gminy Kamienna Góra). Zakres testowania tego modelu w gminie Kamienna Góra był tak szeroki, a okoliczności związane z pandemią na tyle uciążliwe, że w pozostałych gminach ograniczono się do realizacji części tej aktywności (etap wstępny badań). Przy zaawansowanym zakresie badań w pozostałych gminach, nie byliśmy w stanie doprowadzić ich do fazy analiz ilościowych (ze względu na powyżej wyjaśnione przyczyny).

Sformułowaliśmy zatem metodologię (model) oceny rynku lokalnego dla różnych form sprzedaży bezpośredniej, zorientowany na terytorium gmin. Opiera się on generalnie na trzech filarach:

- procedury przygotowania wstępnego zestawu gospodarstw rolnych w oparciu o zweryfikowane informacje ze zidentyfikowanych wcześniej baz danych;
- badań ankietowych oraz wywiadów bezpośrednich z lokalnymi liderami (wójt, pracownicy gminy, radni, sołtysi, pracownicy lokalnych biur ODR i Izb Rolniczych itp.) weryfikujących faktyczną liczbę gospodarstw prowadzących rzeczywistą działalność rolniczą na terenie gminy oraz prowadzących sprzedaż bezpośrednią;
- badań bezpośrednich (ankiety, wywiady) w gospodarstwach wyłonionych na wcześniejszym etapie, określających ich potencjalny i rzeczywisty wolumin sprzedaży bezpośredniej.

Podczas 30 wizyt terenowych wykonano 48 wywiadów strukturalizowanych z liderami lokalnymi, radnymi oraz sołtysami (min. po 2 w każdym sołectwie). Uzupełnieniem tego badania było 9 rozmów z wójtem, pracownikami gminy, pracownikami lokalnych biur ODR i Izb Rolniczych oraz pracownikami biura LGD „Kwiat Lnu”. Rozesłano także 198 ankiet (według listy adresowej beneficjentów

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

pomocy publicznej – dopłat do paliwa rolniczego). Otrzymano zwrot 72 ankiet, co stanowi 37% ogółu respondentów. Przeprowadzono wywiady z 25 rolnikami, którzy prowadzą różne formy sprzedaży bezpośredniej celem określenia woluminów sprzedaży, oraz zidentyfikowania barier w prowadzeniu tego rodzaju działalności.

Tak określona procedura badawcza, prowadzi z jednej strony do bardzo precyzyjnego określenia potencjału lokalnych rynków sprzedaży żywności, z drugiej zaś pobudza zainteresowanie rolników oraz otoczenia instytucjonalnego, rozwojem tych form działalności. Dowodem na prawdziwość tej drugiej tezy jest fakt, że wszystkie wybrane przez nas gminy wyraziły realne zainteresowanie udziałem w dedykowanym rynkom lokalnym programie KSOW.

Przetestowana metodyka działań (w gminie Kamienna Góra) wykazała jej przydatność do określania lokalnego rynku żywności. Szczegółowe wyniki pokazują potencjał gospodarstw na terenie gminy do sprzedaży bezpośredniej. Warto jednak przy tej okazji wskazać jak duże są różnice w poszczególnych bazach danych oraz jaka była ścieżka postępowania w dochodzeniu do realnych wyników.

Według Banku Danych Lokalnych GUS, liczba znajdujących się na jej terenie gospodarstw, wynosi 805. w gminnym rejestrze płatników podatku rolnego jest zbliżona liczba - 812 podmiotów. Nieco mniej, bo 718 gospodarstw otrzymuje dopłaty obszarowe (wg. ARMiR). w gminnym zestawieniu dotyczącym pomocy publicznej w postaci dopłaty do paliwa rolniczego znajduje się już tylko 195 beneficjentów. Podobny rząd wielkości dotyczy zarejestrowanych w PIW producentów pasz -165 gospodarstw. Według badań bezpośrednich (ankiety i wywiady), w gminie faktycznie funkcjonuje 180 gospodarstw. Jest to rząd wielkości zbliżony dużo bardziej do baz „paszowych” PIW-u i „paliwowej” gminy, niż do danych statystycznych GUS, czy bazy dopłat obszarowych ARMiR. z tego liczba faktycznie sprzedających bezpośrednio została oceniona na 81 gospodarstw. Jest to dużo wyższa wartość niż liczba zarejestrowanych w bazach PIS i PIW, w których w sumie znajduje się jedynie 17 podmiotów.

Podsumowując, zarejestrowana sprzedaż bezpośrednia stanowi jedynie 2,1% płatników podatku rolnego, oraz 9,5% liczby faktycznie funkcjonujących gospodarstw wskazanych w badaniach ankietowych i wywiadach bezpośrednich. Nieco inaczej to wygląda, gdy weźmiemy pod uwagę liczbę faktycznie sprzedających (wg ankiet). Stanowią oni 11% płatników podatku rolnego, oraz 49% faktycznie funkcjonujących (wg ankiet) gospodarstw.

Zgodnie z założoną tezą, wobec oficjalnych baz danych o gospodarstwach rolnych, odsetek jednostek prowadzących zarejestrowaną sprzedaż bezpośrednią jest stosunkowo niewielki (2,1%). Jeśli jednak z jednej strony weźmiemy liczbę gospodarstw realnie prowadzących działalność rolniczą, a z drugiej te, które faktycznie prowadzą sprzedaż bezpośrednią (w tym nie zarejestrowaną), to powstaje nam zupełnie inny obraz sytuacji. Okazuje się, że niemal połowa gospodarstw (49%) stosuje różne formy sprzedaży bezpośredniej (lub ma taki potencjał).

5. Weryfikacja

Wyniki projektu zostały zweryfikowane przez:

- 1) Dokonanie przeglądu polskiej i zagranicznej literatury i stosownych raportów, w tym badań naukowych dotyczących określania potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej i krótkich łańcuchów żywności.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Zadanie to zostało zrealizowane w pełni, a wyniki przeglądu literatury zagranicznej (szczególnie francuskiej) potwierdzają zasadność przyjętego przez nas sposobu postępowania, koncentrującego się sensu stricto na lokalnym poziomie i wsparciu instytucjonalnym gmin.

- 2) Prezentacje uzyskanych wyników w trakcie spotkań z rolnikami oraz osobami/instytucjami współpracującymi z rolnikami w każdym z 4 województw oraz wizji lokalnych.

Ze względu na ograniczenia związane z Covid-19 nie prezentowaliśmy bezpośrednio wyników rolnikom. Przeprowadziliśmy natomiast konsultacje z wybranymi gminami.

- 3) Warsztat podsumowujący, na którym mieliśmy określić ograniczenia dokonanego szacunku oraz kierunki dalszych analiz i badań. Omówić mieliśmy także wnioski dla przedsięwzięć wspierających rozwój rynków lokalnych.

Podobnie jak w powyższym przypadku, nie odbył się warsztat podsumowujący wyniki projektu. Zamiast tego przeprowadzono telekonferencje z kluczowymi osobami zaangażowanymi w realizację projektu w każdej z gmin, celem prezentacji dalszych działań w badanym zakresie. Wszystkie gminy wyraziły chęć kontynuacji tych prac. Ustalono, że każda z nich, wykorzystując dotychczasowe wyniki i doświadczenia złoży wniosek do programu „Współpraca” na rozwijanie rynków sprzedaży bezpośredniej.

Etap identyfikacji baz danych doprowadził nas do konkluzji, że skojarzenie i adaptacja dostępnych informacji, spisów itp. w zakładaną we wniosku zintegrowaną bazę danych, nie doprowadzi do stworzenia wiarygodnej informacji o gospodarstwach rolnych, w szczególności o takich, które funkcjonują na lokalnym rynku żywnościowym.

Zasoby baz danych, charakter badań bezpośrednich, a także realna możliwość oddziaływania instytucji publicznych, skłoniła nas do zmiany ujęcia terytorialnego ze skali województwa do poziomu gminy. Trudno bowiem wyobrazić sobie podjęcie badań bezpośrednich w skali całego województwa (ankiety, wywiady strukturyzowane itp.), w tak krótkim czasie i przy tak ograniczonych zasobach.

Wsparcie kierunku lokalizacji działań na poziomie lokalnym (a nie regionalnym) wynika także z dokładnego rozeznania problemów tych rynków – ich lokalny charakter implikuje konieczność tworzenia lokalnych baz gospodarstw. Każdy organizator takiego rynku (np. gmina, LGD itp.) musi działać w oparciu o własną bazę gospodarstw. Baza wojewódzka, może powstawać jako suma baz lokalnych a nie odwrotnie.

Dla potrzeb realizacji tego projektu podjęliśmy inicjatywę takich badań, które tworzyłyby zakładaną we wniosku metodologię określania wielkości rynku sprzedaży bezpośredniej.

W ramach projektu, stworzyliśmy więc model tworzenia dedykowanej bazy gospodarstw rolnych na poziomie gminy (o którym szerzej w dalszej części sprawozdania).

6. Dyskusja wyników

Przeprowadziliśmy badania pogłębione (ankiety, wywiady, spotkania, wizyty terenowe) celem kategoryzacji gospodarstw rolnych zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią lub już sprzedających bezpośrednio w wybranej gminie (Kamienna Góra). Ponieważ zmieniliśmy skalę badań z województwa na gminę, potraktowaliśmy badania w tej gminie testowo, by zweryfikowany o te doświadczenia model, wdrożyć następnie w pozostałych trzech gminach. Badanie testowe w gminie Kamienna Góra zostało przeprowadzone w pełnym zakresie i potwierdziło słuszność obranego kierunku, skoncentrowanego na poziomie lokalnym. Skala gminy jest najwłaściwsza do rzetelnego badania potencjału rynków

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

sprzedaży bezpośredniej, a zaangażowanie gminy odgrywa rolę kluczową w kreacji tego typu inicjatyw. Nie bez znaczenia jest fakt zaufania rolników do instytucji gminy, co ułatwia zdecydowanie przeprowadzenie badań.

Pierwotnie zakładaliśmy, że w drugim etapie przeprowadzimy badania według zastosowanego modelu w pozostałych trzech gminach. Pomimo zidentyfikowania i zaangażowania kluczowych partnerów (z władzami tych gmin włącznie), do momentu zakończenia projektu udało się przedyskutować instrukcję modelu, etapy postępowania oraz przeprowadzić wstępny etap tych badań. Potwierdził on uniwersalność zastosowanej metodologii, możliwej do zastosowania w wielu gminach. Niestety, ograniczone możliwości kontaktów bezpośrednich, absencja dużej ilości partnerów i opóźnienia w komunikacji, związane z pandemią Covid-19, spowodowały że nie zdołaliśmy w pełni wdrożyć tego badania i doprowadzić do uzyskania wyników końcowych. Zainteresowanie gmin tym zagadnieniem jest nadal duże – co dobrze wróży dokończeniu tych badań.

Można zatem uznać, że stworzony przez nas i zweryfikowany przez nas model określania potencjału sprzedaży bezpośredniej, pozwolił na zebranie i zastosowanie uzyskanych danych do próbnych analiz ilościowych i przestrzennych celem określenia szacunku potencjału sprzedaży bezpośredniej (wolumen, rodzaje produktów) w skali gminy (na przykładzie gminy Kamienna Góra).

Przy zaawansowanym zakresie badań w pozostałych gminach, nie byliśmy w stanie doprowadzić ich do fazy analiz ilościowych (ze względu na powyżej wyjaśnione przyczyny).

Ten etap badań również potwierdził zasadność zmiany skali terytorialnej naszego projektu. Wynika z niego bowiem wniosek, że bazową skalą, gdzie wolumin sprzedaży jest możliwy do określenia jest gmina. Ani GUS, ani instytucje wsparcia rolnictwa nie gromadzą takich informacji, baza inspekcji sanitarnej i weterynaryjnej jest deklaratywna i nie obejmuje podmiotów nie zarejestrowanych, choć prowadzących działalność zbliżoną do sprzedaży bezpośredniej. Zakres tego proceduru zostanie wykazany w wynikach dla Kamiennej Góry, prezentowanych w dalszej części sprawozdania. Potwierdzają one, że jedyną możliwą formą są badania bezpośrednie (wywiady, ankiety) w gospodarstwach. To warunkuje niewielki, gminny zakres takich badań.

Podsumowując sprawozdanie z etapów działań, pierwszy z nich obejmował czynności wstępne, gromadzące dane i wiedzę na temat badanego zjawiska, drugi zaś koncentrował się na sformułowaniu modelu analizy potencjału rynku, oraz przeprowadzeniu procesu jego testowania w wybranych gminach.

Po realizacji pierwszego etapu nastąpiła weryfikacja pierwotnych założeń dotyczących skali terytorialnej metodologii analizy potencjału rynku lokalnego z regionalnej na lokalną. Ze zmianą skali związana jest także zmiana metod badawczych z opartych tylko na automatyzacji integracji istniejących baz danych, na uzyskiwanie danych z badań podstawowych, wykonywanych bezpośrednio w gminach. Ta druga zmiana warunkuje dużo większy zakres prac w tym projekcie niż to pierwotnie sądzono. Niestety, okazało się to konieczne wobec małej przydatności istniejących baz danych do rzetelnego przedstawienia badanego problemu. z analizy baz danych wynika, że szacunki na szczeblu województwa są mało wiarygodne, a także niecelowe. Inicjatywy w skali województwa (np. e-bazarki tworzone przez ODRy), choć cechują się dużą wartością propagandową, mają jednak ograniczoną wartość rynekotwórczą – bazują na rozproszonych terytorialnie podmiotach. Tworzone w ten sposób łańcuchy dostaw mają cechy rynku regionalnego a nie lokalnego. z tego wynika rekomendacja, że prawdziwe rynki lokalne (od pola do stołu) tworzą się w lokalnych układach. Niezbędnym elementem ich modelu instytucjonalnego jest wsparcie samorządu gminnego.

Na podstawie badań z pierwszego etapu, w etapie drugim stworzono od podstaw metodologię badań lokalnych rynków sprzedaży bezpośredniej, wraz z opracowaniem instrukcji jej wdrażania dla poszczególnych gmin.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Większa czasochłonność i bezpośredniość badań związana z powyższymi zmianami, oraz trudności spotęgowane Covid-19, spowodowały zmniejszenie zakresu wykonanych badań do jednej testowej gminy (Kamienna Góra). Przeprowadzenie pełnego wdrożenia potwierdziło przydatność tego modelu do określenia realnego (a nie tylko hipotetycznego) potencjału gospodarstw na danym terenie. Zakres testowania tego modelu w gminie Kamienna Góra był tak szeroki, a okoliczności związane z pandemią na tyle uciążliwe, że w pozostałych gminach ograniczono się do realizacji części tej aktywności (etap wstępny badań).

Docelowo sytuacja ta może ulec zmianie w momencie zweryfikowania formularzy Powszechnego Spisu Rolnego, poprzez wprowadzenie do nich pytań o działalność (potencjalną i rzeczywistą) w zakresie sprzedaży bezpośredniej. Stanowi to jedną z rekomendacji naszego projektu.

W efekcie powstała metodologia i narzędzia do określania wielkości rynku sprzedaży bezpośredniej (w podziale na część realną i potencjalną). Zakres i czasochłonność tej metodologii okazała się dużo większa niż planowana przy formułowaniu projektu procedura. Zamiast integrować bowiem dane (które okazały się mało przydatne), musieliśmy stworzyć model oparty na tworzeniu danych z badań bezpośrednich. Zwiększony zakres prac spowodował, że proces testowania tego modelu został przeprowadzony w pełni w gminie Kamienna Góra (dolnośląskie).

7. Wnioski i rekomendacje

Głównym wnioskiem z tych analiz jest konkluzja, że nie dysponujemy w Polsce wiarygodnymi źródłami danych, które mogłyby określać potencjał lokalnego rynku żywności. Niezbędne jest zatem podjęcie badań podstawowych – opartych na bezpośrednim badaniu poszczególnych gospodarstw. Systemowo powinno się to odbyć w ramach Powszechnych Spisów Rolnych, na podstawie odpowiednio zmodyfikowanych formularzy.

Przeprowadzone analizy i badania polegały w pierwszej kolejności na oszacowaniu liczby gospodarstw rolnych, które aktualnie prowadzą sprzedaż bezpośrednią oraz liczbę gospodarstw zainteresowanych podjęciem tego typu działalności w celu określenia potencjału rynku lokalnego. w dalszej kolejności badania polegały na oszacowaniu wolumenu żywności (przetworzonej i nieprzetworzonej), który może być potencjalnie zbyta przez rolników w ramach sprzedaży bezpośredniej. Zamiast deklarowanych pierwotnie województw zmieniono zasady na dużo dokładniejsze badania bezpośrednie, ale w czterech wybranych gminach (po jednej z województw: małopolskiego, dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego i podlaskiego).

Zgodnie z założeniem opracowaliśmy odpowiednią metodologię takiego badania, wraz z instrukcjami dla liderów lokalnych biorących udział przy tych pracach. Jak już wcześniej wspomniano, opracowana metodologia różni się od założeń zarówno skalą opracowania (gmina zamiast województwa), jak i metodami badawczymi (badania bezpośrednie zamiast automatyzacji przetwarzania istniejących baz danych).

Metoda została przetestowana w wybranej gminie (Kamienna Góra), w pozostałych trzech, ze względu na szerszy niż pierwotnie planowano zakres badań zrealizowano początkowy etap. Wyniki badań zweryfikowały tezę, że liczba gospodarstw, które prowadzą zarejestrowaną sprzedaż bezpośrednią jest marginalna. Nieco większa jest liczba gospodarstw, które de facto taką sprzedaż prowadzą, choć nie jest ona zarejestrowana w dedykowanych ku temu rejestrach (prowadzonych przez PIW i PIS). w wywiadach z rolnikami zidentyfikowaliśmy przyczyny takiego stanu rzeczy (obawy przed legalizacją działania).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Dodatkowym wnioskiem z badania jest fakt, że na podstawie istniejących baz danych niezwykle trudno jest określić liczbę faktycznie działających gospodarstw (prowadzących działalność rolniczą). Weryfikacja tych danych przez badania bezpośrednie wykazała, że różnice są tu zasadnicze. Prowadzi to do wniosku, że np. dane statystyczne znacząco zawyżają tę liczbę, rejestrując raczej właścicieli gruntów powyżej 1 ha (nowa definicja gospodarstwa rolnego), niż faktycznie działające gospodarstwa rolne.

Podsumowując, poniżej zestawiono zakładane i faktycznie zrealizowane efekty badań wraz z wynikającymi z nich rekomendacjami:

- 1) Szacunek wolumenu produktów żywnościowych (przetworzonych i nieprzetworzonych), które jest aktualnie sprzedawany w formule „sprzedaży bezpośredniej” przez rolników w badanych województwach.

Ze względu na poszerzenie zakresu metodologii i wprowadzenie badań bezpośrednich, nie byliśmy w stanie przeprowadzić badań wolumenu sprzedaży bezpośredniej. Wypracowaliśmy natomiast metodykę jego określania w oparciu o badania bezpośrednie we wcześniej wyodrębnionych gospodarstwach, które faktycznie prowadzą działalność rolniczą (ankiety, wywiady w gospodarstwach). Opracowaliśmy także instrukcje stosowania tej metody na bazie której każda gmina będzie mogła samodzielnie przeprowadzić takie badania. Metoda ta pozwala także na ocenę opłacalności sprzedaży dla rolnika oraz atrakcyjności dla konsumenta.

- 2) Opis najczęściej zgłaszanych przez rolników aktualnie występujących barier dla produkcji (produktów nieprzetworzonych i przetworzonych) pod kątem wykorzystania możliwości „sprzedaży bezpośredniej” w wybranych powiatach lub gmin w badanych województwach

Na podstawie wielokrotnych konsultacji z rolnikami mamy długą listę postulatów i zastrzeżeń, które zostały przez nich zgłoszone. Na ich podstawie opracowaliśmy kluczowe ograniczenia we wdrożeniu sprzedaży bezpośredniej w Polsce. Wśród nich na czoło wysuwa się problem płatności on-line oraz ich rozliczeń transakcji oraz problemy z logistyką, która pochłania czas i środki, które powinny być przeznaczone na produkcję.

- 3) Wypracowana metodyka badań, którą będzie można zastosować w innych województwach oraz w analizach porównawczych i w skali kraju.

Wypracowaną metodologię można zastosować w każdej gminie w Polsce. Natomiast zastosowanie jej na szczeblu województwa jest bezcelowa i nie uzasadniona ponieważ działania rynekotwórcze, jak wykazała nasza analiza, są najskuteczniejsze na szczeblu gminy.

- 4) Powstanie instrumentu wsparcia decyzji w zakresie polityki rolnej względem wybranych obszarów.

Wypracowana metodologia jest przydatnym narzędziem dla gmin w inspirowaniu działań związanych z rozwojem rynków sprzedaży bezpośredniej na ich rynkach lokalnych. Oprócz tego badania mogą być podstawą w przygotowaniu wniosków do programu wsparcia KŁŻ przygotowanego przez Ministerstwo – będzie do tego celu wykorzystywana.

- 5) Wnioski i rekomendacje w odniesieniu do programów i polityki wsparcia dla rozwoju rynków lokalnych i rozwoju obszarów wiejskich przez gminy, powiaty, samorzady wojewódzkie oraz instytucje centralne (przede wszystkim Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi).
  - a. Wprowadzenie i upowszechnienie wypracowanej przez nas metodologii będzie przydatne do oceny lokalnych potencjałów jak i wiedzy zgeneralizowanej o zakresie możliwości poszerzenia sprzedaży bezpośredniej w województwie i całej Polsce.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- b. Należy się skoncentrować się na lokalnym wymiarze terytorialnym i gminach jako głównych aktywizatorach rynków lokalnych. Dopiero tak uzyskane informacje można generalizować na wyższe szczeble terytorialne (województwo, kraj).
- c. Opłacalność lokalnych rynków sprzedaży bezpośredniej wymaga konsolidacji zarówno producentów jak i konsumentów w samoorganizujące się platformy, które zamiast pośredników będą rozwijać krótkie łańcuchy dostaw żywności w postaci bezpośrednich zamówień, transakcji i rozliczeń. Wymaga to wdrożenia zarówno odpowiednich rozwiązań instytucjonalnych, jak i informatycznych. w obu przypadkach opracowaliśmy modelowe przykłady takich rozwiązań, które zostały zweryfikowane w praktyce.
- d. Konieczne jest zweryfikowanie formularzy kolejnych Powszechnych Spisów Rolnych, tak by zbierać przy jego okazji informacje o gospodarstwach uczestniczących w systemach sprzedaży bezpośredniej (zarejestrowanych i nie ujętych w tych bazach).
- e. Wypracowana w tym projekcie metodologia powinna być dalej weryfikowana i rozwijana do postaci ogólnokrajowego standardu zapewniającego porównywalność danych we wszystkich stosujących ją jednostkach. Może ona służyć do monitorowania dynamiki rynków lokalnych. w ten sposób ma szansę stać się w pełni użytecznym narzędziem polityki państwa w zakresie rozwijania tej sfery działalności rolnictwa.

Badania zidentyfikowały obszary szczególnej koncentracji rolników uczestniczących, bądź posiadających możliwości włączenia się w rynek lokalny sprzedaży bezpośredniej. W ramach projektu zinventaryzowano wiele inicjatyw i gmin, które wyraziły chęć rozwijania takiej działalności. Wnioskiem z tej części badań jest konstatacja, że różne formy współpracy rolników i konsumentów w niewystarczający sposób wykorzystują możliwości kreowania lokalnych rynków sprzedaży żywności, koncentrując się raczej na rynkach regionalnych. Poza tym współpraca ta rzadko polega na zastosowaniu wspólnej logistyki (kooperatywnej) czy rozwiązań informatycznych obniżających koszty wymiany informacji i transakcji.

Bardziej precyzyjne określenie potencjału dla rozwoju rynków lokalnych dla żywności wyprodukowanej lokalnie w oparciu o rozwiązania KŁŻ, w tym zwiększenie wolumenu sprzedaży, wymaga działania na rzecz rozwiązania szeregu problemów związanych z organizacją rynku lokalnego. Badania wykazały, że skala gminy lub kilku gmin jest właściwa dla rozwoju rynku lokalnego. Zatem gmina ma do odegrania kluczową rolę nie tylko w szacowaniu potencjału rozwoju rynku lokalnego w oparciu o sprzedaż bezpośrednią, ale również w tworzeniu czy organizowaniu tego rynku, poprzez podjęcie współpracy z miejscowymi rolnikami i wytwórcami żywności oraz konsumentami by wypracować wspólnie rozwiązania, które przeciwdziałają najczęściej wymienionych barier dla rozwoju rynku lokalnego dla żywności wyprodukowanej lokalnie, takich jak:

- słabe informowanie rynku (potencjalnych konsumentów) o oferowanych produktach rolnych,
- niskie i niestabilne obroty w powiązaniu z nieprzewidywalnością zapotrzebowania na oferowane produkty,
- trudności w rozliczaniu i dokumentowaniu transakcji,
- brak certyfikatów pochodzenia i systemów kontroli jakości,
- ograniczona dostępność i/lub wysokie koszty transportu,
- ograniczona dostępność i/lub wysokie koszty przechowywania,

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- rozproszony i niskotowarowy charakter małych gospodarstw rolnych,
- brak dostępu do inwestycji/kapitału na infrastrukturę, środki transportu i inne potrzeby,
- wygórowane oczekiwania części konsumentów,
- niechęć rolników do podejmowania „zbiorowych” inicjatyw,
- skomplikowane i niejednoznaczne przepisy sanitarne i podatkowe,
- brak wsparcia i zachęt dla organizatorów rynków lokalnych.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Załączniki

Załącznik nr 1. Ekspertyza: Potencjał rynków lokalnych do sprzedaży bezpośredniej/KŁDŻ.

Załącznik nr 2. Analiza baz danych.

Załącznik nr 3. Analiza dostępności baz danych gospodarstw rolnych na poziomie lokalnym (na przykładzie gminy Kamienna Góra).

Załącznik nr 4. Analiza potencjału sprzedaży bezpośredniej w gminie Kamienna Góra.

Załącznik nr 5. Oszacowanie potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej na przykładzie wybranych gmin umiejscowionych w województwach dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, małopolskim i podlaskim. Instrukcja dla gmin.

Dostęp w Internecie

<https://prostodrolnika.pl>

www.produktlokalny.pl

www.krakow.mir.pl

www.fpds.pl

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Załącznik nr 1

EKSPERTYZA

POTENCJAŁ RYNKÓW LOKALNYCH DO SPRZEDAŻY BEZPOŚREDNIEJ/KŁDŹ

dr Magdalena Raftowicz

Instytut Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Wstęp

Koncepcja krótkich łańcuchów dostaw żywności (ang. *short food supply chain* – SFSC) nie jest niczym nowym w gospodarce. Aż do połowy lat 60. XX wieku była dominującą formą dystrybucji na świecie. Jednak w kolejnych latach, w wyniku nasilających się procesów koncentracji ziemi i kapitału, przy jednoczesnej ultra-mechanizacji i specjalizacji rolnictwa oraz rosnącej popularności sklepów wielkopowierzchniowych i supermarketów, krótkie łańcuchy zostały wyparte przez łańcuchy długie i praktycznie zniknęły z rynku¹.

Koncepcja ta na nowo pojawiła się w przestrzeni publicznej dekadę temu. Było to spowodowane w głównej mierze kryzysem modelu rolnictwa przemysłowego i negatywnymi (zarówno środowiskowymi jak i ekonomicznymi) efektami zewnętrznymi, generowanymi przez konwencjonalne (wydłużone) systemy dostaw żywności² oraz ograniczoną kontrolę rolników nad tymi łańcuchami.³ Przykładowo w Polsce rolnik otrzymuje zaledwie 21% ceny detalicznej płaconej przez klienta supermarketu⁴. Ważny wpływ na rozwój krótkich łańcuchów dostaw odegrali także konsumenci (tzw. „*locavore*”), którzy przywiązują coraz większą wagę do żywności lokalnej, która nie jest transportowana na duże odległości⁵.

¹ P. Philipon, Y. Chiffolleau, F. Wallet, 2017, *Et si on mangeait local*, Éditions Quæ, Versailles, 13.

² J. Banks, G. Bristow, 1999, *Developing quality in agro-food supply chains: A Welsh perspective*, *International Planning Studies* 4, 317–331.

³ J. D. van der Ploeg, J. Frouws, 1999, *On Power and Weakness, Capacity and Impotence: Rigidity and Flexibility in Food Chains*, *International Planning Studies*, 4(3), 333-347.

⁴ Euractiv, <https://www.euractiv.pl/section/rolnictwowpr/news/protest-rolnikow-wobec-bezsilnosci-panstwa>.

⁵ H. Scharber, A. Dancs, 2016, *Do locavores have a dilemma? Economic discourse and the local food critique*, *Agric Hum Values* 33, 121–133.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Obecnie model krótkich łańcuchów dostaw zaliczany jest do alternatywnych łańcuchów dostaw żywności (*alternative food chains*). w literaturze przedmiotu brak jest jednak jednej, spójnej definicji tej koncepcji. Najczęściej przyjmuje się, że krótkie łańcuchy dostaw żywności oznaczają model dystrybucji oparty na trzech rodzajach „bliskości” (ang. *proximity*) występujących pomiędzy uczestnikami wymiany handlowej. Mowa tu o bliskości: fizycznej, organizacyjnej i społecznej⁶. w przypadku bliskości fizycznej, chodzi o element lokalności sprzedaży w celu ograniczenia transportu (mierzona żywnościokilometrami, ang. *food miles*). Bliskość organizacyjna dotyczy liczby ogniw w łańcuchu. Idealna sytuacja występuje wówczas, gdy mamy do czynienia ze sprzedażą bezpośrednią, lub maksymalnie z jednym ogniwem, ale z wyłączeniem sieci handlowych). Natomiast bliskość społeczna opiera się na założeniu, że relacje międzyludzkie determinują relacje biznesowe (i odwrotnie)⁷. Kluczowe znaczenie ma w takim ujęciu: komunikacja, zaufanie, wiedza oraz przepływ informacji między producentem a konsumentem.

Koncepcja krótkich łańcuchów dostaw dynamicznie się rozwija zarówno w przestrzeni teoretycznej jak i praktycznej na całym świecie. Według szacunków Parlamentu Europejskiego⁸, około 15% unijnych gospodarstw rolnych (najczęściej małych) sprzedaje ponad połowę swojej produkcji bezpośrednio do konsumentów. Szacunki te różnią się znacznie między krajami. Najmniejszą popularnością (mniej niż 5%) krótkie łańcuchy dostaw żywności cieszą się w Hiszpanii, Austrii i na Malcie, natomiast największe zainteresowanie wzbudzają wśród rolników w Grecji (25%), na Słowacji (19%), Węgrzech, Rumunii i Estonii (18%). We Francji, 21% rolników sprzedaje swoje produkty w ramach krótkich łańcuchów dostaw, natomiast w przypadku producentów warzyw i miodu liczba ta sięga aż 50%. Szacunki te powstały w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej na

⁶ A. Malak-Rawlikowska, E. Majewski, A. Wąs, S. Ole Borgen, P. Csillag, M. Donati, R. Freeman, V. Hoang, J-L. Lecoecur, M. C. Mancini, A. Nguyen, M. Saïdi, B. Tocco, Á. Török, M. Veneziani, G. Vittersø, P. Wavresky, 2019, Measuring the Economic, Environmental, and Social Sustainability of Short Food Supply Chains Sustainability, 11(15), 4004.

⁷ B. Uzzi, 1997, Social Structure and Competition in Interfirm Networks: The Paradox of Embeddedness, Administrative Science Quarterly Vol. 42, No. 1 (Mar., 1997), pp. 35-67

⁸ M-L. Augère-Granier, 2016, Short food supply chains and local food systems in the EU, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586650/EPRS_BRI\(2016\)586650_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586650/EPRS_BRI(2016)586650_EN.pdf).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

podstawie studiów literaturowych i wycinkowych case study⁹ w poszczególnych krajach UE. Należy bowiem zaznaczyć, że brak jest precyzyjnych danych uniijnych na temat krótkich łańcuchów dostaw żywności w Unii Europejskiej.

Także w Polsce, obecny system prawny pozwala producentom rolnym na sprzedaż swoich produktów w ramach krótkich łańcuchów dostaw w następujących formach:

- **sprzedaż bezpośrednia** - surowce i nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego
- **dostawy bezpośrednie** - środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego (w postaci nieprzetworzonej, kiszanej/suszonej)
- **handel detaliczny** - żywność pochodzenia roślinnego, zwierzęcego lub złożona – nieprzetworzona lub przetworzona
- **rolniczy handel detaliczny** - żywność wyprodukowana w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu
- **działalność marginalna, lokalna i ograniczona** - poddana obróbce lub przetworzona żywność pochodzenia zwierzęcego i gotowe posiłki (potrawy).

Jednak sama implementacja takich rozwiązań instytucjonalnych nie przekłada się automatycznie na masowe zainteresowanie producentów rolnych krótkimi łańcuchami dostaw, co pokazują poniższe statystyki. w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD)¹⁰ zarejestrowało się zaledwie 4 688¹¹ (tj. 0,32%) producentów żywności pochodzenia zwierzęcego lub żywności zawierającej jednocześnie produkty pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej oraz 604¹² (0,04%) producentów

⁹ M. Kneafsey, L. Venn, U. Schmutz, B. Balázs, L. Trenchard, T. Eyden-Wood, E. Bos, G. Sutton, M. Blackett, 2013, Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics,

publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC80420/final%20ipts%20jrc%2080420%20(online).pdf;

Marketing on local markets, <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/Marketing-on-local-markets.pdf>.

¹⁰ Departament Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, „Produkcja i sprzedaż żywności w zakładach o małej skali produkcji w świetle obowiązujących rozwiązań prawnych”, Łódź, dnia 18.10.2019 r., Konferencja „Produkcja i sprzedaż żywności z gospodarstwa w ramach krótkich łańcuchów dostaw”. Do obliczenia procentowego udziału gospodarstw działających w ramach krótkich łańcuchów dostaw żywności na tle całego kraju, przyjęto za GUS, że w 2018 roku liczba gospodarstw rolnych w Polsce wynosiła 1mln 425 tys.

¹¹ stan na dzień 16.10.2019r.

¹² stan na dzień 31.12.2018r.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

żywności pochodzenia roślinnego pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Działalność marginalna, lokalna i ograniczona (MOL) zainteresowała 2 113 producentów¹³ (0,15%), zaś sprzedaż bezpośrednia 11 267 producentów¹⁴ (0,8%). Zakładając, że producenci żywności w Polsce nie łączą ze sobą tych form, wówczas możemy przyjąć, że zainteresowanych krótkimi łańcuchami dostaw rolników jest zaledwie 1,67%, z czego najbardziej popularną jest właśnie sprzedaż bezpośrednia. Szczegółowe dane dotyczące rodzaju sprzedawanych produktów w Polsce przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba podmiotów zarejestrowanych ramach sprzedaży bezpośredniej w Polsce z podziałem na rodzaj sprzedawanych produktów.

Lp.	Rodzaj sprzedawanych produktów	Liczba zarejestrowanych podmiotów
1.	Produkty pszczele nieprzetworzone	8090
2.	Jaja	1487
3.	Produkty rybołówstwa	954
4.	Tusze drobiowe	206
5.	Mleko surowe i surowa śmietana	183
6.	Tusze zwierząt łownych	139
7.	Tusze zajęczaków	35
8.	Żywe ślimaki lądowe określonych gatunków	4

Źródło: Departament Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, „Produkcja i sprzedaż żywności w zakładach o małej skali produkcji w świetle obowiązujących rozwiązań prawnych”, Łódź, dnia 18.10.2019 r., Konferencja „Produkcja i sprzedaż żywności z gospodarstwa w ramach krótkich łańcuchów dostaw”.

W obliczu takich dysproporcji w liczbie producentów rolnych zainteresowanych sprzedażą swoich produktów między Polską a pozostałymi krajami UE pojawia się pytanie: czy w Polsce jest potencjał do zwiększania sprzedaży w ramach krótkich łańcuchów dostaw żywności? Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy najpierw przyjrzeć się krajom, które

¹³ stan na dzień 07.08.2019r.

¹⁴ stan na dzień 16.10.2019r.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

z sukcesem wdrożyły (lub aktualnie wdrażają) ten model dystrybucji, tak aby określić pewne kluczowe elementy warunkujące potencjał rozwoju krótkich łańcuchów dostaw.

Zasadniczym celem niniejszego opracowania jest zatem diagnoza potencjału krótkich łańcuchów dostaw w wybranych regionach Unii Europejskiej oraz wskazanie kluczowych elementów sprzyjających rozwojowi tej koncepcji. Potencjał jest tu rozumiany jako możliwość dalszego rozwoju poprzez realizację wskazanych działań lub ominięcie określonych barier. Szczególna uwaga została także skierowana na metodologię obliczania potencjału krótkich łańcuchów dostaw w różnych krajach.

Badania zostały przeprowadzone w oparciu o krytyczną analizę piśmiennictwa krajowego i zagranicznego z zakresu krótkich łańcuchów dostaw, dane Urzędów Statystycznych, Ministerstw Rolnictwa oraz unijnych statystyk dotyczących wybranych krajów. Prezentowane podejście może w przyszłości zmniejszyć ryzyko podejmowania niewłaściwych decyzji w obszarze wdrażania modelu krótkich łańcuchów dostaw w Polsce, sprzecznymi z zasadami optymalizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Przegląd literatury

Analizując literaturę przedmiotu można uznać, że pomimo wielu badań dotyczących różnych aspektów związanych z krótkimi łańcuchami dostaw żywności (np. ich wpływu na zrównoważony rozwój¹⁵ czy też analizy źródła utrzymania rolników uczestniczących w krótkich łańcuchach dostaw¹⁶), kwestia potencjału rozwoju krótkich łańcuchów dostaw oraz gotowości rolników do angażowania się w tę formę sprzedaży nie została jeszcze wystarczająco zgłębiona i opiera się w głównej mierze na wycinkowych studiach przypadków wybranych

¹⁵ A. Malak-Rawlikowska, E. Majewski, A. Wąs, S. Ole Borgen, P. Csillag, M. Donati, R. Freeman, V. Hoàng, J-L. Lecoœur, M. C. Mancini, A. Nguyen, M. Saïdi, B. Tocco, Á. Török, M. Veneziani, G. Vittersø, P. Wavresky, 2019, Measuring the Economic, Environmental, and Social Sustainability of Short Food Supply Chains Sustainability, 11(15), 4004;

G., Enjolras, M. Aubert, 2018, Short food supply chains and the issue of sustainability: a case study of French fruit producers. International Journal of Retail & Distribution Management 46, 194–209;

U. Schmutz, M. Kneafsey, C.S. Kay, A. Doernberg, I. Zasada I, 2018, Sustainability impact assessments of different urban short food supply chains: examples from London, UK. Renewable Agriculture and Food Systems 33, 518–529.

¹⁶ R. Blumberg, 2018, Alternative food networks and farmer livelihoods: a spatializing livelihoods perspective. Geoforum; Journal of Physical, Human, and Regional Geosciences 88, 161–173.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

podmiotów ujętych w wątkach monograficznych, które są zwykle związane z jednym produktem czy jedną jednostką terytorialną. Jeśli natomiast przykłady form krótkich łańcuchów dostaw żywności prezentowane są na większą skalę, często dotyczą nieporównywalnych za sobą studiów przypadków wybranych krajów¹⁷. Główny problem związany z analizą krótkich łańcuchów dostaw polega na tym, że wyniki badań znacząco różnią się od siebie¹⁸, zaś ocena efektów krótkich łańcuchów dostaw wciąż pozostaje fragmentaryczna¹⁹.

Ciekawe spojrzenie na kwestię potencjału rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności wnoszą badania V. Todorovica i in.²⁰ na przykładzie **Serbii**. Badania wykazują, że kluczowym elementem w rozwoju krótkich łańcuchów dostaw jest posiadanie odpowiednich innowacyjnych rozwiązań logistycznych w ramach systemów dostarczania żywności, które są zgodne ze współczesnymi trendami logistycznymi (cyfryzacja, redukcja kosztów, zrównoważony rozwój, poprawa elastyczności i reagowania na zapotrzebowanie klientów itp.). Systemy takie muszą jednocześnie uwzględniać specyfikę kontekstu dystrybucji lokalnie produkowanej żywności (indywidualizm, niszowość). Autorzy badania zwracają uwagę na fakt, że modele dystrybucji w krótkich łańcuchach dostaw są zwykle bardzo kosztowne, zwłaszcza w przypadku dostaw do mniej zaludnionych miejsc, długich dystansów transportowych oraz gdy wymagane są warunki „łańcucha chłodniczego”.

Udział w krótkich łańcuchach dostaw wymaga także od rolnika poszerzenia jego kompetencji managerskich. Rolnik w krótkich łańcuchach dostaw nie jest już tylko wyłącznie producentem, ale staje się również odpowiedzialny za sprzedaż i marketing²¹. Zdaniem V. Todorovica i in., jedną z tych nowych, dodatkowych, a zarazem najtrudniejszych obszarów zarządzania jest właśnie logistyka (transport i dystrybucja). Główne obawy z tym związane

¹⁷ G. Belletti, A. Maescotti, 2020, Short food supply chain for promoting local food on local markets, UNIDO, <https://suster.org/wp-content/uploads/2020/06/SHORT-FOOD-SUPPLY-CHAINS.pdf>.

¹⁸ D. Gallaud, B. Laperche, *Economie circulaire et développement durable, écologie industrielle et circuits courts*, Vol. 5, ISTE Editions, London, 2016, 95.

¹⁹ P. Mundler, S. Laughrea, 2015, Les circuits courts font pousser les cheveux. *Revue critique de la littérature sur le rôle des circuits de proximité dans la durabilité du système alimentaire*. In: *Construire les proximités dans un monde global. Enjeux territoriaux, organisationnels et sociétaux*, Tours.

²⁰ V. Todorovic, M. Maslaric, S. Bojic, M. Jokic, D. Mircetic, S. Nikolicic, 2018, Solutions for More Sustainable Distribution in the Short Food Supply Chains, *Sustainability*, 10, 3481.

²¹ V. Gilg, M. Battershill, 2000, To what extent can direct selling of farm produce offer a more environmentally friendly type of farming? Some evidence from France. *J. Environ. Manag.* 2000, 60, 195–214.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

dotyczą²²: niewielkich rozmiarów przesyłek i zdolności produkcyjnych, ograniczonych zasobów technicznych i finansowych, wysokich kosztów logistycznych, które zakładają stosunkowo wysokie ceny produktów.

Rekapitulując, potencjał rozwoju krótkich łańcuchów dostaw można upatrywać w wykorzystaniu innowacyjnych, inteligentnych rozwiązań logistycznych opartych na nowych technologiach informacyjno-komunikacyjnych takich jak logistyka trzecich firm (3PL ang. *Third Party Logistics*, usługi dostawy do domu i crowdsourcing. Autorzy badania zaprojektowali hipotetyczne studium przypadku obejmujące obszar usług sprzedaży bezpośredniej żywności w promieniu 10 km, (co pokrywa się z obszarem zajmowanym przez przeciętną gminę w Serbii). Baza klientów wynosiła 725 gospodarstw domowych, tj. 1% rodzin mieszkających na prognozowanym obszarze, co uznano ogólnie za wskaźnik potencjału penetracji rynku, bez skonfrontowania z rzeczywistym stanem. Jednak w badaniu uznano, że jest to minimum, które i tak może być satysfakcjonujące dla producentów.

Wyniki symulacji pozwoliły szczegółowo wyliczyć koszty transportu, czasu pakowania i dostawy przy różnej wielkości zamówień. Wiedza ta powinna mieć kluczowe znaczenie przy podejmowaniu świadomej decyzji przez rolnika o wchodzeniu w taką formę dystrybucji swoich produktów.

Pilotażowe badania oparte na podobnej metodologii przeprowadzono także w Helsinkach. Do badania wybrano obszar o promieniu 5 km, z bazą danych klientów wielkości 300 gospodarstw domowych. Jednakże tam wskaźnik potencjału penetracji rynku krótkich łańcuchów dostaw przyjęto ogólnie na poziomie 2%, także bez badań konfrontujących stan potencjalny od rzeczywistego.²³

Inne spojrzenie na potencjał rozwoju krótkich łańcuchów dostaw został przedstawiony w badaniach N. Florisa i in²⁴. na przykładzie **Słowacji**. Rolnictwo słowackie jest zdominowane

²² M. Maslaric, S. Nikolicic, D. Mircetic, M. Velickovic, 2016, A roadmap towards improving portfolio of logistics service providers with the aim of creating sustainable short food supply chains. In Proceedings of the International May Conference on Strategic Management-IMKSM 2016, Bor, Serbia, 28–30 May 2016, 196–204.

²³ V. Kamarainen, J. Saranen, J. Holmström, 2001, The reception box impact on home delivery efficiency in the e-grocery business, *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 31 (6).

²⁴ N. Floriš, P. Schwarcz, 2018, Potential of Short Food Supply Chains, their Role and Support within the Rural Development Policy in the Slovak Republic, *Acta Regionalia et Environmentalica*, 15(1).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

przez małe gospodarstwa rolne, z wysokim poziomem bezrobocia sięgającym do 20%, zaś sprzedaż w krótkich łańcuchach dostaw jest szacowana na 3% (brak szczegółowych danych na jakiej podstawie potencjał ten oszacowano), co znacząco różni się od poziomu przyjętego przez Parlament Europejski.

Istotny wkład w rozwój krótkich łańcuchów dostaw żywności na Słowacji miało wsparcie krótkich łańcuchów dostaw żywności w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Program ten zakładał podniesienie poziomu sprzedaży produktów rolnych w ramach krótkich łańcuchów dostaw do poziomu 7% do końca 2020 roku. Możliwość dofinansowania z funduszy unijnych sprawiła, że lawinowo wzrosła liczba podmiotów gotowych sprzedawać swoje produkty rolno-żywnościowe w sprzedaży bezpośredniej. Średnia kwota dofinansowania do projektu wyniosła nieco ponad 400 tys. euro²⁵. Zdaniem autorów badań, władze publiczne słusznie wskazały, że w zakresie produkcji rolnej wsparcie dla drobnych rolników i producentów czy przetwórców jest kluczowym bodźcem do zwiększenia produkcji krajowej żywności, zaś wartość dodana produktów rolnych wyrażona poprawą ich jakości jest podstawowym krokiem w kierunku zwiększenia ich sprzedaży.

Badania dotyczące krótkich łańcuchów dostaw żywności zrealizowano także na **Węgrzech**. Metodologia badania zakładała ankietyzację producentów na targowiskach rolno-spożywczych. w taki sposób przebadano 129 rolników z 20 targowisk o różnej wielkości (mikro, małych, średnich i dużych) z różnych miast. Zdaniem Z. Benedek i in.²⁶, głównym problemem węgierskiego rynku krótkich łańcuchów dostaw jest brak oficjalnych (rządowych) danych o tychże rynkach. Wyniki badań wykazały, że blisko 60% rolników, którzy uczestniczą w konwencjonalnych, długich łańcuchach, sprzedaje swoje produkty wyłącznie w tym kanale. Zatem wspieranie tych rolników „prostym” schematem pieniężnym (takim jak wsparcie bezpośrednie) może okazać się nieskuteczne w zwiększaniu potencjału krótkich łańcuchów dostaw. Innymi słowy, ponieważ wielu rolników konwencjonalnych łańcuchów nie reaguje na potencjalnie istniejącą zachętę pieniężną jaką oferują krótkie łańcuchy dostaw, niepieniężne

²⁵ Agricultural Paying Agency, Slovakia, Summary report on implementation of the sub-measure 4.2.

²⁶ Z. Benedek, I. Fertó, M. Adrienn, 2018, Off to market: but which one? Understanding the participation of small-scale farmers in short food supply chains—a Hungarian case study, *Agriculture and Human Values*, 35, 383–398.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

zachęty (takie jak programy wymiany doświadczeń, doradztwo sieci) byłyby bardziej skuteczne. Wyniki badań wykazały, że sprzedaż bezpośrednia na targowiskach staje się opłacalna i uzupełnia punkty sprzedaży konwencjonalnej dla rolników. Liczba targowisk stale rośnie na Węgrzech, dlatego można spodziewać się, że potencjał rozwoju krótkich łańcuchów dostaw na Węgrzech będzie się powiększał.

Podobne badania choć na mniejszą skalę (40 respondentów) zostały przeprowadzone w Polsce. Badania A. Kaweckiej i M. Gębarowskiego²⁷ prowadzone za pomocą ustrukturyzowanych wywiadów podczas targów żywności ekologicznej i tradycyjnej w 2014 r. wskazały, że producenci żywności oferujący swoje produkty do sprzedaży, kierują się przede wszystkim względami ekonomicznymi oraz możliwością uzyskania wyższego udziału w końcowej cenie produktu. Często była to główna motywacja wzięcia udziału w takim wydarzeniu (aż 90% badanych wystawców deklarowało zainteresowanie tego typu korzyściami). Poza czynnikami ekonomicznymi, producenci jako korzyści wskazywali także na możliwość bezpośredniego kontaktu z konsumentami, czy budowania własnej marki i wpływania na wizerunek swojego przedsiębiorstwa.

Inaczej sytuacja przedstawia się w krajach zachodnich UE, która rozwój krótkich łańcuchach dostaw upatruje przede wszystkim w pogłębianiu relacji i kompetencji biznesowych. Badania C. Charatsari i in²⁸. dotyczące krótkich łańcuchów dostaw w **Grecji** wykazują, że tylko około 14 tys. hodowców sprzedaje swoje produkty na targowiskach co odpowiada zaledwie 0,02% całkowitej populacji rolników w Grecji. Badania ankietowe (face-to-face) dotyczące oceny wpływu kompetencji na chęć uczestniczenia w krótkich łańcuchu dostaw, przeprowadzone na próbie 106 greckich rolników niebędących uczestnikami krótkich łańcuchów dostaw z regionu Thessaly (obejmującego 25 gmin) potwierdziły wcześniejsze przypuszczenia, że rolnicy mają świadomość, że rozwój i sukces w krótkich łańcuchów dostaw jest uzależniony od posiadania pewnych określonych kompetencji. Tymi kompetencjami jest

²⁷ A. Kaweckaja, M. Gębarowski, 2015, Krótkie łańcuchy dostaw żywności – korzyści dla konsumentów i producentów żywności, *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 3(37).

²⁸ C. Charatsari, F. Kitsios, E. Lioutas, 2019, Short food supply chains: The link between participation and farmers' competencies, *Renewable Agriculture and Food Systems*, 1-10.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

przedsiębiorczość²⁹, umiejętność współpracy i sieciowania³⁰, umiejętność zarządzania oraz znajomość marketingu.³¹

Nowum w badaniach było określenie, że pozytywna bądź negatywna auto-ocena przez rolnika posiadanych kompetencji jest czynnikiem decydującym o jego chęci uczestniczenia rolnika w krótkim łańcuchu dostaw. Jest to tak silna determinanta, że nawet wizja potencjalnych korzyści ekonomicznych wynikających z uczestnictwa w sprzedaży bezpośredniej (co zresztą w literaturze zostało jednoznacznie wykazane empirycznie³²) nie wpływa na chęć uczestniczenia w tej formie dystrybucji. Można stąd przypuszczać, że potencjał rozwojowy krótkich łańcuchów dostaw nie jest uzależniony wyłącznie od oczekiwanych zysków z tego tytułu, ale od gotowości i otwartości do zmian. Badania C. Charatsari i in. dotyczyły także oceny wpływu uczestnictwa w krótkich łańcuchach dostaw na potrzebę rozwijania kluczowych kompetencji krótkich łańcuchów dostaw na próbie 33 rolników będących uczestnikami krótkich łańcuchów dostaw (w konfrontacji z 38 rolnikami nienależącymi do tej formy dystrybucji). Wyniki badań wykazały, że rolnicy już zaangażowani w krótkie łańcuchy dostaw odczuwają wyraźnie brak wyżej wymienionych kompetencji. Oznacza to, że podnoszenie kluczowych kompetencji rolników, może przyczynić się do zwiększenia potencjału krótkich łańcuchów dostaw w przyszłości.

Prowincja Malaga w **Hiszpanii** jest kolejnym przypadkiem, w którym badano potencjał krótkich łańcuchów dostaw żywności. Wykorzystano do tego metodę ankietową i wywiady pogłębione na próbie 24 podmiotów, w tym 11 pojedynczych gospodarstw rolnych. Badania T.

²⁹ M. de Rosa, G. McElwee, R. Smith, 2019, Farm diversification strategies in response to rural policy: a case from rural Italy. *Land Use Policy* 81, 291–301.

³⁰ T. Rucabado-Palomar, M. Cuéllar-Padilla, 2018, Short food supply chains for local food: a difficult path. *Renewable Agriculture and Food Systems*, Volume 35, Issue 2, April 2020, 182-191; M.A. Sellitto, L.A.M. Vial, C.V. Viegas, 2018, Critical success factors in short food supply chains: case studies with milk and dairy producers from Italy and Brazil. *Journal of Cleaner Production* 170, 1361–1368.

³¹ A. P. Volpentesta, S. Ammirato, 2013, Alternative agrifood networks in a regional area: a case study. *International Journal of Computer Integrated Manufacturing* 26, 55–66.

³² A. Malak-Rawlikowska, E. Majewski, A. Wąs, S. Ole Borgen, P. Csillag, M. Donati, R. Freeman, V. Hoang, J-L. Lecoœur, M. C. Mancini, A. Nguyen, M. Saïdi, B. Tocco, Á. Török, M. Veneziani, G. Vittersø, P. Wavresky, 2019, Measuring the Economic, Environmental, and Social Sustainability of Short Food Supply Chains Sustainability, 11(15), 4004.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Rucabado-Palomar i in.³³ wykazały, że Prowincja Malaga jest to region, w którym 43% małych i średnich gospodarstw rolnych przestało istnieć na przestrzeni ostatniej dekady. Nie jest to jednak odosobniony przypadek, bowiem jak wskazuje R. Forti i in.³⁴, trend ten był powszechny w całej Unii (latach 2000-2010 na skalę UE-27 aż 25% gospodarstw zniknęło z rynku, z czego 98% z nich stanowiły gospodarstwa małe). T. Rucabado-Palomar i in. określił udział rolników w krótkich łańcuchach dostaw na poziomie mniejszym niż 2% (bez wskazania metodologii obliczeń), chociaż sam wskazuje, że region ten ma potencjał na większy ich rozwój, zwłaszcza wśród małych i średnich gospodarstw.

Badania pokazały, że kluczowymi elementami, które mogą zwiększyć potencjał krótkich łańcuchów dostaw jest posiadanie odpowiedniej infrastruktury logistycznej, która różni się w zależności od rodzaju (zwłaszcza, jeśli mamy do czynienia z produktami sezonowymi) i ilości sprzedawanego produktu, konieczności jego przetwarzania, warunków przechowywania, punktów dystrybucji i relacji z konsumentami. Dodatkowo producenci muszą mieć do swojej dyspozycji elastyczną, dynamiczną infrastrukturę logistyczną, która umożliwi im zbywanie swoich produktów (szczególnie w przypadku sezonowej żywności spożywanej na świeżo) i płynne dostosowywanie się do warunków rynkowych. Rozwiązanie tego problemu można upatrywać w implementowaniu modelu współpracy, który powinien opierać się na:

- a) współdzieleniu zasobów, infrastruktury i logistyki, co prowadzi do obniżenia kosztów, poprawy wydajności i większych kanałów;
- b) poszerzeniu asortymentu oferowanych produktów i złagodzeniu sezonowości produkcji poprzez sprzedaż produktów z innych gospodarstw, działając w charakterze pośrednika lub w drodze wymiany produktów;
- c) przyjęciu wspólnego podejścia i współpracy z administracją w kwestiach legislacyjnych oraz
- d) wymiany dobrych praktyk.

³³ T. Rucabado-Palomar, M. Cuéllar-Padilla, 2020, Short food supply chains for local food: a difficult path. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 35(2), 182-191.

³⁴ R. Forti, M. Henrard, 2014, *Agriculture, Forestry and Fishery Statistics*. Eurostat Statistical Book. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Badania zwróciły także uwagę na fakt, że model współpracy jest mniej rozpowszechniony w sektorze hodowlanym, głównie ze względu na większe rozdrobnienie gospodarstw, konieczność przetwarzania produktów i / lub bardziej rygorystyczne wymagania zdrowotne i higieniczne (transport żywych zwierząt, pakowanie, przepisy dotyczące łańcucha chłodniczego itp.). Badania wykazały także, że producenci mogą mieć problemy lub nie być w stanie poradzić sobie z napięciami powstającymi przy podejmowaniu gremialnych decyzji w ramach współpracy. Wynika to między innymi z uwarunkowań kulturowych (braku tradycji partycypacyjnej, biernej lub samolubnej postawie niektórych członków, zazdrości, rywalizacji, nieufności), oraz z różnic efektu skali produkcyjnej (dylemat: czy najmniejszy podmiot ma taki sam wpływ na decyzję dotyczącą współpracy jak największy podmiot?). Niestety niewielu producentów posiada kompetencje miękkie takie jak umiejętność zarządzania emocjami w grupie, rozwiązywania grupowych konfliktów i umiejętności komunikacyjnych.

Istotnym elementem wykazanim w badaniach jako czynnik budowania potencjału w krótkich łańcuchach dostaw była bliskość relacji między producentem a konsumentem. Wyniki sugerują, że kiedy kontakt bezpośredni jest tracony, relacja staje się bardziej mechaniczna i obojętna, konsument stopniowo zmniejsza wielkość i częstotliwość swoich zamówień, staje się bardziej wymagający i stawia wówczas cenę produktu ponad inne względy. Oznacza to, że wkalkulowanie czasu potrzebnego do pielęgnowania komunikacji i utrzymywania osobistych relacji z klientem jest gwarancją satysfakcji i lojalności konsumentów. Producenci należący do krótkich łańcuchów dostaw żywności jednogłośnie potwierdzili, że lojalni klienci stają się najlepszymi ambasadorami marki producenta.

Ważnym elementem badań było uchwycenie, że najczęściej jeden kanał krótkich łańcuchów dostaw jest niewystarczający do wprowadzenia na rynek wszystkich produktów. Ponieważ niektóre produkty spożywcze są nietrwałe, różne formy sprzedaży muszą funkcjonować. Badania wykazały także, że nie wszystkie produkty są odpowiednie do sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw. Produkt musi być oryginalny i dobrej jakości. Tylko wtedy konsumenci są w stanie zapłacić za jakość. Na barkach producenta najczęściej spoczywa odpowiedzialność za określenie potencjalnego rynku i uzyskanie do niego dostępu. Dlatego tak

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

ważne w krótkich łańcuchach dostaw jest posiadanie kompetencji marketingowych, a w sytuacji gdy producent ich nie posiada, powinien zwrócić się do profesjonalnych ekspertów.

Najszerzej problematyka potencjału krótkich łańcuchów dostaw została przebadana we Francji i Włoszech. Wynika to z faktu, że są to kraje o rolniczej tradycji, gdzie większy nacisk kładzie się na powiązania między rolnictwem a gastronomią, w szczególności na lokalną gastronomią, której symbolem jest ruch Slow Food³⁵ oraz turystykę³⁶. Ważnym elementem rozwoju krótkich łańcuchów dostaw we Francji jest chęć ochrony modelu rolnictwa chłopskiego, o czym świadczy sama nazwa francuskiej sieci AMAP³⁷ (*Association pour le maintien d'une Agriculture Paysanne*), tj. Stowarzyszenie na rzecz utrzymania rolnictwa chłopskiego, zrzeszające rolników i konsumentów w krótkich łańcuchach dostaw żywności, które działają na zasadach podobnych do rolnictwa wspieranego przez społeczność (RWS). Pierwszy AMAP powstał we Francji w 2001 roku i od tego czasu ich liczba rosła wykładniczo. w 2015 roku istniało już ponad 2000 AMAPów dostępnych w każdym francuskim regionie, co reprezentuje ponad 250 000 konsumentów, cotygodniowo otrzymujących koszyki żywności od lokalnych producentów, z którymi mają podpisane swoje umowy. Obecnie roczne obroty AMAPów kształtują się na poziomie 150 mln euro.³⁸

Zdaniem P. Philipon i in³⁹., to właśnie kryzys zaufania do produkcji konwencjonalnej żywności, zapoczątkowany w głównej mierze chorobą wściekłych krów, przyczynił się do rozkwitu AMAPów. Na przełomie 2013 i 2014 roku aż 70% Francuzów wyraziło wówczas

³⁵ K. de Roest, A. Menghi, 2000, Reconsidering “traditional” food: the case of Parmigiano Reggiano cheese, *Sociologia Ruralis*, 40 (4), 439-451;

M. Miele, J. Murdoch, 2002, The practical aesthetics of traditional cuisines: slow food in Tuscany, 42 (4), 312-328;

F. Ventura, P. Milone, 2000, Theory and practice of multi-product farms: farm butcheries in Umbria, 40 (4), 452-465;

³⁶ J. Bessière, 1998, Local development and heritage : traditional food and cuisine as tourist attractions in rural areas, *Sociologia Ruralis*, 38 (1), 21-34;

G. Brunori, A. Rossi, 2000, Synergy and coherence through collective action : some insights from wine routes in Tuscany, *Sociologia Ruralis*, 40 (4), 409-423.

R. Sonnino, 2004, For a “piece of bread”? Interpreting sustainable development through agritourism in Southern Tuscany, *Sociologia Ruralis*, 44 (3), 285-300.

³⁷ <http://www.reseau-amap.org>.

³⁸ P. Philipon, Y. Chiffolleau, F. Wallet, 2017, Et si on mangeait local? Ce que les circuits courts vont changer dans mon quotidien, Édition Quæ, Versailles Cedex, 65

³⁹ P. Philipon, Y. Chiffolleau, F. Wallet, 2017, Et si on mangeait local? Ce que les circuits courts vont changer dans mon quotidien, Édition Quæ, Versailles Cedex, 29

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

swoją nieufność wobec producentów konwencjonalnej żywności, zaś 23% uznało kupowanie w żywności w krótkich łańcuchach dostaw za kryterium bezpieczeństwa żywności.

We Francji aż 21% produktów rolno-spożywczych jest sprzedawana w sprzedaży bezpośredniej⁴⁰, ale sprzedaż ta odpowiada zaledwie 12% wartości całkowitej sprzedaży produktów rolno-spożywczych⁴¹. Krótkie łańcuchy dostaw reprezentują we Francji zdywersyfikowaną formę przychodów z rolnictwa. Są bardzo rozproszone przestrzennie i oddalone od siebie. Paradoksalnie bardziej widoczne są na obszarach wiejskich z dala od rolnictwa intensywnego (Bretania, Normandia) oraz w miejscach wysokiego popytu - np. region paryski⁴², gdzie rolnicy mogą osiągnąć nawet 75% swoich obrotów⁴³. Wynika to z faktu, że region paryski (*Ile de France*) stwarza wysoki popyt na sprzedaż w krótkich łańcuchach dostaw, ale tylko na warzywa i owoce. Jak wykazują badania D. Gallaud i in., na inne produkty rolno-spożywcze popyt jest zdecydowanie mniejszy. z kolei w Bretanii, aż 18% rolników sprzedaje swoje warzywa i owoce w ramach krótkich łańcuchów dostaw, ale tylko 2% produktów mlecznych. Natomiast na Korsyce aż 85% warzyw jest sprzedawana w ramach krótkich łańcuchów dostaw.

Bogactwo danych statystycznych Francji wynika z faktu, że spis powszechny uwzględnia pytania o krótkie łańcuchy dostaw żywności⁴⁴, co jest ewenementem na skalę światową. Na podstawie spisu łatwo można obliczyć, że w 2010 jedno na pięć gospodarstw rolnych (105 tys.) sprzedawało choć część swoich produktów w sprzedaży bezpośredniej⁴⁵. i jest to tendencja rosnąca, bowiem w 2005 deklarowało ten udział zaledwie 16% rolników.

Po stronie konsumenta natomiast od 6 do 7% zakupów żywności odbywa się w krótkich łańcuchach dostaw⁴⁶. Jednak 65,5% sprzedaży (pod względem wartości) produktów

⁴⁰ <https://agreste.agriculture.gouv.fr/agreste-web/>

⁴¹ D. Gallaud, B. Laperche, *Economie circulaire et développement durable, écologie industrielle et circuits courts*, Vol. 5, ISTE Editions, London, 2016, s. 66.

⁴² D. Gallaud, B. Laperche, *Economie circulaire et développement durable, écologie industrielle et circuits courts*, Vol. 5, ISTE Editions, London, 2016, s. 67.

⁴³ http://driaaf.ile-de-france.agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/813_Circuits_courts_V4_cle829321_cle0412b3.pdf

⁴⁴ Y. Chiffolleau, 2019, *Les circuits courts alimentaires. Entre marché et innovation sociale*, Éditions érès, Toulouse, 56.

⁴⁵ C. Bary, 2012, *Commercialisation des produits agricoles. Un producteur sur cinq vend en circuit court*, Agreste primeur, Nr 275, http://46.29.123.56/IMG/pdf_primeur275.pdf.

⁴⁶ <https://www.actu-environnement.com/ae/news/circuits-courts-proximite-alimentation-avis-Ademe-29282.php4>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

spożywczych nadal odbywa się w dużych sklepach, nawet jeśli super i hipermarkety same oferują pewne produkty z oferty lokalnej, bezpośrednio od producenta. Badania Gallaud i in.⁴⁷ wykazały, że we francuscy rolnicy wciąż są przeświadczeni, że konsumenci wciąż są za mało zmotywowani do tego, żeby producenci mogli się w pełni przestawić na krótkie łańcuchy dostaw żywności.

Natomiast badania konsumentów z 2013 roku metodą ankietową i telefoniczną na próbie 1400 osób (próba reprezentatywna dla Francji) wykazały, że aż 42% respondentów kupiło co najmniej jeden produkt w krótkich łańcuchach dostaw żywności w miesiącu poprzedzającym badanie,⁴⁸ co napawa optymizmem przyszłość krótkich łańcuchów dostaw.

Francja to także jeden z nielicznych krajów na świecie, który posiada zdigitalizowaną, kompleksową i (co ważne) bezpłatną, ogólnodostępną i stale powiększającą się bazę danych dotyczącą punktów sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw na poziomie każdej gminy⁴⁹, (których we Francji jest aż 35 945!)⁵⁰. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że we Francji występują gminy w ogóle niezamieszkałe, bądź zamieszkałe przez zaledwie kilka osób. Aż 15,5% gmin francuskich ma powierzchnię mniejszą niż 5km², zaś najwięcej z nich, bo aż 30,8% ma powierzchnię od 5 do 10km².

Dzięki digitalizacji, zidentyfikowano dotychczas ponad 8000 inicjatyw, które zaliczyć można do kategorii sprzedaży bezpośredniej od producenta do konsumenta lub sprzedaży pośredniej (pod warunkiem, że jest tylko jeden pośrednik, ale występuje limit 80 km od miejsca dystrybucji). Oznacza to, że średnio w co piątej francuskiej gminie ma miejsce oficjalna sprzedaż w krótkich łańcuchach dostaw żywności. Według D-SIDD, siedem na dziesięć gmin ma dostęp do punktu sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw w promieniu 10 km od swojej gminy. Gmina ma średnio dostęp do siedmiu punktów sprzedaży w krótkich łańcuchach dostaw w odległości mniejszej niż 10 km od domu.

⁴⁷ D. Gallaud, B. Laperche, *Economie circulaire et développement durable, écologie industrielle et circuits courts*, Vol. 5, ISTE Editions, London, 2016, s. 103

⁴⁸ Y. Chiffolleau, 2019, *Les circuits courts alimentaires. Entre marché et innovation sociale*, Éditions érès, Toulouse, 81

⁴⁹ <https://dsidd.shinyapps.io/CircuitsCourts>.

⁵⁰ Stan na 2016 r.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Baza danych umożliwia uzyskanie informacji na temat wielkości powierzchni rolnej w gminie na 1000 mieszkańców, dynamiki zmian jeśli chodzi o powierzchnię, poziom zatrudnienia w rolnictwie, liczbę producentów zaangażowanych w krótkie łańcuchy dostaw i odległości do najbliższego producenta rolnego, który sprzedaje produkty w krótkich łańcuchach dostaw oraz wartość konsumpcji rocznej gospodarstw domowych zamieszkałych w gminie. Baza danych pozwala także odpowiedzieć na pytanie czy zdolność produkcyjna danej gminy jest zgodna z potrzebą konsumpcji lokalnych produktów, w jakim stopniu (w %) gmina może zaspokoić zapotrzebowanie na produkty rolno-żywnościowe swoich mieszkańców oraz jak duża powierzchnia rolna jest przeznaczona na uprawy bio.

Charakterystycznym dla rolnictwa francuskiego są funkcjonujące kooperatywy spożywcze. Pomysł wprowadzony tuż po drugiej wojnie światowej w 1947 r., szybko stał się na tyle atrakcyjną formą współpracy, że obecnie we Francji w ramach spółdzielni rolniczych funkcjonuje trzech na czterech rolników. Kooperatywy zatrudniają ponad 180tys. osób, i co ważne są zwolnione z płacenia podatku. w roku 2016 zarejestrowanych już było 1721 kooperatyw. Badania wykazują, że im więcej występuje kooperatyw w regionie, tym mniej sprzedaży odbywa się w ramach krótkich łańcuchów dostaw⁵¹. w takim przypadku sprzedaż bezpośrednia stanowi niszową formę sprzedaży.

Natomiast badania A.W. Gilg i in.⁵² realizowane w północno-zachodniej Francji, które opierały się na ankietach przeprowadzonych podczas wizyt w 150 gospodarstwach rolnych (123 z nich zostało przyjętych do badań) miały na celu odpowiedź na pytanie: ilu farmerów chciałoby sprzedawać swoje produkty w krótkich łańcuchach dostaw. Badania wykazały, że wielu rolników jest niechętnych ryzyku⁵³ i zmianom. Ponadto rolnicy uważają się wyłącznie za rolników, a nie za przetwórców żywności lub sklepy spożywcze. Na tej podstawie Gilg i in., przewiduje, że rynek krótkich łańcuchów dostaw skoncentruje się wyłącznie na pewnych produktach niszowych, na zainteresowanych konsumentach, oraz na rolnikach, którzy chcą

⁵¹ D. Gallaud, B. Laperche, *Economie circulaire et développement durable, écologie industrielle et circuits courts*, Vol. 5, ISTE Editions, London, 2016, 67.

⁵² V. Gilg, M. Battershill, 2000, To what extent can direct selling of farm produce offer a more environmentally friendly type of farming? Some evidence from France *Journal of Environmental Management*, 60, 195–214.

⁵³ Oglethorpe, D. (1995). Sensitivity in farm plans to risk-averse behaviour a note on environmental implications. *Journal of Agricultural Economics* 46, 227–232.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

uniknąć nowoczesnego rolnictwa opartego na „wysokich technologiach”. w perspektywie średnioterminowej, opierając się na szacunkach konsumentów uważających się za „zielonych”, Gilg i in. szacuje, że maksymalny rynek może obejmować 1/4 całej sprzedaży pod względem wielkości oraz 1/3 wartości sprzedaży⁵⁴. Prognozy dotyczące przyszłości handlu detalicznego żywnością są bardzo zróżnicowane i wahają się od zaledwie około 10% do nawet 50%. Kluczową kwestią jest jednak to, że krótki łańcuch dostaw oferuje konsumentom i producentom niespotykane dotąd możliwości lepszego dopasowania popytu i podaży niż obecne systemy rynkowe⁵⁵.

Szacunki w **Belgii** wykazały, że tylko 7,43% gospodarstw przechodzi przez krótkie łańcuchy dostaw⁵⁶. w Belgii brak jest danych dotyczących rozwoju rynków, targowisk, sklepów rolniczych itp. Niemniej jednak, hala targowa, sklep ogólnospożywczy czy sprzedaż bezpośrednia w gospodarstwach rolnych to formuły uważane za najbardziej interesujące przez co drugiego konsumenta belgijskiego. Sprzedaż przy drodze, na targu rolnym, przez Internet lub zbiorowy koszyk w ramach RWS jest obecnie przedmiotem zainteresowania mniej niż jednego na czterech konsumentów. Badania były przeprowadzone w 2010 roku w formie 1238 wywiadów telefonicznych z mieszkańcami Regionu Stołecznego Brukseli i Regionu Walonii, którzy ukończyli 18 lat. Maksymalny całkowity zakres błędów w próbie wynosi 2,7%⁵⁷.

Bardziej kompleksowe badania porównawcze dotyczące krótkich łańcuchów dostaw żywności przeprowadził w 2019 r. G. Vittersø i in⁵⁸. Przeprowadził on jednocześnie 12 obiektów z **6 krajów: Francję, Węgry, Włochy, Norwegię, Polskę i UK**. Badania wykazały, że w literaturze przedmiotu, problematyka skracania łańcucha dostaw żywności jest szeroko

⁵⁴ Countryside Commission, 1998, Protecting our finest countryside: advice to government, <https://landscapesforlife.org.uk/application/files/6315/5552/1975/CCP-532.pdf>.

⁵⁵ V. Gilg, M. Battershill, 2000, To what extent can direct selling of farm produce offer a more environmentally friendly type of farming? Some evidence from France. *Journal of Environmental Management*, 60, 195–214.

⁵⁶

https://www.credal.be/medias/files/publication/documents/credal/les_circuits_courts_solidaires_et_durable_de_wallonie.pdf

⁵⁷ <https://agriculture.wallonie.be/documents/20182/21894/5043fr.pdf/e3bcc6f1-aeaa-45d7-8f46-c5dc94d41d93>.

⁵⁸ G. Vittersø, H. Torjusen, K. Laitala, B. Tocco, B. Biasini, P. Csillag, M.D. de Labarre, J.-L. Lecoeur, A. Maj, E. Majewski, A. Malak-Rawlikowska, D. Menozzi, A. Török, P. Wavresky, 2019, Short Food Supply Chains and Their Contributions to Sustainability: Participants' Views and Perceptions from 12 European Cases, *Sustainability*, 11, 4800.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

omawiana w krajach anglo-saksońskich, podczas gdy w krajach post-komunistycznych lub rozwijających się jest najczęściej marginalizowana lub omijana⁵⁹. Badania bazowały na różnych metodach od analizy danych (research desk) poprzez pół-ustrukturyzowane wywiady (56 z konsumentami, 56 z producentami, 18 z organizacjami i detalistami) po ankiety wśród konsumentów (co najmniej 30-60 respondentów z każdego studium przypadku). w sumie przebadano 596 respondentów. Badania wykazały istotne różnice geograficzne w postrzeganiu krótkich łańcuchów dostaw przez uczestników w krajach objętych badaniem. Różnice te dotyczyły także sposobu organizacji inicjatyw związanych z łańcuchami dostaw, co może być przydatne w procesie projektowania polityki rozwoju krótkich łańcuchów dostaw. Przede wszystkim rozwój ten musi być w dużej mierze spójny z kontekstem społeczno-politycznym każdego kraju. Niezależnie od sposobu, w jaki inicjatywy te są zorganizowane, zarówno konsument, jak i producent dostrzegają, że krótkie łańcuchy dostaw przyczyniają się do ściślejszej komunikacji i zwiększonej współpracy, co wzmacnia lokalną tożsamość i budowanie społeczności.

Ciekawe są wnioski z badań G. Belletti i A. Marescotti⁶⁰. Wykazują oni, że nawet jeśli obliczymy precyzyjnie potencjał rynku krótkich łańcuchów dostaw żywności, przełożenie tego na rynek realny jest niezwykle trudne, z powodu istnienia wielu barier. Kluczowe jest bowiem zrozumienie samej istoty krótkich łańcuchów dostaw żywności. Duże znaczenie ma także zmobilizowanie i zorganizowanie lokalnych producentów i konsumentów, jak i podmiotów zewnętrznych (zarówno prywatnych, jak i publicznych), aby zagwarantować pomoc techniczną i finansową, widoczność i wsparcie publiczne, a na koniec skuteczne informowanie i promowanie inicjatywny.

---

⁵⁹ Kumar, V.; Wang, M.; Kumari, A.; Akkarangoon, S.; Garza-Reyes, J.A.; Neutzling, D.; Tupa, J. Exploring short food supply chains from Triple Bottom Line lens: A comprehensive systematic review. In Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management, Bangkok, Thailand, 5–7 March 2019;

Augère-Granier, L.-M. Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU; European Parliamentary Research Service, EPRS: Brussels, Belgium, 2016.

⁶⁰ G. Belletti i A. Marescotti, 2020, Short food supply chain for promoting local food on local markets, UNIDO, <https://suster.org/wp-content/uploads/2020/06/SHORT-FOOD-SUPPLY-CHAINS.pdf>, 45.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Pierwsze kompleksowe badania dotyczące badania dobrych praktyk w krótkich łańcuchach dostaw obejmujące aż **15 krajów** przeprowadził S. Jarzębowski i in.⁶¹. Badania oparte na case study, a następnie wykorzystujące metodę delficką wśród ekspertów wykazały, że istnieje silna potrzeba tworzenia krótkich łańcuchach dostaw, chociażby dlatego, że takie inicjatywy są spójne z koncepcją zrównoważonego rozwoju. Niemniej, jak wykazują autorzy badania, rozwój krótkich łańcuchów dostaw może być bardziej stabilny jeżeli uda się pokonać liczne bariery i wykorzystać czynniki sukcesu. Bariery można podzielić na 3 kategorie: regulacje, kompetencje i dostęp do finansowania.

Bariery mają głównie charakter ekonomiczny i dotyczą m. in.:

- trudności w uzyskaniu środków potrzebnych do inwestycji w nowe technologie,
- braku specjalistycznej wiedzy (informatycznej, księgowej, brandingowej),
- problemu z dostępnością do rynków zbytu, słabe usługi internetowe,
- braku przystępnej pomocy technicznej,
- zawodnej dystrybucji, słabej organizacja rolników / producentów w porównaniu z profesjonalizmem oczekiwanym przez hotele,
- niskiego poziomu obsługi klienta.

Przepisy krajowe lub unijne (głównie zasady higieny w UE) są poważnym wyzwaniem dla małych i tradycyjnych producentów żywności. Także systemy podatkowe są w niektórych krajów przeszkodą w rozwoju współpracy w ramach krótkich łańcuchów dostaw.

Wymiernym efektem projektu badawczego było zmapowanie 100 przypadków inicjatyw dotyczących krótkich łańcuchów dostaw w 15 krajach europejskich w formie dobrych praktyk, co zostało umieszczone na stronie internetowej <http://www.shortfoodchain.eu/>.

Konkludując, (za wyjątkiem Francji), brak jest jednej uniwersalnej metodologii dotyczącej oszacowania potencjału kłdź. Badania wykazały potrzebę stworzenia algorytmu obliczającego potencjał rozwoju krótkich łańcuchów dostaw.

---

⁶¹ S. Jarzębowski, M. Bourlakis, A. Bezat-Jarzębowska, 2020, Short Food Supply Chains (SFSC) as Local and Sustainable Systems, Sustainability, 12, 4715.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Na podstawie przeprowadzonej analizy można uznać, że istnieje potencjał do rozwoju krótkich łańcuchów dostaw w UE, także w Polsce. Należy jednak zastanowić się czy podejmując inicjatywę stworzenie krótkich łańcuchów dostaw żywności będziemy w stanie już na etapie planowania uporać się z licznymi barierami i wykorzystać czynniki sukcesu.

Bibliografia

1. Agricultural Paying Agency, Slovakia, Summary report on implementation of the sub-measure 4.2.
2. Augère-Granier M-L., 2016, Short food supply chains and local food systems in the EU, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586650/EPRS_BRI\(2016\)586650_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586650/EPRS_BRI(2016)586650_EN.pdf).
3. Augère-Granier, L.-M. Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU; European Parliamentary Research Service, EPRS: Brussels, Belgium, 2016.
4. Banks J., Bristow G., 1999, Developing quality in agro-food supply chains: A Welsh perspective, *International Planning Studies* 4, 317–331.
5. Bary C., 2012, Commercialisation des produits agricoles. Un producteur sur cinq vend en circuit court, *Agreste primeur*, Nr 275, http://46.29.123.56/IMG/pdf_primeur275.pdf.
6. Belletti G. Marescotti A., 2020, Short food supply chain for promoting local food on local markets, UNIDO, <https://suster.org/wp-content/uploads/2020/06/SHORT-FOOD-SUPPLY-CHAINS.pdf>.
7. Belletti G., Marescotti A., 2020, Short food supply chain for promoting local food on local markets, UNIDO, <https://suster.org/wp-content/uploads/2020/06/SHORT-FOOD-SUPPLY-CHAINS.pdf>.
8. Benedek Z., Fertő I., Adrienn M., 2018, Off to market: but which one? Understanding the participation of small-scale farmers in short food supply chains—a Hungarian case study, *Agriculture and Human Values*, 35, 383–398.
9. Bessière J., 1998, Local development and heritage : traditional food and cuisine as tourist attractions in rural areas, *Sociologia Ruralis*, 38 (1), 21-34;

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

10. Blumberg R., 2018, Alternative food networks and farmer livelihoods: a spatializing livelihoods perspective. *Geoforum; Journal of Physical, Human, and Regional Geosciences* 88, 161–173.
11. Brunori G., Rossi A., 2000, Synergy and coherence through collective action : some insights from wine routes in Tuscany, *Sociologia Ruralis*, 40 (4), 409-423.
12. Charatsari C., Kitsios F., Lioutas E., 2019, Short food supply chains: The link between participation and farmers' competencies, *Renewable Agriculture and Food Systems*, 1-10.
13. Chiffolleau Y., 2019, *Les circuits courts alimentaires. Entre marché et innovation sociale*, Éditions érès, Toulouse.
14. Countryside Commission, 1998, *Protecting our finest countryside: advice to government*, <https://landscapesforlife.org.uk/application/files/6315/5552/1975/CCP-532.pdf>.
15. de Roest K., Menghi A., 2000, Reconsidering “traditional” food: the case of Parmingiano Reggiano cheese, *Sociologia Ruralis*, 40 (4), 439-451;
16. de Rosa M., McElwee G., Smith R., 2019, Farm diversification strategies in response to rural policy: a case from rural Italy. *Land Use Policy* 81, 291–301.
17. Departament Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, „Produkcja i sprzedaż żywności w zakładach o małej skali produkcji w świetle obowiązujących rozwiązań prawnych”, Łódź, dnia 18.10.2019 r., Konferencja „Produkcja i sprzedaż żywności z gospodarstwa w ramach krótkich łańcuchów dostaw”.
18. Enjolras G., Aubert M., 2018, Short food supply chains and the issue of sustainability: a case study of French fruit producers. *International Journal of Retail & Distribution Management* 46, 194–209;
19. Euractiv, <https://www.euractiv.pl/section/rolnictwowpr/news/protest-rolnikow-wobec-bezsilnosci-panstwa>.
20. Floriš N., Schwarcz P., 2018, Potential of Short Food Supply Chains, their Role and Support within the Rural Development Policy in the Slovak Republic, *Acta Regionalia et Environmentalica*, 15(1).
21. Forti R., Henrard M., 2014, *Agriculture, Forestry and Fishery Statistics*. Eurostat Statistical Book. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

22. Gallaud D., Laperche B., *Economie circulaire et développement durable, écologie industrielle et circuits courts*, Vol. 5, ISTE Editions, London, 2016, 95.
23. Gilg V., Battershill M., 2000, To what extent can direct selling of farm produce offer a more environmentally friendly type of farming? Some evidence from France. *J. Environ. Manag.* 2000, 60, 195–214.
24. http://driaaf.ile-de-france.agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/813_Circuits_courts_V4_cle829321_cle0412b3.pdf
25. <http://www.reseau-amap.org>.
26. <https://agreste.agriculture.gouv.fr/agreste-web/>
27. <https://agriculture.wallonie.be/documents/20182/21894/5043fr.pdf/e3bcc6f1-aeaa-45d7-8f46-c5dc94d41d93>.
28. <https://dsidd.shinyapps.io/CircuitsCourts>.
29. <https://www.actu-environnement.com/ae/news/circuits-courts-proximite-alimentation-avis-Ademe-29282.php4>
30. https://www.credal.be/medias/files/publication/documents/credal/les_circuits_courts_solidaires_et_durable_de_wallonie.pdf
31. Jarzębowski S., Bourlakis M., Bezat-Jarzębowska A., 2020, Short Food Supply Chains (SFSC) as Local and Sustainable Systems, *Sustainability*, 12, 4715.
32. Kamarainen V., Saranen J., Holmström J., 2001, The reception box impact on home delivery efficiency in the e-grocery business, *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 31 (6).
33. Kawecka A., Gębarowski M., 2015, Krótkie łańcuchy dostaw żywności – korzyści dla konsumentów i producentów żywności, *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 3(37).
34. Kneafsey M., Venn L., Schmutz U., Balázs B., Trenchard L., Eyden-Wood T., Bos E., Sutton G., Blackett M., 2013, Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics, [publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC80420/final%20ipts%20jrc%2080420%20\(online\).pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC80420/final%20ipts%20jrc%2080420%20(online).pdf).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

35. Kumar, V., Wang, M., Kumari, A., Akkarangoon, S., Garza-Reyes, J.A., Neutzling, D., Tupa, J., 2019, Exploring short food supply chains from Triple Bottom Line lens: A comprehensive systematic review. In Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management, Bangkok, Thailand, 5–7 March.
36. Malak-Rawlikowska A., Majewski E., Wąs A., Ole Borgen S., Csillag P., Donati M., Freeman R., Hoàng V., Lecoeur J-L., Mancini M. C., Nguyen A., Saïdi M., Tocco B., Török Á., Veneziani M., Vittersø G., Wavresky P., 2019, Measuring the Economic, Environmental, and Social Sustainability of Short Food Supply Chains Sustainability, 11(15), 4004.
37. Marketing on local markets,
<https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/Marketing-on-local-markets.pdf>.
38. Maslaric M., Nikolicic S., Mircetic D., Velickovic M., 2016, A roadmap towards improving portfolio of logistics service providers with the aim of creating sustainable short food supply chains. In Proceedings of the International May Conference on Strategic Management-IMKSM 2016, Bor, Serbia, 28–30 May 2016, 196–204.
39. Miele M., Murdoch J., 2002, The practical aesthetics of traditional cuisines: slow food in Tuscany, 42 (4), 312-328;
40. Mundler P., Laughrea S., 2015, Les circuits courts font pousser les cheveux. Revue critique de la littérature sur le rôle des circuits de proximité dans la durabilité du système alimentaire. In: Construire les proximités dans un monde global. Enjeux territoriaux, organisationnels et sociétaux, Tours.
41. Oglethorpe, D., 1995, Sensitivity in farm plans to risk-averse behaviour a note on environmental implications. Journal of Agricultural Economics 46, 227–232.
42. Philipon P., Chiffolleau Y., Wallet F., 2017, Et si on mangeait local, Éditions Quæ, Versailles.
43. Rucabado-Palomar T., Cuéllar-Padilla M., 2018, Short food supply chains for local food: a difficult path. Renewable Agriculture and Food Systems, Volume 35, Issue 2, April 2020, 182-191;

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

44. Scharber H., Dancs A., 2016, Do locavores have a dilemma? Economic discourse and the local food critique. *Agric Hum Values* 33, 121–133.
45. Schmutz U., Kneafsey M., Kay C.S., Doernberg A., Zasada I. 2018, Sustainability impact assessments of different urban short food supply chains: examples from London, UK. *Renewable Agriculture and Food Systems* 33, 518–529.
46. Sellitto M.A., Vial L.A.M., Viegas C.V., 2018, Critical success factors in short food supply chains: case studies with milk and dairy producers from Italy and Brazil. *Journal of Cleaner Production* 170, 1361–1368.
47. Sonnino R., 2004, For a “piece of bread”? Interpreting sustainable development through agritourism in Southern Tuscany, *Sociologia Ruralis*, 44 (3), 285-300.
48. Todorovic V., Maslaric M., Bojic S., Jokic M., Mircetic D., Nikolicic S., 2018, Solutions for More Sustainable Distribution in the Short Food Supply Chains, *Sustainability*, 10, 3481.
49. Uzzi B., 1997, Social Structure and Competition in Interfirm Networks: The Paradox of Embeddedness, *Administrative Science Quarterly* Vol. 42, No. 1 (Mar., 1997), 35-67.
50. van der Ploeg J. D., Frouws J., 1999, On Power and Weakness, Capacity and Impotence: Rigidity and Flexibility in Food Chains, *International Planning Studies*, 4(3), 333-347.
51. Ventura F., Milone P., 2000, Theory and practice of multi-product farms: farm butcheries in Umbria, 40 (4), 452-465.
52. Vittersø G., Torjusen H., Laitala K., Tocco B., Biasini B., Csillag P., de Labarre M.D., Lecoœur J.-L., Maj A., Majewski E., Malak-Rawlikowska A., Menozzi D., Török A., Wavresky P., 2019, Short Food Supply Chains and Their Contributions to Sustainability: Participants’ Views and Perceptions from 12 European Cases, *Sustainability*, 11, 4800.
53. Volpentesta A.P., Ammirato S., 2013, Alternative agrifood networks in a regional area: a case study. *International Journal of Computer Integrated Manufacturing* 26, 55–66.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

ZALĄCZNIK NR 2 – ANALIZA BAZ DANYCH

Analiza dostępności baz danych gospodarstw rolnych (ze szczególnym uwzględnieniem prowadzących sprzedaż bezpośrednią).	Wnioski dotyczące zakresu danych na poziomie lokalnym (z punktu widzenia określania potencjału rynków sprzedaży bezpośredniej).	Ocena dostępności baz danych, sposobów pozyskania i identyfikacja barier.	Ocena przydatności dostępnych baz danych na poziomie lokalnym z punktu widzenia określania potencjału rynków sprzedaży bezpośredniej.
a Główny Urząd Statystyczny (GUS)			
<p>Dane statystyczne są gromadzone są w kilku różnych miejscach.</p> <p>Częścią Dziedzinowych Baz Wiedzy (DBW) jest baza „Rolnictwo”: http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/Rolnictwo.aspx</p> <p>Baza zawiera m.in. dane dotyczące gospodarstw rolnych (od 2010 r. nowa definicja - nie obejmująca gospodarstw nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali). Poziom agregacji informacji jest jednak w układzie regionalnym (NUTS 2), mało przydatnym dla bardziej dokładnych badań.</p>	<p>Zarówno Dziedzinowa Baza Danych o rolnictwie, jak Bank Danych Lokalnych w kategorii „Rolnictwo”, obejmuje powszechną dostępność wybranych danych charakteryzujących sektor rolniczy na poziomie regionu (województwa). Mamy tu więc do czynienia z ograniczeniem zakresu (tylko wybrane kategorie danych) oraz ograniczeniem szczegółowości (tylko poziom NUTS 2 – regionu). By uzyskać dane bardziej szczegółowe, można wnioskować o odpłatną agregację danych na niższych poziomach szczegółowości (poziom lokalny – powiat, gmina).</p> <p>Inaczej sytuacja wygląda w przypadku bazy Powszechnych Spisów Rolnych. Tu co prawda agregacja danych jest na poziomie gmin, lecz nadal poważnym</p>	<p>Ze wszystkich baz danych GUS istnieje możliwość samodzielnego eksportu danych w postaci tablic wielowymiarowych i relacyjnych w formacie XLS oraz CSV. Służy temu m.in. aplikacja API, która pozwala przeglądać i pobierać do dalszego przetwarzania pełny zakres danych znajdujących się w Banku. Można je pobierać jedynie w takiej samej agregacji, w jakiej prezentowane są na stronach www. Dane udostępniane są poprzez REST-owe API w formacie XML oraz JSON.</p> <p>Szczegółowy opis i instrukcja: https://api.stat.gov.pl/Home/BdlApi</p> <p>W przypadku konieczności pozyskania danych lokalnych, które prezentowane są jedynie w agregacji regionalnej, istnieje</p>	<p>W żadnej bazie prowadzonej przez GUS nie ma informacji o podmiotach i skali sprzedaży bezpośredniej, rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL). Skala tego zjawiska nie była (i nie jest) także przedmiotem zainteresowania Powszechnych Spisów Rolnych.</p> <p>Informacje zgromadzone w Dziedzinowej Bazie Danych, jak i w Banku Danych Lokalnych w kategorii „Rolnictwo”, nie pozwalają na charakterystykę rynków lokalnych ze względu na ich wysoki, regionalny stopień agregacji.</p> <p>Dla potrzeb określenia potencjału rynku KŁdŻ, najbardziej przydatne dane zawarte są w bazie Powszechnych</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

<p>W Banku Danych Lokalnych GUS (BDL), w kategorii „Rolnictwo”, znajdują się dane w podziale terytorialnym dotyczące m.in. struktury wielkościowej gospodarstw rolnych. Podobnie jednak jak w DBW, dane są udostępniane na poziomie NUTS 2 (regionalnym).</p> <p>Metryka danych: https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/metryka/3399?back=True</p> <p>W innej części Banku Danych Lokalnych GUS (BDL), która prezentuje dane z powszechnych spisów rolnych, można znaleźć informacje dotyczące m.in. struktury wielkościowej gospodarstw rolnych czy ich źródeł dochodów. Zaletą tych danych jest ich agregacja na poziomie gminy. Jest to więc jedyna ogólnie dostępna baza ze szczegółowymi danymi dotyczącymi poziomu lokalnego. Mankamentem są jednak okresy jej uzupełnienia, uzależnione od częstotliwości wykonywania spisów rolnych (ostatnie dane za 2010 r.).</p> <p>Przykładowa metryka danych: https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/metryka/3019?back=True</p>	<p>ograniczeniem jest zakres zbieranych danych (tylko wybrane kategorie) oraz czasokres uzupełniania tej bazy (interwały 10-cio letnie).</p>	<p>możliwość wystąpienia do GUS z wnioskiem o wygenerowanie takich danych dla wyodrębnionych jednostek podziału terytorialnego kraju (powiatów i gmin). Co do zasady Informacje opracowane na podstawie danych zebranych w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej (wynikowe informacje statystyczne), są ogłaszane, udostępniane i rozpowszechniane nieodpłatnie. Jednak w przypadku udostępniania wynikowych informacji statystycznych służby statystyki publicznej mogą naliczyć koszty techniczne przygotowania tych danych, jeżeli nie istnieją opracowania już je zawierające.</p> <p>We wszystkich wypadkach nie ma możliwości pozyskania danych jednostkowych dotyczących pojedynczych gospodarstw. Wynika to z zasady przestrzegania tajemnicy statystycznej – polega ona na tym, iż zbierane i gromadzone w badaniach statystycznych statystyki publicznej dane indywidualne i dane osobowe są poufne i podlegają szczególnej ochronie. Dane te mogą być wykorzystywane wyłącznie do opracowań, zestawień i analiz statystycznych oraz do tworzenia przez służby statystyki publicznej operatu do</p>	<p>Spisów Rolnych. Szczegółowość tych zestawień obejmuje także poziom lokalny (gminy i powiaty). Pozwala to na dokonanie charakterystyki struktury rolnictwa ale tylko w kategoriach ujętych w statystyce publicznej. Dotyczy to przede wszystkim wielkości gospodarstw oraz źródeł utrzymania właścicieli gospodarstw rolnych, które klasyfikują je według stopnia zależności od dochodów z produkcji rolnej. Można na podstawie tego wskazać potencjalną grupę jednostek zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią lub innymi formami KŁdŻ.</p>
--	--	--	---

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

			<p>badania statystycznych prowadzonych przez te służby. Udostępnianie lub wykorzystywanie danych indywidualnych i danych osobowych dla innych niż podane celów jest zabronione, nie mogą być publikowane ani udostępniane informacje statystyczne możliwe do powiązania i zidentyfikowania ich z konkretną osobą oraz dane indywidualne, charakteryzujące wyniki ekonomiczne działalności podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą, w szczególności jeżeli na daną agregację składa się mniej niż trzy podmioty lub udział jednego podmiotu w określonym zestawieniu jest większy niż trzy czwarte całości.</p>	
b Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)				
	<p>dysponuje bazą beneficjentów wspólnej polityki rolnej - gospodarstw otrzymujących dopłaty bezpośrednie. Znajduje się ona na ogólnodostępnej stronie internetowej: http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/</p> <p>Biuro powiatowe ARiMR jest w stanie wygenerować i udostępnić dane zawierające liczbę wniosków o przyznane dopłat bezpośrednich w poszczególnych wsiach, jak i całej</p>	<p>Teoretycznie istnieje możliwość wygenerowania listy producentów z terenu określonej gminy na stronie internetowej: http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/, jednak w przypadku istnienia w jednym regionie gminy wiejskiej i miejskiej, nie ma możliwości wyodrębnienia producentów tylko z obszaru jednej gminy.</p>	<p>Internetowa baza danych jest ogólnodostępna. Zakres upublicznianych informacji regulują rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 549) oraz rozporządzenie Komisji (UE) nr 908/2014 z dnia 6 sierpnia 2014 r. ustanawiające zasady dotyczące</p>	<p>Zarówno bazy internetowe, jak i udostępniane na wniosek przez pracowników oddziałów ARiMR nie pozwalają na określenie liczby producentów rolnych wykonujących „faktyczną” działalność rolniczą oraz prowadzących produkcję dóbr na rynek sprzedaży bezpośredniej. Dane wskazują liczbę beneficjentów dopłat bezpośrednich, zarówno producentów, jak i właścicieli działek rolnych o powierzchni większej niż 1 ha,</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

<p>gminie wiejskiej lub miejskiej, ale bez podania danych kontaktowych do poszczególnych producentów rolnych.</p> <p>W wykazie beneficjentów nie będą publikowane imiona i nazwiska oraz nazwy beneficjentów, którzy otrzymali płatności dla małych gospodarstw (...), tj. w wysokości nie wyższej niż równowartość w złotych 1.250 euro</p> <p>Link do bazy z gminy Kamienna Góra (możliwość eksportu do CSV): http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/search/index/page:21/year:2019/state:Kamienna%20G%C3%B3ra#outrec</p>	<p>W internetowej bazie, w przypadku gdy liczba beneficjentów mających miejsce zamieszkania albo siedzibę na terenie danej gminy jest mniejsza niż 10, nie są publikowane imiona i nazwiska oraz nazwy beneficjentów, którzy otrzymali płatności dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U poz. 308), tj. w wysokości nie wyższej niż równowartość w złotych kwoty 1.250 euro.</p> <p>Opisywana baza nie umożliwia wyszczególnienia grup producenckich. w wygenerowanej liście beneficjentów wspólnej polityki rolnej istnieją informacje szczegółowe dotyczące kwot z poszczególnych systemów wsparcia, jednak bez możliwości uzyskania informacji o wielkości i rodzaju produkcji prowadzonej przez beneficjenta.</p> <p>Powiatowe oddziały ARiMR nie prowadzą rejestru sprzedaży bezpośredniej z wyszczególnieniem rodzaju produkcji, ani nie są w posiadaniu informacji o tym kto</p>	<p>stosowania rozporządzenia parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczych i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, przepisów dotyczących kontroli, zabezpieczeń i przejrzystości (Dz. Urz. UE L 255 z 28.08.2014, str. 59).</p> <p>Istnieje możliwość zawnioskowania do powiatowego oddziału ARiMR o udzielenie informacji o liczbie producentów otrzymujących dopłaty bezpośrednie na określonym obszarze: powiatu, gminy lub miejscowości, ale bez dostępu do danych osobowych lub teled adresowych. w czasie pandemii, czas oczekiwania na odpowiedź oddziału ARiMR jest wydłużony ze względu na konieczność kwarantanny korespondencji przychodzącej przez 48 godzin.</p> <p>W żadnym przypadku nie ma możliwości uzyskania danych osobowych producentów lub adresu prowadzenia działalności rolniczej ze względu na politykę ochrony danych osobowych. Dane osobowe beneficjentów mogą zostać udzielone jedynie stronom postępowania dotyczącego płatności</p>	<p>którzy nie wykonują żadnych prac polowych, nie prowadzą produkcji rolnej lub dzierżawią tereny rolne innym producentom, także spoza regionu, którego dotyczy analiza.</p> <p>Kolejną barierą, utrudniającą wykorzystanie uzyskanych danych do określenia potencjału lokalnego rynku jest dzierżawienie przez lokalnych producentów z działek znajdujących się poza terenem objętym analizą.</p> <p>Dostępne dane wskazują tylko liczbę beneficjentów dopłat bezpośrednich na danym obszarze oraz wysokość pomocy z zakresu wspólnej polityki rolnej dla poszczególnych gospodarstw rolnych natomiast nie pozwalają na ocenę potencjału rynków sprzedaży bezpośredniej.</p> <p>Dodatkowo lista beneficjentów ogólnodostępna w Internecie jest obarczona błędem, ponieważ system generuje ją na podstawie kodu pocztowego deklarowanego przez producenta, a nie każda wieś posiada swój unikatowy kod pocztowy. Poza tym producent może dowolnie wprowadzić kod pocztowy gospodarstwa, np. producenci rolni z Leszczyńca podają kod pocztowy 58-400 lub 58-425, co powoduje kolejne nieścisłości</p>
---	--	--	---

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

	faktycznie wytwarza produkty nadające się na rynek sprzedaży bezpośredniej.	bezpośrednich, organom ścigania lub na wniosek Sądu.	w otrzymanych wynikach. w bazie otrzymanej na wniosek, z powiatowego oddziału ARiMR, ta niedogodność nie występuje, ponieważ lista jest generowana na podstawie szczegółowej bazy danych ARiMR. Informacje uzyskane z Internetowej bazy danych nie są zgodne z danymi uzyskanymi z powiatowego biura ARiMR. Nie jesteśmy w stanie odnaleźć powodu rozbieżności danych, ale na podstawie uzyskanych informacji stwierdzamy, iż internetowa baza danych jest niewiarygodna.
c Główny Inspektorat Weterynarii (GIW)			
<p>proceedzi rejestry producentów sprzedaży bezpośredniej, rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL) w zakresie bezpieczeństwa żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego (tzw. żywności złożonej), niezależnie od tego, czy taka żywność złożona zawiera przetworzone, czy też nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego oraz niezależnie od udziału ilościowego produktów pochodzenia zwierzęcego w składzie produktu złożonego).</p>	<p>Powiatowy Lekarz Weterynarii posiada dostęp do danych pozwalających zidentyfikować producentów (zarówno RHD, MOL i sprzedaży bezpośredniej) produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, bądź zawierających w swoim składzie produkty pochodzenia zwierzęcego.</p> <p>Na dzień dzisiejszy stronie Głównego Inspektoratu Weterynarii nie ma oficjalnej listy producentów rynku sprzedaży bezpośredniej, a lista producentów RHD odnaleziona na stronie internetowej, może nie być aktualna:</p>	<p>Powiatowy Lekarz Weterynarii nie udostępnia danych producentów będących pod Jego kontrolą, a udziela jedynie informacji o możliwości uzyskania dostępu do baz danych na stornie www.wetgiw.gov.pl.</p> <p>Obecnie na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii nie ma dostępnych baz danych o producentach rolnych. (Z uzyskanych informacji wynika, że takie listy były upublicznione na stronie jeszcze w czerwcu 2020 r.).</p>	<p>W przypadku potwierdzenia autentyczności baz odnalezionych w Internecie, jednak nie pochodzących z oficjalnej strony GIW, mogłyby one posłużyć do określenia potencjału rynku oraz pozwoliłyby dotrzeć do aktywnych producentów lub rolników posiadających potencjał do utworzenia bądź wzmocnienia rynku sprzedaży bezpośredniej.</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

<p>Powiatowy lekarz weterynarii nie ma możliwości udostępniania danych o ww. producentach, a zainteresowanych dostępem do baz odsyła do strony internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii.</p> <p>Strona internetowa www.wetgiv.gov.pl na dzień dzisiejszy nie publikuje list producentów sprzedaży bezpośredniej, RHD oraz MOL.</p> <p>Istnieje możliwość odnalezienia listy producentów RHD za pomocą linków znajdujących się na stronach innych niż www.wetgiv.gov.pl.</p> <p>https://bip.wetgiv.gov.pl/669---rejestry-i-ewidencje</p> <p>dla powiatu kamiennogórskiego - sprzedaż bezpośrednia: https://pasze.wetgiv.gov.pl/spi/demosb/index.php?kodwoj=02&kodpow=07&szukanaNazwa=&rodzajdz=0&szukanaMiejsc=&onpage=25&pagenbr=1</p> <p>- RHD: https://pasze.wetgiv.gov.pl/spi/demo/index.php?kodwoj=02&kodpow=07&rodzajrej=0&szukanyWni=&szukanaNazwa=&btnSubmit=Filtruj</p>	<p>https://pasze.wetgiv.gov.pl/spi/demo/index.php?kodwoj=02&kodpow=07&rodzajrej=0&szukanyWni=&szukanaNazwa=&btnSubmit=Filtruj</p> <p>Na stronie internetowej: https://pasze.wetgiv.gov.pl/demo/index.php?mode=1&lng=PL&p=0207&w=02&s=1&str=20&protect=19fd3bea8f70bc18ad990b1f25069d53 znajduje się lista 498 rolników z terenu powiatu kamiennogórskiego zajmujących się hodowlą zwierząt. Lista tworzona na podstawie zgłoszonych wytwórców pasz. Podobnie jak w poprzednim przypadku nie ma gwarancji aktualności bazy. Baza zawiera nazwę producenta oraz jego adres.</p>	<p>Istnieją bazy do których dostęp jest utrudniony – tzn. dostać się można na nie z linków umieszczonych na innych stronach internetowych niż www.wetgiv.gov.pl – dotyczące listy producentów RHD na poszczególnych terenach, zawierających prócz nazwy producenta również adres wykonywania działalności. Aktualność tych baz wydaje się być wątpliwa, ze względu np. na inną szatę graficzną niż aktualna strona GIW.</p>	
--	---	--	--

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

<p>Specyfikacja bazy danych w Repozytorium Standardów Informacyjnych: https://stat.gov.pl/metainformacje/repozytorium-standardow-informacyjnych/informacje-o-systemach-informacyjnych/systemy-informacyjne-objety-rsi/1403.pojecie.html</p>			
d Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS)			
<p>posiada bazę producentów prowadzących produkcję pierwotną (podstawową) żywności pochodzenia roślinnego oraz bazę producentów zarejestrowanych jako RHD, tylko i wyłącznie w zakresie produkcji roślinnej. Jeżeli jakiś produkt zawiera nawet niewielką ilość surowca pochodzenia zwierzęcego, podlega nadzorowi Inspektora Weterynarii. Jest to część rejestru podmiotów podlegających kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS).</p> <p>Żadne ze wspomnianych powyżej baz nie są ogólnodostępne w Internecie.</p> <p>Istnieje możliwość zawnioskowania do PPIS o udostępnienie liczby</p>	<p>W odpowiedzi na wniosek do dyrektora PSSE, możliwa jest do uzyskania jedynie liczba producentów zarejestrowanych jako Rolniczy Handel Detaliczny (RHD) oraz liczba producentów prowadzących produkcję pierwotną (podstawową) żywności pochodzenia roślinnego i dostawy bezpośrednio, na terenie nadzorowanym przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS) Nie ma jednak możliwości uzyskania danych osobowych czy teled adresowych do poszczególnych producentów, ani informacji o rodzaju i wielkości produkcji.</p>	<p>Brak internetowej bazy danych producentów pierwotnej produkcji roślinnej oraz RHD znajdujących się pod nadzorem PIS wynika z braku obowiązku ustawowego do upubliczniania takich baz. Brak możliwości uzyskania danych teled adresowych producentów, czy informacji o rodzaju i wielkości produkcji wynika z norm ochrony danych osobowych. Jedynymi informacjami możliwymi do zdobycia jest ogólna liczba producentów na terenie całego powiatu lub poszczególnych gmin.</p>	<p>Dane otrzymane na wniosek zainteresowanego wskazują jedynie liczbę zarejestrowanych producentów pierwotnej produkcji roślinnej i RHD na terenie powiatu. Dane nie obejmują producentów zajmujących się produkcją i przetwórstwem produktów pochodzenia zwierzęcego. Dane nie wyszczególniają, czy poszczególny producent jest aktywny czy zaprzestał już produkcji. Nie ma również możliwości uzyskania informacji o rodzaju i wielkości produkcji. Dane uzyskane od PPIS mogą wskazywać na potencjał rynku powiatowego poprzez wskazanie konkretnej liczby „legalnych” producentów, posiadających prawne możliwości sprzedaży wytworzonych przez siebie produktów.</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

<p>producentów rolnych znajdujących się pod kontrolą PIS na określonym terenie.</p> <p>Specyfikacja bazy danych w Repozytorium Standardów Informacyjnych: https://stat.gov.pl/metainformacje/repozytorium-standardow-informacyjnych/informacje-o-systemach-informacyjnych/systemy-informacyjne-objety-rsi/1377,pojcie.html</p>			
e Ośrodek Doradztwa Rolniczego (ODR)			
<p>w Kamiennej Górze nie prowadzi rejestru przedsiębiorców rolnych. Nie ma możliwości uzyskania informacji o liczbie producentów rolnych na określonym terenie czy też danych osobowych / teleadresowych producentów rolnych. ODR, z racji pełnionej przez siebie funkcji świadczenia usług doradczych i wsparcia lokalnych rolników posiada dane gospodarstw z którymi współpracuje, jednak nie są to dane jawne.</p> <p>Istotną informacją, jest możliwość odnalezienia producentów na ogólnokrajowej platformie www.polskiebazarek.pl, zorganizowanej przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego</p>	<p>W Ośrodku Doradztwa Rolniczego nie ma możliwości uzyskania danych o producentach rolnych, a co za tym idzie nie można określić potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej przy pomocy Ośrodka Doradztwa Rolniczego.</p> <p>Zdecydowanie przydatną byłaby informacja na temat rolników którym ODR świadczy pomoc i z którymi współpracuje. Na tej podstawie z pewnością można by było wyodrębnić producentów posiadających potencjał do tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej.</p> <p>Baza którą można wygenerować na podstawie strony www.dolnoslaskiebazarek.pl obejmuje</p>	<p>W Ośrodku Doradztwa Rolniczego nie ma możliwości pozyskania informacji na temat baz danych producentów rolnych. ODR nie prowadzi jawnego rejestru.</p> <p>Ogólnodostępną bazę producentów stanowiących potencjał dla rynku sprzedaży bezpośredniej można w prosty sposób wygenerować na platformie www.dolnoslaskiebazarek.pl. Na wskazanej stronie można również uzyskać dostęp do podmiotów otoczenia producentów rolnych, które mogą okazać się pomocne przy tworzeniu lokalnego rynku rolnego.</p>	<p>Dane wygenerowane z platformy www.dolnoslaskiebazarek.pl posiadają pewne ograniczenia. Producenci sami zgłaszają się do tej platformy, w związku z czym nie daje ona pełnego obrazu potencjału rynku. Pojawiają się wątpliwości dotyczące weryfikacji podmiotów zgłoszonych do platformy, ponieważ ich rejestracja odbywa się na podstawie oświadczeń.</p> <p>Wyszukiwarka na stronie internetowej błędnie sortuje producentów ze względu na ich lokalizację (np. producenci z Marciszowa są uwzględnieni na terenie gminy Kamienna Góra). Brak możliwości podziału na gminy wiejską i miejską.</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

	producentów, którzy samodzielnie zarejestrowali się na portalu i zgłosili możliwość sprzedaży swoich produktów w wybrany przez siebie sposób. Prócz wykazu sprzedawców na stronie znajdziemy również wykaz targowisk, produktów tradycyjnych, mleczarni, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i dostawców usług otoczenia rolnictwa.		
f Rada Powiatowa Dolnośląskiej Izby Rolniczej (DIR)			
<p>Powiatowe biuro DIL w Kamiennej Górze oficjalnie nie dysponuje bazą producentów rolnych z terenu powiatu kamiennogórskiego. Celem kontaktu z producentami rolnymi DIR posługuje się listą wewnętrzną aktywnych rolników, którzy są najbardziej aktywni i zaangażowani w działalność Izby. Ze względu na ochronę danych osobowych, oficjalnie nie ma możliwości udostępnienia tej bazy danych.</p> <p>Jednak na mocy przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (art. 3 ust. 3), na potrzeby przeprowadzania wyborów do rad powiatowych izb rolniczych, sporządza się listę uprawnionych do głosowania. Spis ten sporządza się w urzędzie gminy.</p>	<p>Lista sporządzona na potrzeby wyborów obejmuje wszystkich członków samorządu rolniczego, którymi z mocy prawa są podatnicy podatku rolnego, którzy posiadają grunty rolne o powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy (zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o izbach rolniczych). Obejmuje ona więc wszystkie podmioty (osoby fizyczne, jak i przedsiębiorstwa), które kwalifikują się jako rolnicy. Podobna definicja prowadzących działalność rolniczą używana jest przez Główny Urząd Statystyczny (od 2010 r.).</p>	<p>Brak możliwości uzyskania listy producentów rolnych uprawnionych do głosowania w DIR wynika przede wszystkim z ochrony danych osobowych.</p> <p>Jest to dość skomplikowane, bowiem czasowy dostęp do tego spisu zapewniony jest we właściwych urzędach gmin, które mają obowiązek wyłożenia go do wglądu na co najmniej 14 dni przed wyborami do Izb.</p> <p>Powiatowe biura Izb posiadają zazwyczaj nieformalne bazy danych rolników, którzy są najbardziej aktywnymi jej członkami, uczestnicząc zazwyczaj w różnych formach aktywności (spotkania, szkolenia, doradztwo, wyjazdy studyjne). Dostęp do</p>	<p>Zarówno pełny spis wyborców do organów Izby, jak i wewnętrzne bazy adresowe najbardziej aktywnych członków izby, nie uwzględniają kategorii sprzedaży bezpośredniej. Trudno więc na ich podstawie ocenić, jaka część rolników (uprawnionych do głosowania), oraz aktywnych członków samorządu rolniczego stosuje tę metodę sprzedaży.</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Sporządzanie spisu jest zadaniem zleconym gminie.		nich można uzyskać również nieformalnie – w zależności od	
g Urząd Gminy			
<p>g Urząd Gminy Kamienna Góra posiada bazę producentów rolnych na podstawie listy płatników podatku rolnego oraz osób prawnych płacących podatek rolny. Dane te nie mogą być jednak udostępniane w formie pozwalającej na ich powiązanie z konkretną osobą fizyczną lub z podmiotem prawnym. Można je udostępniać jedynie w postaci zgeneralizowanej.</p> <p>Zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy o izbach rolniczych, zadaniem zleconym gminy jest sporządzenie spisu uprawnionych do udziału w wyborach do organów Izby. Wzory spisów do głosowania zawierają załączniki nr 7 i 8 do uchwały Krajowej Rady Izby Rolniczych nr 1/2019. http://www.krir.pl/files/wybory_do_IR_2019/Uchwa%C5%82a_KRIR_1_2019_ws_trybu_przeprowadzania_wybor%C3%B3w.pdf</p> <p>Należy podkreślić, że oddzielnie sporządza się spis dla osób prawnych (załącznik nr 8). Spis sporządza się pismem maszynowym lub w formie wydruku komputerowego, według</p>	<p>Istnieje możliwość pozyskania informacji jedynie w zakresie ogólnej liczby rolników posiadających pola na interesującym nas terenie, bez możliwości wyselekcjonowania z tej grupy rolników będących producentami rolnymi z potencjałem do tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej. Dane te mogą zostać posegregowane według kryterium wielkości gospodarstwa, nie ma natomiast możliwości wyodrębnienia z tej grupy osobno „faktycznych” producentów rolnych oraz określić wielkość czy rodzaj produkcji.</p> <p>Nie ma możliwości uzyskania danych osobowych płatników podatku rolnego.</p> <p>Wykaz osób którym udzielono wsparcia poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego również nie daje nam informacji na podstawie których można określić wielkość i rodzaj produkcji. Ta baza pozwala nam na uzyskanie danych rolników, którzy wykorzystują olej napędowy używany do produkcji rolnej.</p>	<p>W Urzędzie Gminy Kamienna Góra można uzyskać informację na temat liczby rolników na terenie Gminy Kamienna Góra. Dane te są ogólnodostępne i można je uzyskać na piśmie wniosek zainteresowanego.</p> <p>Istnieje możliwość na podstawie uzyskanych danych wyselekcjonowanie rolników pod względem miejsca prowadzenia działalności, jednak bez informacji ilu z tych rolników jest „faktycznymi” producentami rolnymi, a ilu „tylko” właścicielami gruntów rolnych.</p> <p>Nie ma możliwości uzyskania danych poszczególnych gospodarstw. Główną bariera do pozyskania tych informacji jest artykuł 6 Ustawy o ochronie danych osobowych w dnia 10.05.2018r.</p> <p>Publicznie dostępny jest za to wykaz osób którym udzielono pomocy publicznej m.in. poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego. Daje on nam informację</p>	<p>Uzyskane dane zarówno te w Urzędzie Gminy jak i z wykazu dostępnego na stronie internetowej zdecydowanie nie pozwalają na określenie potencjału sprzedażowego na poziomie rynku lokalnego. Dane statystyczne, które są możliwe do uzyskania, mogą pomóc jedynie w określeniu wielkości rynku producentów rolnych, ale nie jego potencjału. Nie każdy bowiem rolnik posiadający pole uprawne jest jednocześnie producentem rolnym wytwarzającym produkt do zbycia na lokalnym rynku. Zbyt ogólne informacje nie pozwalają zatem określić rolników i producentów żywności już uczestniczących bądź dopiero zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią.</p>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

<p>miejsowości, ulic i kolejnych numerów domów, a w miejscowościach, w których brak ulic - tylko w kolejności numerów domów.</p> <p>Ciekawą, publicznie dostępną bazą jest wykaz osób i podmiotów prawnych i fizycznych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które uzyskały pomoc publiczną w formie zwrotu podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego, zużytego do produkcji rolnej.</p> <p>Na poniżej podanej stronie znajduje się taki dla gminy Kamienna Góra:</p> <p>https://bip.gminakamiennagora.pl/pliki/podatki/WYKAZ%20OS%C3%93B%20%20PRAWNYCH%20%20I%20%20FIZYCZNYCH%20%20-%20DO%20%20BIP%20-%20ROK%202019.pdf</p>	<p>Nie są to jednak wystarczające dane aby wyodrębnić z tej listy osoby, które są producentami rolnymi posiadającymi potencjał tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej.</p> <p>Z punktu widzenia rynku sprzedaży bezpośredniej na podstawie powyższych informacji nie ma możliwości określenia jego potencjału.</p>	<p>takie jak imię, nazwisko, miejsce zamieszkania bądź prowadzenia działalności rolników, którzy wykorzystują olej napędowy używany do produkcji rolnej, jednakże, nie wskazuje nam rodzaju i wielkości produkcji, czy potencjału do tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej.</p> <p>Publicznie dostępny jest także spis sporządzany na potrzeby wyborów do izb rolniczych. Choć dostępność ta ma ograniczony zakres czasowy. Zgodnie z art. 28 ust. 3 ww. ustawy o izbach rolniczych, spis ten udostępniany jest do wglądu w siedzibie urzędu gminy najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów. Prawo wglądu do tego spisu przysługuje każdemu mieszkańcowi gminy (nie tylko rolnikowi). Obowiązek sporządzenia spisu wyborców wynika zatem wprost z przepisów ustawy o izbach rolniczych, analogicznie, jak obowiązek udostępnienia tego spisu do wglądu.</p> <p>Moment wyłożenia do wglądu jest jedyną legalną możliwością dostępu do pełnej listy wyborców.</p>	
---	---	---	--

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

ZAŁĄCZNIK Nr 3

ANALIZA DOSTĘPNOŚCI BAZ DANYCH GOSPODARSTW ROLNYCH NA POZIOMIE LOKALNYM (NA PRZYKŁADZIE GMINY KAMIENNA GÓRA)

1. ANALIZA BAZ DANYCH GOSPODARSTW ROLNYCH (ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PROWADZĄCYCH SPRZEDAŻ BEZPOŚREDNIĄ).

a. Główny Urząd Statystyczny (GUS)

Dane statystyczne gromadzone są w kilku różnych miejscach.

Częścią Dziedzinowych Baz Wiedzy (DBW) jest baza „Rolnictwo”:

<http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/Rolnictwo.aspx>

Baza zawiera m.in. dane dotyczące gospodarstw rolnych (od 2010 r. nowa definicja - nie obejmująca gospodarstw nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali). Poziom agregacji informacji jest jednak w układzie regionalnym (NUTS 2), mało przydatnym dla bardziej dokładnych badań.

W Banku Danych Lokalnych GUS (BDL), w kategorii „Rolnictwo”, znajdują się dane w podziale terytorialnym dotyczące m.in. struktury wielkościowej gospodarstw rolnych. Podobnie jednak jak w DBW, dane są udostępniane na poziomie NUTS 2 (regionalnym).

Metryka danych:

<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/metryka/3399?back=True>

W innej części Banku Danych Lokalnych GUS (BDL), która prezentuje dane z powszechnych spisów rolnych, można znaleźć informacje dotyczące m.in. struktury wielkościowej gospodarstw rolnych czy ich źródeł dochodów. Zaletą tych danych jest ich agregacja na poziomie gminy. Jest to więc jedyna ogólnie dostępna baza ze szczegółowymi danymi dotyczącymi poziomu lokalnego. Mankamentem są jednak okresy jej uzupełnienia, uzależnione od częstotliwości wykonywania spisów rolnych (ostatnie dane za 2010 r.).

Przykładowa metryka danych:

<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/metryka/3019?back=True>

b. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) dysponuje bazą beneficjentów wspólnej polityki rolnej - gospodarstw otrzymujących dopłaty bezpośrednio. Znajduje się ona na ogólnodostępnej stronie internetowej: <http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/>

Biuro powiatowe ARiMR jest w stanie wygenerować i udostępnić dane zawierające liczbę wniosków o przyznane dopłat bezpośrednich w poszczególnych wsiach, jak

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

i całej gminie wiejskiej lub miejskiej, ale bez podania danych kontaktowych do poszczególnych producentów rolnych.

w wykazie beneficjentów nie będą publikowane imiona i nazwiska oraz nazwy beneficjentów, którzy otrzymali płatności dla małych gospodarstw (...), tj. w wysokości nie wyższej niż równowartość w złotych 1.250 euro

Link do bazy z gminy Kamienna Góra (możliwość eksportu do CSV):

<http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/search/index/page:21/year:2019/state:Kamienina%20G%C3%B3ra#outrec>

- c. **Główny Inspektorat Weterynarii (GIW)** prowadzi rejestry producentów sprzedaży bezpośredniej, rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL) w zakresie bezpieczeństwa żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego (tzw. żywności złożonej), niezależnie od tego, czy taka żywność złożona zawiera przetworzone, czy też nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego oraz niezależnie od udziału ilościowego produktów pochodzenia zwierzęcego w składzie produktu złożonego).

Powiatowy lekarz weterynarii nie ma możliwości udostępniania danych o ww. producentach, a zainteresowanych dostępem do baz odsyła do strony internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii.

Strona internetowa www.wetgiv.gov.pl na dzień dzisiejszy nie publikuje list producentów sprzedaży bezpośredniej, RHD oraz MOL.

Istnieje możliwość odnalezienia listy producentów RHD za pomocą linków znajdujących się na stronach innych niż www.wetgiv.gov.pl.

<https://bip.wetgiv.gov.pl/669---rejestry-i-ewidencje>

dla powiatu kamiennogórskiego

- sprzedaż bezpośrednia:

<https://pasze.wetgiv.gov.pl/spi/demosb/index.php?kodwoj=02&kodpow=07&szukanaNazwa=&rodzajdz=0&szukanaMiejsc=&onpage=25&pagenbr=1>

- RHD:

<https://pasze.wetgiv.gov.pl/spi/demo/index.php?kodwoj=02&kodpow=07&rodzajre=0&szukanyWni=&szukanaNazwa=&btnSubmit=Filtruj>

Specyfikacja bazy danych w Repozytorium Standardów Informacyjnych:

<https://stat.gov.pl/metainformacje/repozytorium-standardow-informacyjnych/informacje-o-systemach-informacyjnych/systemy-informacyjne-objete-rsi/1403,pojecie.html>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- d. **Państwowa Inspekcja Sanitarno-Epidemiologiczna (PISE)** posiada bazę producentów prowadzących produkcję pierwotną (podstawową) żywności pochodzenia roślinnego oraz bazę producentów zarejestrowanych jako RHD, tylko i wyłącznie w zakresie produkcji roślinnej. Jeżeli jakiś produkt zawiera nawet niewielką ilość surowca pochodzenia zwierzęcego, podlega nadzorowi Inspektora Weterynarii. Jest to część bazy podmiotów podlegających nadzorowi PSSE.

Żadne ze wspomnianych powyżej baz nie są ogólnodostępne w Internecie.

Istnieje możliwośćawnioskowania do dyrektora Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej o udostępnienie liczby producentów rolnych znajdujących się pod kontrolą PISE na określonym terenie.

Specyfikacja bazy danych w Repozytorium Standardów Informacyjnych:

<https://stat.gov.pl/metainformacje/repozytorium-standardow-informacyjnych/informacje-o-systemach-informacyjnych/systemy-informacyjne-objete-rsi/1377,pojecie.html>

- e. **Ośrodek Doradztwa Rolniczego (ODR)** w Kamiennej Górze nie prowadzi rejestru przedsiębiorców rolnych. Nie ma możliwości uzyskania informacji o liczbie producentów rolnych na określonym terenie czy też danych osobowych / teleadresowych producentów rolnych.

ODR, z racji pełnionej przez siebie funkcji świadczenia usług doradczych i wsparcia lokalnych rolników posiada dane gospodarstw z którymi współpracuje, jednak nie są to dane jawne.

Istotną informacją, jest możliwość odnalezienia producentów na ogólnokrajowej platformie www.polskiebazarek.pl, zorganizowanej przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

- f. **Rada Powiatowa Dolnośląskiej Izby Rolniczej (DIR)** w Kamiennej Górze nie dysponuje bazą producentów rolnych z terenu powiatu kamiennogórskiego. Celem kontaktu z producentami rolnymi DIR posługuje się listą płatników podatku rolnego, pozyskiwaną z poszczególnych urzędów gmin, jednak nie ma możliwości udostępnienia tej bazy danych.

Jednak na mocy przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (art. 3 ust. 3), na potrzeby przeprowadzania wyborów do rad powiatowych izb rolniczych, sporządza się listę uprawnionych do głosowania. Spis ten sporządza się w urzędzie gminy. Sporządzanie spisu jest zadaniem zleconym gminie.

Nadmienić należy, że zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o izbach rolniczych, członkami samorządu rolniczego z mocy prawa są podatnicy podatku rolnego, którzy posiadają grunty rolne o powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- g. **Urząd Gminy** Kamienna Góra posiada bazę producentów rolnych na podstawie listy płatników podatku rolnego oraz osób prawnych płacących podatek rolny. Dane te nie mogą być jednak udostępniane w formie pozwalającej na ich powiązanie z konkretną osobą fizyczną lub z podmiotem prawnym. Można je udostępnić jedynie w postaci zgeneralizowanej.

Powinien także (w ramach zadań zleconych) wykonywać wymienioną wyżej listę uprawnionych do głosowania członków izb rolniczych. Wzory spisów do głosowania zawierają załączniki nr 7 i 8 do uchwały Krajowej Rady Izby Rolniczych nr 1/2019.

http://www.krir.pl/files/wybory_do_IR_2019/Uchwa%C5%82a_KRIR_1_2019_ws_trybu_przeprowadzania_wybor%C3%B3w.pdf

Należy podkreślić, że oddzielnie sporządza się spis dla osób prawnych (załącznik nr 8). Spis sporządza się pismem maszynowym lub w formie wydruku komputerowego, według miejscowości, ulic i kolejnych numerów domów, a w miejscowościach, w których brak ulic - tylko w kolejności numerów domów.

Ciekawą, publicznie dostępną bazą jest wykaz osób i podmiotów prawnych i fizycznych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które uzyskały pomoc publiczną w formie zwrotu podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego, zużytego do produkcji rolnej.

Na poniżej podanej stronie znajduje się taki dla gminy Kamienna Góra:

<https://bip.gminakamiennagora.pl/pliki/podatki/WYKAZ%20OS%C3%93B%20%20PRAWNYCH%20%20I%20%20FIZYCZNYCH%20%20-%20DO%20%20BIP%20-%20ROK%202019.pdf>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

2. WNIOSKI DOTYCZĄCE ZAKRESU DANYCH NA POZIOMIE LOKALNYM (Z PUNKTU WIDZENIA OKREŚLANIA POTENCJAŁU RYNKÓW SPRZEDAŻY BEZPOŚREDNIEJ).

a. GUS

Zarówno Działowa Baza Danych o rolnictwie, jak Bank Danych Lokalnych w kategorii „Rolnictwo”, obejmuje powszechną dostępność wybranych danych charakteryzujących sektor rolniczy na poziomie regionu (województwa). Mamy tu więc do czynienia z ograniczeniem zakresu (tylko wybrane kategorie danych) oraz ograniczeniem szczegółowości (tylko poziom NUTS 2 – regionu). By uzyskać dane bardziej szczegółowe, można wnioskować o odpłatną agregację danych na niższych poziomach szczegółowości (poziom lokalny – powiat, gmina).

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku bazy Powszechnych Spisów Rolnych. Tu co prawda agregacja danych jest na poziomie gmin, lecz nadal poważnym ograniczeniem jest zakres zbieranych danych (tylko wybrane kategorie) oraz czasokres uzupełniania tej bazy (interwały 10-cio letnie).

b. ARiMR

Teoretycznie istnieje możliwość wygenerowania listy producentów z terenu określonej gminy na stronie internetowej: <http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/>, jednak w przypadku istnienia w jednym regionie gminy wiejskiej i miejskiej, nie ma możliwości wyodrębnienia producentów tylko z obszaru jednej gminy.

W internetowej bazie, w przypadku gdy liczba beneficjentów mających miejsce zamieszkania albo siedzibę na terenie danej gminy jest mniejsza niż 10, nie są publikowane imiona i nazwiska oraz nazwy beneficjentów, którzy otrzymali płatności dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U. poz. 308), tj. w wysokości nie wyższej niż równowartość w złotych kwoty 1.250 euro.

Opisywana baza nie umożliwia wyszczególnienia grup producenckich. w wygenerowanej liście beneficjentów wspólnej polityki rolnej istnieją informacje szczegółowe dotyczące kwot z poszczególnych systemów wsparcia, jednak bez możliwości uzyskania informacji o wielkości i rodzaju produkcji prowadzonej przez beneficjenta.

Powiatowe oddziały ARiMR nie prowadzą rejestru sprzedaży bezpośredniej z wyszczególnieniem rodzaju produkcji, ani nie są w posiadaniu informacji o tym kto faktycznie wytwarza produkty nadające się na rynek sprzedaży bezpośredniej.

c. PIW

Powiatowy Lekarz Weterynarii posiada dostęp do danych pozwalających zidentyfikować producentów (zarówno RHD, MOL i sprzedaży bezpośredniej)

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, bądź zawierających w swoim składzie produkty pochodzenia zwierzęcego.

Na dzień dzisiejszy stronie Głównego Inspektoratu Weterynarii nie ma oficjalnej listy producentów rynku sprzedaży bezpośredniej, a lista producentów RHD odnaleziona na stronie:

<https://pasze.wetgiw.gov.pl/spi/demo/index.php?kodwoj=02&kodpow=07&rodzajre=j=0&szukanyWni=&szukanaNazwa=&btnSubmit=Filtruj>, może nie być aktualna.

Na stronie internetowej:

<https://pasze.wetgiw.gov.pl/demo/index.php?mode=1&lng=PL&p=0207&w=02&s=1&str=20&protect=19fd3bea8f70bc18ad990b1f25069d53> znajduje się lista 498 rolników z terenu powiatu kamiennogórskiego zajmujących się hodowlą zwierząt. Lista tworzona na podstawie zgłoszonych wytwórców pasz. Podobnie jak w poprzednim przypadku nie ma gwarancji aktualności bazy. Baza zawiera nazwę producenta oraz jego adres.

d. PISE

W odpowiedzi na wniosek do dyrektora PSSE, możliwa jest do uzyskania jedynie liczba producentów zarejestrowanych jako Rolniczy Handel Detaliczny (RHD) oraz liczba producentów prowadzących produkcję pierwotną (podstawową) żywności pochodzenia roślinnego i dostawy bezpośrednie, na terenie nadzorowanym przez Powiatową Stację Sanitarно-Epidemiologiczną. Nie ma jednak możliwości uzyskania danych osobowych czy teleadresowych do poszczególnych producentów, ani informacji o rodzaju i wielkości produkcji.

e. ODR

W Ośrodku Doradztwa Rolniczego nie ma możliwości uzyskania danych o producentach rolnych, a co za tym idzie nie można określić potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej przy pomocy Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Zdecydowanie przydatną byłaby informacja na temat rolników którym ODR świadczy pomoc i z którymi współpracuje. Na tej podstawie z pewnością można by było wyodrębnić producentów posiadających potencjał do tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej.

Baza którą można wygenerować na podstawie strony www.dolnoslaskiebazarek.pl obejmuje producentów, którzy samodzielnie zarejestrowali się na portalu i zgłosili możliwość sprzedaży swoich produktów w wybrany przez siebie sposób. Prócz wykazu sprzedawców na stronie znajdziemy również wykaz targowisk, produktów tradycyjnych, mleczarni, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i dostawców usług otoczenia rolnictwa.

f. Izby Rolnicze

Brak danych – brak możliwości określenia potencjału lokalnego rynku za pomocą tej instytucji.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

g. Urząd Gminy

Istnieje możliwość pozyskania informacji jedynie w zakresie ogólnej liczby rolników posiadających pola na interesującym nas terenie, bez możliwości wyselekcjonowania z tej grupy rolników będących producentami rolnymi z potencjałem do tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej. Dane te mogą zostać posegregowane według kryterium wielkości gospodarstwa, nie ma natomiast możliwości wyodrębnienia z tej grupy osobno „faktycznych” producentów rolnych oraz określić wielkość czy rodzaj produkcji.

Nie ma możliwości uzyskania danych osobowych płatników podatku rolnego.

Wykaz osób którym udzielono wsparcia poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego również nie daje nam informacji na podstawie których można określić wielkość i rodzaj produkcji. Ta baza pozwala nam na uzyskanie danych rolników, którzy wykorzystują olej napędowy używany do produkcji rolnej. Nie są to jednak wystarczające dane aby wyodrębnić z tej listy osoby, które są producentami rolnymi posiadającymi potencjał tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej.

Z punktu widzenia rynku sprzedaży bezpośredniej na podstawie powyższych informacji nie ma możliwości określenia jego potencjału.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

3. OCENA DOSTĘPNOŚCI BAZ DANYCH, SPOSOBÓW POZYSKANIA I IDENTYFIKACJA BARIER.

a. GUS

Ze wszystkich baz danych GUS istnieje możliwość samodzielnego eksportu danych w postaci tablic wielowymiarowych i relacyjnych w formacie XLS oraz CSV. Służy temu m.in. aplikacja API, która pozwala przeglądać i pobierać do dalszego przetwarzania pełny zakres danych znajdujących się w Banku. Można je pobierać jedynie w takiej samej agregacji, w jakiej prezentowane są na stronach www. Dane udostępniane są poprzez REST-owe API w formacie XML oraz JSON.

Szczegółowy opis i instrukcja:

<https://api.stat.gov.pl/Home/BdlApi>

W przypadku konieczności pozyskania danych lokalnych, które prezentowane są jedynie w agregacji regionalnej, istnieje możliwość wystąpienia do GUS z wnioskiem o wygenerowanie takich danych dla wyodrębnionych jednostek podziału terytorialnego kraju (powiatów i gmin). Co do zasady informacje opracowane na podstawie danych zebranych w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej (wynikowe informacje statystyczne), są ogłaszane, udostępniane i rozpowszechniane nieodpłatnie. Jednak w przypadku udostępniania wynikowych informacji statystycznych służby statystyki publicznej mogą naliczyć koszty techniczne przygotowania tych danych, jeżeli nie istnieją opracowania już je zawierające.

We wszystkich wypadkach nie ma możliwości pozyskania danych jednostkowych dotyczących pojedynczych gospodarstw. Wynika to z zasady przestrzegania tajemnicy statystycznej – polega ona na tym, iż zbierane i gromadzone w badaniach statystycznych statystyki publicznej dane indywidualne i dane osobowe są poufne i podlegają szczególnej ochronie. Dane te mogą być wykorzystywane wyłącznie do opracowań, zestawień i analiz statystycznych oraz do tworzenia przez służby statystyki publicznej operatu do badań statystycznych prowadzonych przez te służby. Udostępnianie lub wykorzystywanie danych indywidualnych i danych osobowych dla innych niż podane celów jest zabronione, nie mogą być publikowane ani udostępniane informacje statystyczne możliwe do powiązania i zidentyfikowania ich z konkretną osobą oraz dane indywidualne, charakteryzujące wyniki ekonomiczne działalności podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą, w szczególności jeżeli na daną agregację składa się mniej niż trzy podmioty lub udział jednego podmiotu w określonym zestawieniu jest większy niż trzy czwarte całości.

b. ARiMR

Internetowa baza danych jest ogólnodostępna. Zakres upublicznianych informacji regulują rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 549) oraz rozporządzenie Komisji (UE) nr 908/2014 z dnia 6 sierpnia 2014 r. ustanawiające zasady dotyczące

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

stosowania rozporządzenia parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczych i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, przepisów dotyczących kontroli, zabezpieczeń i przejrzystości (Dz. Urz. UE L 255 z 28.08.2014, str. 59).

Istnieje możliwość zawnioskowania do powiatowego oddziału ARiMR o udzielenie informacji o liczbie producentów otrzymujących dopłaty bezpośrednie na określonym obszarze: powiatu, gminy lub miejscowości, ale bez dostępu do danych osobowych lub teleadresowych. w czasie pandemii, czas oczekiwania na odpowiedź oddziału ARiMR jest wydłużony ze względu na konieczność kwarantanny korespondencji przychodzącej przez 48 godzin.

W żadnym przypadku nie ma możliwości uzyskania danych osobowych producentów lub adresu prowadzenia działalności rolniczej ze względu na politykę ochrony danych osobowych. Dane osobowe beneficjentów mogą zostać udzielone jedynie stronom postępowania dotyczącego płatności bezpośrednich, organom ścigania lub na wniosek Sądu.

c. PIW

Powiatowy Lekarz Weterynarii nie udostępnia danych producentów będących pod Jego kontrolą, a udziela jedynie informacji o możliwości uzyskania dostępu do baz danych na stronie www.wetgiw.gov.pl.

Obecnie na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii nie ma dostępnych baz danych o producentach rolnych. (Z uzyskanych informacji wynika, że takie listy były upublicznione na stronie jeszcze w czerwcu 2020 r.).

Istnieją bazy do których dostęp jest utrudniony – tzn. dostać się można na nie z linków umieszczonych na innych stronach internetowych niż www.wetgiw.gov.pl – dotyczące listy producentów RHD na poszczególnych terenach, zawierających prócz nazwy producenta również adres wykonywania działalności. Aktualność tych baz wydaje się być wątpliwa, ze względu np. na inną szatę graficzną niż aktualna strona GIW.

d. PISE

Brak internetowej bazy danych producentów pierwotnej produkcji roślinnej oraz RHD znajdujących się pod nadzorem PIS wynika z braku obowiązku ustawowego do upubliczniania takich baz.

Brak możliwości uzyskania danych teleadresowych producentów, czy informacji o rodzaju i wielkości produkcji wynika z polityki ochrony danych osobowych PSSE. Jedynymi informacjami możliwymi do zdobycia jest liczba producentów na terenie całego powiatu lub poszczególnych gmin.

e. ODR

W Ośrodku Doradztwa Rolniczego nie ma możliwości pozyskania informacji na temat baz danych producentów rolnych. ODR nie prowadzi jawnego rejestru.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Ogólnodostępną bazę producentów stanowiących potencjał dla rynku sprzedaży bezpośredniej można w prosty sposób wygenerować na platformie www.dolnoslaskiebazarek.pl. Na wskazanej stronie można również uzyskać dostęp do podmiotów otoczenia producentów rolnych, które mogą okazać się pomocne przy tworzeniu lokalnego rynku rolnego.

f. Izby Rolnicze

Brak możliwości uzyskania listy producentów rolnych uprawnionych do głosowania w DIR wynika przede wszystkim z tego, że DIR nie prowadzi takiej bazy. DIR nie może również udostępnić danych dotyczących producentów uzyskanych z urzędów gmin ze względu na ochronę danych osobowych.

g. Urząd Gminy

W Urzędzie Gminy Kamienna Góra można uzyskać informację na temat liczby rolników na terenie Gminy Kamienna Góra. Dane te są ogólnodostępne i można je uzyskać na pisemny wniosek zainteresowanego.

Istnieje możliwość na podstawie uzyskanych danych wyselekcjonowanie rolników pod względem miejsca prowadzenia działalności, jednak bez informacji ilu z tych rolników jest „faktycznymi” producentami rolnymi, a ilu „tylko” właścicielami gruntów rolnych.

Nie ma możliwości uzyskania danych poszczególnych gospodarstw. Główną bariera do pozyskania tych informacji jest artykuł 6 Ustawy o ochronie danych osobowych w dnia 10.05.2018r.

Wykaz osób którym udzielono pomocy publicznej m.in. poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego daje nam informację takie jak imię, nazwisko, miejsce zamieszkania bądź prowadzenia działalności rolników, którzy wykorzystują olej napędowy używany do produkcji rolnej, jednakże, nie wskazuje nam rodzaju i wielkości produkcji, czy potencjału do tworzenia rynku sprzedaży bezpośredniej.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

4. OCENA PRZYDATNOŚCI DOSTĘPNYCH BAZ DANYCH NA POZIOMIE LOKALNYM z PUNKTU WIDZENIA OKREŚLANIA POTENCJAŁU RYNKÓW SPRZEDAŻY BEZPOŚREDNIEJ.

a. GUS

W żadnej bazie prowadzonej przez GUS nie ma informacji o podmiotach i skali sprzedaży bezpośredniej, rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL). Skala tego zjawiska nie była (i nie jest) także przedmiotem zainteresowania Powszechnych Spisów Rolnych.

Informacje zgromadzone w Dziedzinowej Bazie Danych, jak i w Banku Danych Lokalnych w kategorii „Rolnictwo”, nie pozwalają na charakterystykę rynków lokalnych ze względu na ich wysoki, regionalny stopień agregacji.

Dla potrzeb określenia potencjału rynku Kłdż, najbardziej przydatne dane zawarte są w bazie Powszechnych Spisów Rolnych. Szczegółowość tych zestawień obejmuje także poziom lokalny (gminy i powiaty). Pozwala to na dokonanie charakterystyki struktury rolnictwa ale tylko w kategoriach ujętych w statystyce publicznej. Dotyczy to przede wszystkim wielkości gospodarstw oraz źródeł utrzymania właścicieli gospodarstw rolnych, które klasyfikują je według stopnia zależności od dochodów z produkcji rolnej. Można na podstawie tego wskazać potencjalną grupę jednostek zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią lub innymi formami Kłdż.

b. ARiMR

Zarówno bazy internetowe, jak i udostępniane na wniosek przez pracowników oddziałów ARiMR nie pozwalają na określenie liczby producentów rolnych wykonujących „faktyczną” działalność rolniczą oraz prowadzących produkcję dóbr na rynek sprzedaży bezpośredniej.

Dane wskazują liczbę beneficjentów dopłat bezpośrednich, zarówno producentów, jak i właścicieli działek rolnych o powierzchni większej niż 1 ha, którzy nie wykonują żadnych prac polowych, nie prowadzą produkcji rolnej lub dzierżawią tereny rolne innym producentom, także spoza regionu, którego dotyczy analiza.

Kolejną barierą, utrudniającą wykorzystanie uzyskanych danych do określenia potencjału lokalnego rynku jest dzierżawienie przez lokalnych producentów z działek znajdujących się poza terenem objętym analizą.

Dostępne dane wskazują tylko liczbę beneficjentów dopłat bezpośrednich na danym obszarze oraz wysokość pomocy z zakresu wspólnej polityki rolnej dla poszczególnych gospodarstw rolnych natomiast nie pozwalają na ocenę potencjału rynków sprzedaży bezpośredniej.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Dodatkowo lista beneficjentów ogólnodostępna w Internecie jest obciążona błędem, ponieważ system generuje ją na podstawie kodu pocztowego deklarowanego przez producenta, a nie każda wieś posiada swój unikatowy kod pocztowy. Poza tym producent może dowolnie wprowadzić kod pocztowy gospodarstwa, np. producenci rolni z Leszczyńca podają kod pocztowy 58-400 lub 58-425, co powoduje kolejne nieścisłości w otrzymanych wynikach. w bazie otrzymanej na wniosek, z powiatowego oddziału ARiMR, ta niedogodność nie występuje, ponieważ lista jest generowana na podstawie szczegółowej bazy danych ARiMR.

Informacje uzyskane z Internetowej bazy danych nie są zgodne z danymi uzyskanymi z powiatowego biura ARiMR. Nie jesteśmy w stanie odnaleźć powodu rozbieżności danych, ale na podstawie uzyskanych informacji stwierdzamy, iż internetowa baza danych jest niewiarygodna.

c. PIW

W przypadku potwierdzenia autentyczności baz odnalezionych w Internecie, jednak nie pochodzących z oficjalnej strony GIW, mogłyby one posłużyć do określenia potencjału rynku oraz pozwoliłyby dotrzeć do aktywnych producentów lub rolników posiadających potencjał do utworzenia bądź wzmocnienia rynku sprzedaży bezpośredniej.

d. PISE

Dane otrzymane na wniosek zainteresowanego wskazują jedynie liczbę zarejestrowanych producentów pierwotnej produkcji roślinnej i RHD na terenie powiatu. Dane nie obejmują producentów zajmujących się produkcją i przetwórstwem produktów pochodzenia zwierzęcego.

Dane nie wyszczególniają, czy poszczególny producent jest aktywny czy zaprzestał już produkcji. Nie ma również możliwości uzyskania informacji o rodzaju i wielkości produkcji.

Dane uzyskane z PSSE mogą wskazywać na potencjał rynku powiatowego poprzez wskazanie konkretnej liczby „legalnych” producentów, posiadających prawne możliwości sprzedaży wytworzonych przez siebie produktów.

e. ODR

Dane wygenerowane z platformy www.dolnoslaskiebazarek.pl posiadają pewne ograniczenia. Producenci sami zgłaszają się do tej platformy, w związku z czym nie daje ona pełnego obrazu potencjału rynku. Pojawiają się wątpliwości dotyczące weryfikacji podmiotów zgłoszonych do platformy, ponieważ ich rejestracja odbywa się na podstawie oświadczeń.

Wyszukiwarka na stronie internetowej błędnie sortuje producentów ze względu na ich lokalizację (np. producenci z Marciszowa są uwzględnieni na terenie gminy Kamienna Góra). Brak możliwości podziału na gminy wiejską i miejską.

f. Izby Rolnicze

Brak dostępnych baz.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

g. Urząd Gminy

Uzyskane dane zarówno te w Urzędzie Gminy jak i z wykazu dostępnego na stronie internetowej zdecydowanie nie pozwalają na określenie potencjału sprzedażowego na poziomie rynku lokalnego. Dane statystyczne, które są możliwe do uzyskania, mogą pomóc jedynie w określeniu wielkości rynku producentów rolnych, ale nie jego potencjału. Nie każdy bowiem rolnik posiadający pole uprawne jest jednocześnie producentem rolnym wytwarzającym produkt do zbycia na lokalnym rynku. Zbyt ogólne informacje nie pozwalają zatem określić rolników i producentów żywności już uczestniczących bądź dopiero zainteresowanych sprzedażą bezpośrednią.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

---

5. PODSUMOWANIE

Żadna z uzyskanych baz danych nie jest idealnym narzędziem do określenia potencjału lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych. Główną barierą w uzyskaniu dostępu do danych dotyczących lokalnych producentów jest polityka ochrony danych osobowych poszczególnych jednostek. Zadziwiającym jest fakt, iż część jednostek przez pewien czas udostępniała dane osobowe producentów rolnych wraz z rodzajem produkcji (GIW), a pozostałe nie decydują się na ujawnienie tych danych. Kwestia udostępniania danych osobowych wymagałaby szerokiej analizy prawnej. (Zagadnienie wydaje się być ciekawe, w porównaniu np. z upublicznieniem danych przedsiębiorców w bazie CEIDG czy bazy danych podmiotów leczniczych na stronach Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, gdzie polityka RODO nie jest przeszkodą w upublicznieniu danych przedsiębiorców).

Mimo mnogości instytucji wspierających, czy kontrolujących producentów rolnych, żadna nie prowadzi kompleksowej bazy zawierającej dane o rodzaju i wielkości produkcji w gospodarstwach rolnych. Przedsięwzięcie takie jak www.polskiebazarek.pl wydaje się być obiecującym narzędziem, przydatnym w analizie potencjałów lokalnych rynków krótkich łańcuchów dostaw żywności, jednak ilość zarejestrowanych producentów jest niewystarczająca do wyciągnięcia wniosków o potencjale rynku. Należy mieć na uwadze, że sama platforma nie organizuje rynku sprzedaży bezpośredniej, tylko w głównej mierze jest bezpłatnym portalem reklamowym dla producentów rolnych. Jest to również przedsięwzięcie które istnieje na rynku dopiero od kilku miesięcy.

W opracowywanej analizie należy również zwrócić uwagę na to, iż nie jesteśmy w stanie określić wielkości szarej strefy – producentów nielegalnie przetwarzających i sprzedających produkty spożywcze. Podczas zbierania danych do analizy niejednokrotnie spotkaliśmy się z informacjami o przypadkach nielegalnej produkcji i sprzedaży produktów rolnych przetworzonych i nieprzetworzonych. Instytucje kontrolujące producentów żywności mają świadomość istnienia takiego problemu, jednak nie mogą samodzielnie kontrolować nielegalnych producentów, a tylko na wniosek osoby zgłaszającej takie działania do PISE czy GIW.

Na podstawie otrzymanych danych nie jesteśmy w stanie określić potencjału lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej. Narzędziem, które mogłoby okazać się przydatne w zbadaniu potencjału lokalnych producentów, mogą być indywidualne rozmowy i badania ankietowe przeprowadzone wśród producentów rolnych. Do pomocy w organizacji lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej można skorzystać z pomocy ww. instytucji, np. Izby Rolnicze, organizujące regularne spotkania z producentami rolnymi mogą zaangażować się w pozyskanie informacji o stanie i potencjale lokalnych gospodarstw. Ze względu na niepowtarzalny charakter każdego gospodarstwa rolnego, to zawsze producent będzie decydował o tym jakimi metodami będzie dystrybuował wytworzone dobra i czy będzie się to odbywało w sposób zarejestrowany.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Załącznik nr 4

ANALIZA POTENCJAŁU SPRZEDAŻY BEZPOŚREDNIEJ W GMINIE KAMIENNA GÓRA

Opracowanie Składa się z dwóch części. W pierwszej dokonano syntezy informacji z istniejących baz danych o gospodarstwach prowadzących różne formy sprzedaży bezpośredniej. Są to gospodarstwa, które zarejestrowały swoją działalność w odpowiednich inspekcjach. W drugiej części próbowano określić potencjał rynku sprzedaży bezpośredniej w gminie wiejskiej Kamienna Góra z uwzględnieniem różnych grup gospodarstw. Oprócz oficjalnych baz, przedstawiono w niej także wyniki badań ankietowych, wykonanych na potrzeby tego opracowania. Ich zakres zostanie przedstawiony przy omawianiu wyników. Całość zakończona jest podsumowaniem.

1. Baza danych gospodarstw prowadzących różne formy sprzedaży bezpośredniej z gospodarstw dla Gminy Kamienna Góra.

Dla stworzenia bazy danych producentów prowadzących różne formy sprzedaży bezpośredniej, posłużyliśmy się dwoma źródłami udostępniającymi oficjalne informacje o producentach. Pierwszą z nich jest inicjatywa Dolnośląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Dolnośląski Bazarek, na którym mogą się rejestrować gospodarstwa prowadzące sprzedaż bezpośrednią. Drugą bazą są zestawienia prowadzone przez Powiatowego Lekarza Weterynarii, obejmujące różne formy sprzedaży bezpośredniej.

a. Inicjatywa DODR – www.dolnoslaskiebazarek.pl:

Na portalu ogłoszeniowym dotyczącym gospodarstw prowadzących sprzedaż bezpośrednią, oraz specjalizujących się w produktach lokalnych, na dzień 27 lipca, były zarejestrowane jedynie 3 gospodarstwa z terenu gminy.

LP.	NAZWA	POWIAT/GMINA/MIASTO	PRODUKT	TELEFON
1.	Gospodarstwo Rolne Piotr Piwowarczyk	Kamiennogórski / Kamienna Góra / Jawiszów	Borówka amerykańska	666863705
2.	Koło Gospodyń Wiejskich w Przedwojowie Folk Dorota Potoniec	Kamiennogórski / Kamienna Góra / Przedwojów	Pierogi, krokiety, ciasta	607477589
3.	Mariusz Trojanowski	Kamiennogórski / Kamienna Góra / Pisarzowice	Miód, borówka amerykańska	693419004

Źródło: <https://www.dolnoslaskiebazarek.pl>

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Należy mieć na uwadze, że rejestracja w portalu jest dobrowolna, a możliwość legalnej sprzedaży produktów przez producentów jest weryfikowana tylko na podstawie oświadczenia. Niewielka ilość zgłoszonych gospodarstw może wynikać z początkowej fazy funkcjonowania tego portalu (od wiosny 2020 r.).

b. Bazy danych pozyskane od Powiatowego Lekarza Weterynarii:

Rejestry administrowane przez Powiatową Inspekcję Weterynaryjną zawierają trzy grupy gospodarstw, w zależności od formy prowadzonej działalności handlowej: sprzedaży bezpośredniej, Rolniczego Handlu Detalicznego (RHD) oraz Działalności Marginalnej, Lokalnej i Ograniczonej (DMLO).

i. Lista podmiotów nadzorowanych w zakresie sprzedaży bezpośredniej:

<i>LP.</i>	<i>IMIĘ i NAZWISKO</i>	<i>PRODUKT</i>	<i>ADRES</i>
1.	Pasieka Edward Grochalski	Miód	Dębrznik 9 58-400 Kamienna Góra
2.	Mateusz Koszut	Miód	Czadrów 66 58-400 Kamienna Góra
3.	Aleksandra, Hanna, Andrzej Gamoń	Miód	Cysterska 58c 58-405 Krzeszów
4.	Regina i Szczepan Piątkowscy	Jaja	Gorzyszów 18 58-400 Kamienna Góra
5.	Koło łowieckie KNIEJA Lubawka z siedzibą w Krzeszowie	Dziczyzna	Benedyktyńska 39a 58-405 Krzeszów
6.	Pasieka w dolinie modrzewi Mariusz Trojanowski	Miód	Pisarzowice 148 58-400 Kamienna Góra

ii. Lista podmiotów nadzorowanych w zakresie Rolniczego Handlu Detalicznego:

<i>LP.</i>	<i>IMIĘ i NAZWISKO</i>	<i>PRODUKT</i>	<i>ADRES</i>
1.	Alferda Łabuda	Jaja	Jawiszów 49 58-405 Krzeszów
2.	Jan Tępiński	Jaja	Czadrów 11 58-400 Kamienna Góra

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

3.	Mariusz Kraszewski	Jaja	Jawiszów 47 58-400 Kamienna Góra
4.	Jacek Rosa	Nieprzetworzone produkty pszczele	Baltazara 3 58-405 Krzeszów
5.	Jagoda Rosiek	Jaja, mleko, sery	Olszyny 9 58-400 Kamienna Góra

iii. Lista podmiotów nadzorowanych w zakresie Działalności Marginalnej,
Lokalnej i Ograniczonej.

<i>LP.</i>	<i>IMIĘ i NAZWISKO</i>	<i>PRODUKT</i>	<i>ADRES</i>
1.	Wańczykówka Lucyna Wańczyk	Przetworzone produkty mleczne	Ul. Świętej Anny 9 58-405 Krzeszów

c. Scalona baza gospodarstw i instytucji z terenu gminy Kamienna Góra, które oficjalnie
zgłosiły sprzedaż bezpośrednią.

Można zwrócić uwagę, że nie wszystkie podmioty, ogłaszające się w dolnośląskim bazarku,
zalegalizowały swoją działalność w odpowiednich inspekcjach. Pomijając ten fakt, można dokonać
syntezy tych zestawień, której efektem jest jednolita lista gospodarstw z terenu gminy Kamienna Góra,
które w różnej formie zgłosiły zamiar prowadzenia sprzedaży bezpośredniej swoich produktów.
Widnieje na niej 14 gospodarstw i podmiotów.

<i>LP.</i>	<i>IMIĘ i NAZWISKO</i>	<i>PRODUKT</i>	<i>ADRES</i>
1.	Wańczykówka Lucyna Wańczyk	Przetworzone produkty mleczne	Ul. Świętej Anny 9 58-405 Krzeszów
2.	Alferda Łabuda	Jaja	Jawiszów 49 58-405 Krzeszów
3.	Jan Tępiński	Jaja	Czadrów 11 58-400 Kamienna Góra
4.	Mariusz Kraszewski	Jaja	Jawiszów 47 58-400 Kamienna Góra
5.	Jacek Rosa	Nieprzetworzone produkty pszczele	Baltazara 3 58-405 Krzeszów
6.	Jagoda Rosiek	Jaja, mleko, sery	Olszyny 9

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

			58-400 Kamienna Góra
7.	Pasieka Edward Grochalski	Miód	Dębrznik 9 58-400 Kamienna Góra
8.	Mateusz Koszut	Miód	Czadrów 66 58-400 Kamienna Góra
9.	Aleksandra, Hanna, Andrzej Gamoń	Miód	Cysterska 58c 58-405 Krzeszów
10.	Regina i Szczepan Piątkowscy	Jaja	Gorzyszów 18 58-400 Kamienna Góra
11.	Koło łowieckie KNIEJA Lubawka z siedzibą w Krzeszowie	Dziczyszna	Benedyktyńska 39a 58-405 Krzeszów
12.	Pasieka w dolinie modrzewi Mariusz Trojanowski	Miód	Pisarzowice 148 58-400 Kamienna Góra
13.	Gospodarstwo Rolne Piotr Piwowarczyk	Borówka amerykańska	Jawiszów
14.	Koło Gospodyń Wiejskich w Przedwojowie Folk, Dorota Potoniec*	Pierogi, krokiety, ciasta	Przedwojów

* KGW „Folk” nie prowadzi gospodarstwa rolnego, ale część członków koła jest producentami rolnymi i posiada potencjał do produkcji surowców z którego mogą być wytwarzane produkty wpisujące się w rynek sprzedaży bezpośredniej.

Należy podkreślić, że zintegrowana lista nie obejmuje podmiotów, które w praktyce prowadzą sprzedaż bezpośrednią bez zgłaszania tego faktu różnym instytucjom. Problem identyfikacji tej grupy, jak również grupy gospodarstw, które nie prowadzą sprzedaży bezpośredniej choć posiadają taki potencjał, wymaga podjęcia głębszych analiz, które zostały zaprezentowane w drugiej części opracowania.

2. Określenie potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej w Gminie Wiejskiej Kamienna Góra

W tej części postanowiliśmy dokonać badań, które mają na celu sprecyzowanie jaki jest realny zasięg procedury sprzedaży bezpośredniej, oraz możliwości jego rozwoju w gminie Kamienna Góra. Dokonano tego poszerzając eksploracje na różnego rodzaju dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych, próbując ustalić jaka ich część prowadzi faktyczną działalność rolniczą. W wyniku pogłębionych wywiadów bezpośrednich oraz ankiet przeprowadzonych we wszystkich sołectwach gminy, próbowano ustalić, faktyczny zakres działalności rolniczej i możliwości zbytu produkowanych towarów z uwzględnieniem czterech grup gospodarstw:

- prowadzących sprzedaż zarejestrowaną
- prowadzących sprzedaż niezarejestrowaną

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

-
- nieprowadzących sprzedaży (choć mają taki potencjał)
  - nieprowadzących sprzedaży (bez potencjału)

Zakres badań obejmował 30 wizyt terenowych, podczas których wykonano 48 wywiadów strukturalizowanych z liderami lokalnymi, radnymi oraz sołtysami (min. po 2 w każdym sołectwie). Uzupełnieniem tego badania było 9 rozmów z wójtem, pracownikami gminy, pracownikami lokalnych biur ODR i Izb Rolniczych oraz pracownikami biura LGD „Kwiat Lnu”. Rozesłano także 198 ankiet (według listy adresowej beneficjentów pomocy publicznej – dopłat do paliwa rolniczego). Otrzymano zwrot 72 ankiet, co stanowi 37% ogółu respondentów. Przeprowadzono wywiady z 25 rolnikami, którzy prowadzą różne formy sprzedaży bezpośredniej celem określenia woluminów sprzedaży, oraz zidentyfikowania barier w prowadzeniu tego rodzaju działalności.

Aby określić potencjał rynku sprzedaży bezpośredniej producentów rolnych należy określić liczbę producentów już prowadzących legalną sprzedaż oraz określić liczbę producentów prowadzących sprzedaż niezarejestrowaną i potencjalnych producentów nowego rynku. Pierwszym wyzwaniem jest uzyskanie faktycznej liczby producentów, tzn. rolników, którzy wytwarzają dobra nadające się do sprzedaży na lokalnym rynku.

Należy również wskazać na to, że prezentowana analiza opiera się na tylko na liczbie producentów, bez określenia woluminu sprzedaży, ponieważ żadne z posiadanych przez nas danych nie wskazują na wielkość gospodarstw i szacowaną wielkość produkcji. W tej analizie rolnik posiadający 1,01 ha jest traktowany na równi z producentem działającym na obszarze kilkuset ha.

Celem określenia liczby producentów rolnych na terenie Gminy Kamienna Góra, można posłużyć się danymi z Urzędu Gminy Kamienna Góra, którymi są lista płatników podatku rolnego i wykaz osób którym udzielono pomocy publicznej poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego.

Według tych danych na terenie całej Gminy Kamienna Góra jest 812 płatników podatku rolnego. Nie ma możliwości wyodrębnienia z tej liczby samych producentów rolnych, natomiast są tu wskazane wszystkie osoby, które są w posiadaniu ziemi rolnej o powierzchni większej niż 1 ha. Szczegółowe zestawienie liczby tych gospodarstw według poszczególnych sołectw, wraz z ich udziałem procentowym w ogólnej ich liczbie na terenie gminy, zawiera poniższy wykres.

Powszechnie wiadomo, że część właścicieli nie prowadzi realnej działalności rolniczej, utrzymując grunty w formie użytków sprzyjających bioróżnorodności, bądź dzierżawiąc je innym rolnikom. Co ciekawe, proceder ten nie dotyczy tylko drobnych gospodarstw – na terenie gminy znajdują się kilkusethektarowe arealy, których właściciele czerpią dochody z tytułu własności, nie prowadząc *de facto* produkcji rolnej. Wiadomo zatem, że przyjęcie liczby płatników podatku rolnego za liczbę faktycznych producentów rolnych jest obarczone bardzo dużym błędem. Gospodarstw prowadzących realną działalność rolniczą i posiadających potencjał sprzedaży swoich produktów jest dużo mniej. Problem w tym jak określić te proporcje.

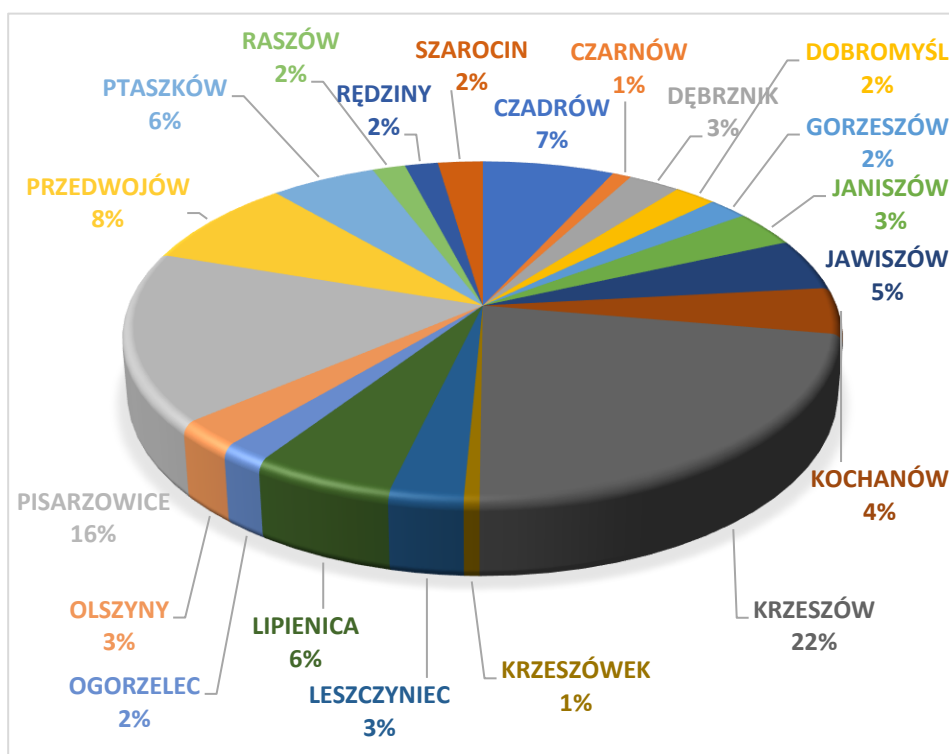

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Każda gmina na terenie której znajdują się gospodarstwa rolne, jest zobowiązana do obsługi zadań związanych ze zwrotem podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego, który jest zużyty do produkcji rolniczej. Można zatem założyć, że zużycie oleju oznacza faktyczną działalność rolniczą.

Liczba płatników podatku rolnego w gminie Kamienna Góra według poszczególnych sołectw:

Czadrów - 56 podatników
Jawiszów - 40 podatników
Dobromyśl - 18 podatników
Kochanów - 36 podatników
Krzeszów - 182 podatników
Lipienica - 46 podatników
Przedwojów - 69 podatników
Ptaszków - 45 podatników
Pisarzowice - 133 podatników
Ogorzelec - 15 podatników
Olszyny - 21 podatników
Leszczyniec - 24 podatników
Dębrznik - 22 podatników
Szarocin - 19 podatników
Janiszów - 28 podatników
Czarnów - 8 podatników
Gorzeszów - 17 podatników
Krzeszówek - 5 podatników
Raszów - 14 podatników
Rędziny - 14 podatników

LICZBA ROLNIKÓW BĘDĄCYCH PŁATNIKAMI PODATKU ROLNEGO

Ponieważ tzw. dopłaty do paliwa, stanowią pomoc publiczną, każdy wójt gminy jest zobowiązany do publikacji listy beneficjentów w Biuletynie Informacji Publicznej. Zatem jest to informacja publicznie dostępna, obejmująca jednostkowe dane konkretnych producentów rolnych.

Wykaz osób którym udzielono pomocy publicznej poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego w 2019 r, ogłoszony przez Wójta Gminy Kamienna Góra wskazuje na 195 beneficjentów. Jednak część z nich nie jest mieszkańcami Gminy Kamienna Góra, a z wskazanych osób tylko 166 mieszka na terenie Gminy Wiejskiej Kamienna Góra (tab.1).

Można przyjąć założenie, że beneficjenci zwrotu podatku wykonują prace polowe używając do tych celów np. ciągniki rolnicze, jednak aby uzyskać zwrot podatku nie trzeba udowodnić faktu posiadania maszyny rolniczej napędzanej olejem napędowym, tylko przedłożyć faktury zakupowe oleju napędowego. Dodatkowo nie wszyscy producenci rolni muszą do produkcji używać maszyn, np. producenci miodu.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Innym źródłem informacji jest lista beneficjentów dopłat bezpośrednich. Powiatowe biuro Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Kamiennej Górze potwierdza, że w roku 2020 wpłynęło z terenu Gminy Kamienna Góra 718 wniosków o dopłaty bezpośrednie. Dane te wskazują na beneficjentów dopłat bezpośrednich a nie faktycznych producentów. W związku z tym, że biuro nie prowadzi rejestru sprzedaży bezpośredniej z wyszczególnieniem rodzaju produkcji nie jesteśmy w stanie stwierdzić ilu z tych wnioskodawców stanowi potencjalnych sprzedawców czy producentów lokalnego rynku. Podobnie jak w przypadku płatników podatku rolnego, lista beneficjentów dopłat bezpośrednich wiąże się z własnością gruntów rolnych a nie z prowadzeniem na nich faktycznej działalności rolniczej. Liczbę tę zatem należy uznać za znacznie zawyżoną w stosunku do gospodarstw prowadzących produkcję.

Starając się sprecyzować listę „faktycznych” producentów rolnych można skorzystać z ogólnodostępnego wykazu podmiotów wytwarzających lub wprowadzających do obrotu pasze, zatwierdzonych lub zarejestrowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 183/2005. Analizując bazę możemy stwierdzić, iż na terenie gminy wiejskiej Kamienna Góra funkcjonuje 165 gospodarstw (tab.2), w których:

- prowadzi się hodowlę lub chów zwierząt gospodarskich, włączając gospodarstwa rybne, w których nie miesza się pasz lub miesza się je bez dodatków paszowych,
- albo wytwarza lub wprowadza się do obrotu materiały paszowe.

Lista producentów zajmujących się produkcją i obrotem pasz pozwala określić potencjał dla rynku w zakresie możliwości podażowych gospodarstw rolnych z zakresu produkcji zwierzęcej i materiałów paszowych. Dane te informują nas o aktywnych producentach rolnych związanych z produkcją zwierzęcą, ale nie uwzględniają gospodarstw zajmujących się tylko produkcją roślinną. Jest to kolejne źródło nie wskazujące na wielkość i rodzaj produkcji, ale jedynie wskazujące fakt posiadania w gospodarstwie zwierząt lub zajmowaniem się przez producenta produkcją materiałów paszowych. Można potraktować ww. producentów jako posiadających potencjał do produkcji, ale nie można określić ich możliwości na udział w rynku sprzedaży bezpośredniej.

Należy zwrócić uwagę na bardzo zbliżoną liczbę producentów otrzymujących dopłaty do podatku zawartego w oleju napędowym oraz producentów wytwarzających lub wprowadzających do obrotu pasze. Aż 78 producentów znajduje się na obu listach (tab.3), co stanowi ok 47% nazwisk z list wyżej wymienionych. Co istotne, obie listy są ogólnodostępne w Internecie i mogą być jednym z narzędzi pozwalających określać potencjały lokalnych rynków sprzedaży bezpośredniej.

Uwzględniając producentów prowadzących zarejestrowaną sprzedaż wytworzonych we własnych gospodarstwach produktów, możemy oprzeć się tylko na listach uzyskanych z PSSE i PIW. Na podstawie danych uzyskanych z tych instytucji jesteśmy w stanie zidentyfikować 12 producentów prowadzących sprzedaż bezpośrednią nadzorowanych przez PIW oraz 17 producentów niezidentyfikowanych nadzorowanych przez PSSE. Dane uzyskane z PSSE wskazują na liczbę producentów w całym powiecie, a nie na terenie Gminy Kamienna Góra, więc można założyć, że będzie ona mniejsza. Po raz kolejny nie jesteśmy w stanie określić wielkości produkcji.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Jednym z elementów analizy, mającym pomóc w określeniu potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej w gminie Kamienna Góra było przeprowadzenie ankiet, wywiadów bezpośrednich oraz wywiadów strukturalizowanych z sołtysami, liderami lokalnymi oraz reprezentatywną grupą rolników na terenie poszczególnych sołectw. Podczas 30 wizyt terenowych wykonano 48 wywiadów strukturalizowanych z liderami lokalnymi, radnymi oraz sołtysami (min. po 2 w każdym sołectwie). Uzupełnieniem tego badania było 9 rozmów z wójtem, pracownikami gminy, pracownikami lokalnych biur ODR i Izb Rolniczych oraz pracownikami biura LGD „Kwiat Lnu”. Rozesłano także 198 ankiet (według listy adresowej beneficjentów pomocy publicznej – dopłat do paliwa rolniczego). Otrzymano zwrot 72 ankiet, co stanowi 37% ogółu respondentów. Przeprowadzono wywiady z 25 rolnikami, którzy prowadzą różne formy sprzedaży bezpośredniej celem określenia woluminów sprzedaży, oraz zidentyfikowania barier w prowadzeniu tego rodzaju działalności.

Celem tych badań było uzyskanie jak najbardziej realnych danych dotyczących ilości gospodarstw rolnych, zarówno tych prowadzących sprzedaż zarejestrowaną jak i prowadzących sprzedaż niezarejestrowaną oraz nieprowadzących sprzedaży - mających taki potencjał, ale z różnych powodów tego nie robiących jak i nieprowadzących sprzedaży i nie mających takiego potencjału. Ankiety i wywiady bezpośrednie przeprowadzane były w sposób bezpośredni, podczas osobistych wizyt w sołectwach, jak i drogą elektroniczną poprzez e-mail. Wyniki które zostały uzyskane po przeprowadzeniu wywiadów z sołtysami poszczególnych miejscowości wskazuje poniższa tabela:

SOŁECTWO	OGÓLNA LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH	SPRZEDAJĄCY ZAREJESTROWANI	SPRZEDAJĄCY NIEZAREJESTROWANI	NIESPRZEDAJĄCY Z POTENCJAŁEM	NIESPRZEDAJĄCY BEZ POTENCJAŁU
CZADRÓW	12	6	4	1	1
CZARNÓW	5	0	2	3	0
DĘBRZNIK	11	1	5	3	2
DOBROMYŚL	3	0	0	3	0
GORZESZÓW	10	3	2	5	0
JANISZÓW	5	2	0	3	0
JAWISZÓW	10	0	8	2	0
KOCHANÓW	10	4	4	2	0
KRZESZÓW	9	1	0	8	0
KRZESZÓWEK	21	0	1	20	0
LESZCZYNIC	3	1	0	1	1
LIPIENICA	6	0	6	0	0
OGORZELEC	3	0	0	2	1
OLSZYNY	10	6	2	2	0
PISARZOWICE	12	3	5	4	0
PRZEDWOJÓW	15	1	10	4	0
PTASZKÓW	3	0	0	3	0
RASZÓW	15	3	2	10	0
RĘDZINY	9	2	3	2	2
SZAROCIN	8	2	0	3	3
RAZEM	180	35	54	81	10

Na podstawie powyższych danych możemy stwierdzić, że największą część ogólnej liczby gospodarstw rolnych stanowią gospodarstwa nieprowadzące sprzedaży ale mające taki potencjał. Przez potencjał tych gospodarstw należy tu rozumieć osoby, które produkują dobra dla siebie i zostają

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

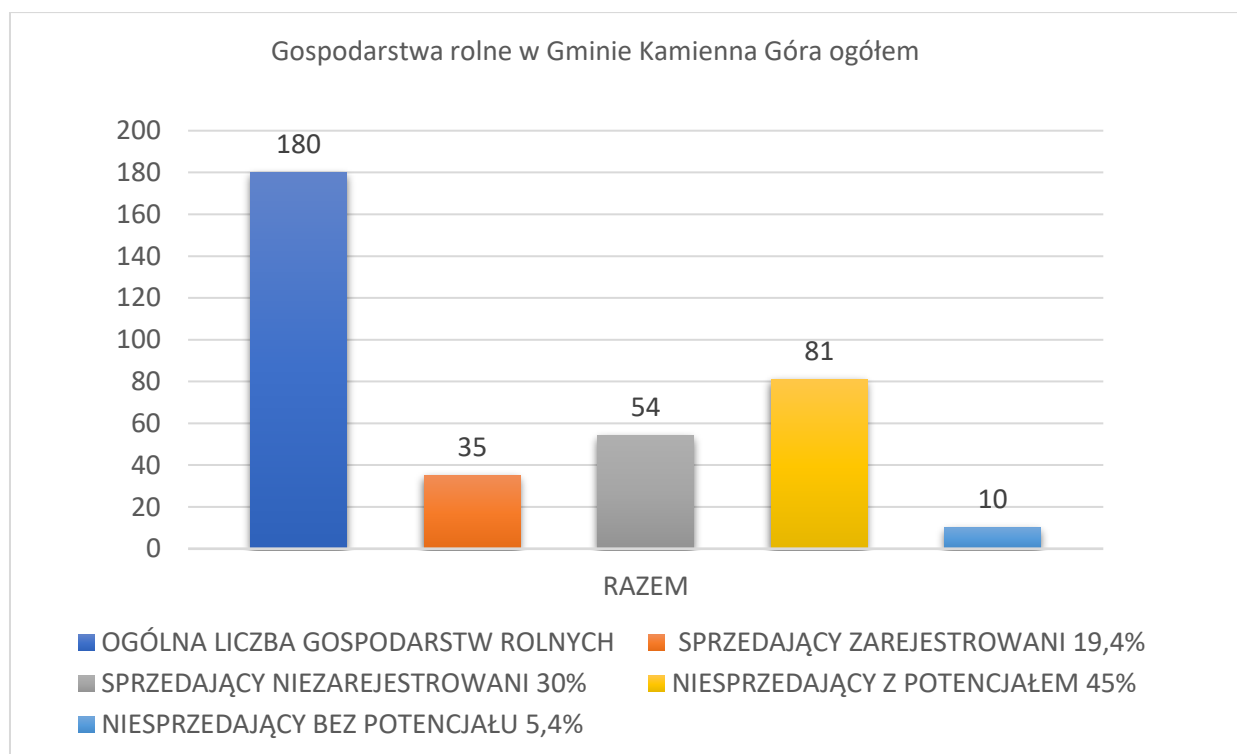
im dodatkowo nadwyżki produkcyjne, które mogliby sprzedawać ale z różnych przyczyn tego nie robią, bądź osoby które w obecnie takich nadwyżek nie posiadają ale mają realne możliwości produkowania tych dóbr w większej ilości.

Kolejną część stanowią producenci rolni prowadzący sprzedaż niezarejestrowaną, których liczba przewyższa sprzedających legalnie. Jak wynika z rozmów przeprowadzonych podczas realizacji badania niechęć rolników do legalizacji sprzedaży swoich produktów wynika głównie z formalności związanych z zalegalizowaniem tej sprzedaży oraz obawą przed późniejszymi kontrolami.

Najmniej liczną grupę stanowią producenci rolni nieprowadzący sprzedaży i jednocześnie niemający takiego potencjału. Należy przez to rozumieć osoby, które produkują dobra tylko na swój użytek, nie posiadają nadwyżek swoich produktów i nie mają realnych możliwości stworzenia tych nadwyżek.

Według informacji uzyskanych w ankietach ogólną liczbę gospodarstw na terenie Gminy Kamienna Góra stanowi 180 producentów rolnych, z tego 35 (19,4% ogółu) to rolnicy prowadzący sprzedaż zarejestrowaną, 54 (30%) rolników prowadzi sprzedaż niezarejestrowaną, 81 (49,4%) to osoby niesprzedające ale mające taki potencjał, a 10 (5,6%) niesprzedające i niemające takiego potencjału.

Celem określenia potencjału lokalnego rynku, przydatnym może okazać się zestawienie danych ankietowych dotyczących ogólnej liczby gospodarstw (180) z producentami dokonującymi sprzedaży, zarówno zarejestrowanej, jak i niezarejestrowanej (89), którzy stanowią 49,4% ogółu.

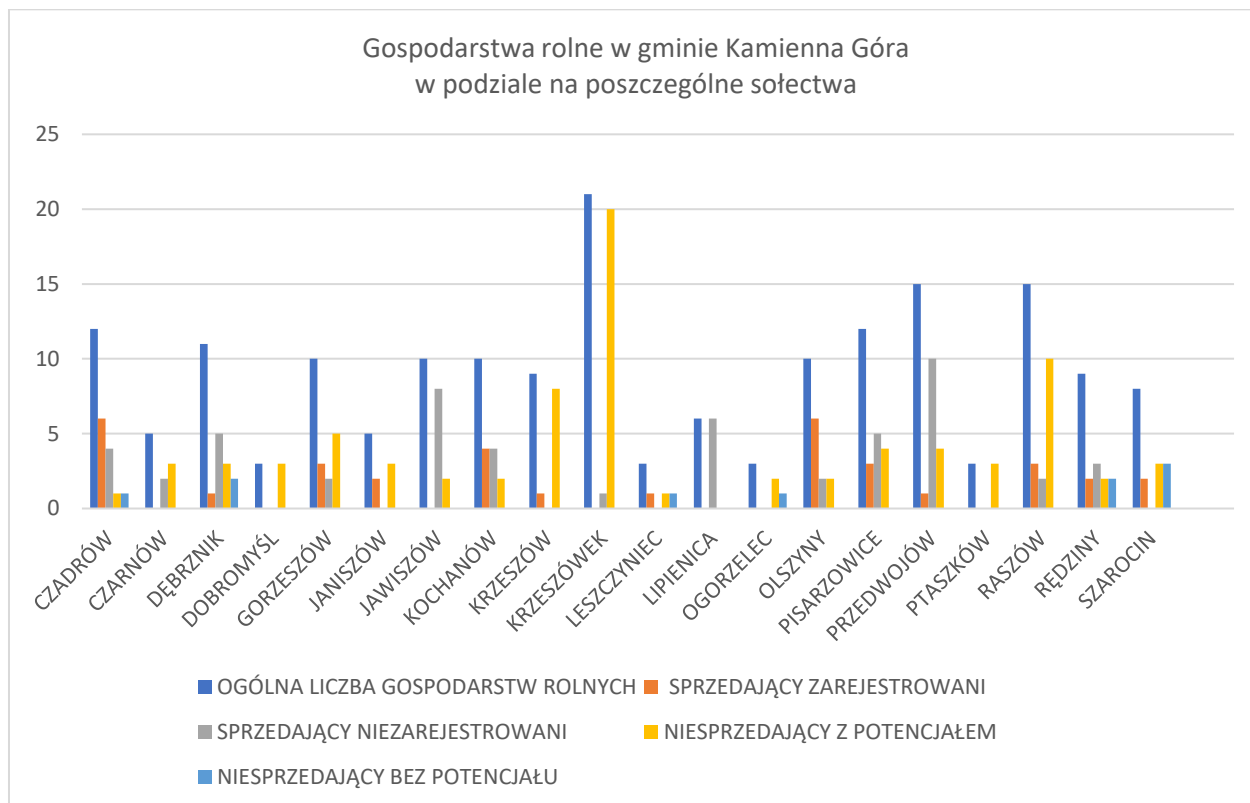

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

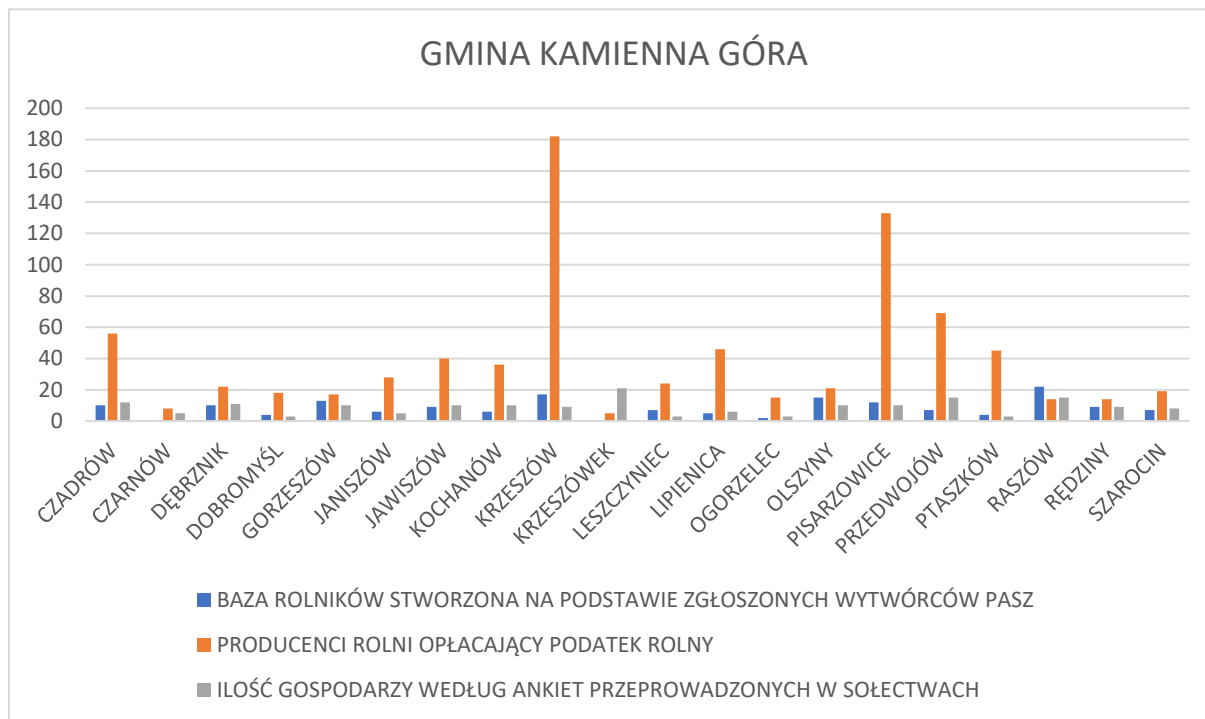
Najbardziej klarowny obraz potencjału rynku może wskazać porównanie grupy producentów prowadzących zarejestrowaną i niezarejestrowaną sprzedaż oraz gospodarstwa z możliwościami posiadania nadwyżek produkcyjnych (170) do ogólnej liczby gospodarstw (180). W przypadku terenu Gminy Wiejskiej Kamienna Góra, aż 94,4% gospodarstw posiada potencjał do tworzenia lokalnego rynku sprzedaży bezpośredniej.

W odniesieniu do określenia potencjału sprzedaży bezpośredniej dla poszczególnych grup nasuwa się wnioski, że największy potencjał istnieje zarówno wśród osób, które nie prowadzą sprzedaży, choć posiadają taki potencjał jak i wśród osób prowadzących sprzedaż niezarejestrowaną. Uświadomienie celu jakim jest wsparcie w sprzedaży rodzimego produktu lokalnego jak i skrócenie łańcucha dostaw poprzez eliminację pośredników może spowodować, iż ta grupa rolników stanie się „legalnymi” sprzedawcami rynku bezpośredniego. Natomiast w odniesieniu do rolników prowadzących już sprzedaż zarejestrowaną, rynek sprzedaży bezpośredniej zdecydowanie daje im kolejną taką możliwość.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Dokonując analizy danych, warto porównać dane uzyskane w ankiecie dotyczące podmiotów legalnie sprzedających (35) z gospodarstwami kontrolowanymi przez PIW i PSSE (29), co stanowi 82,9%. Z kolei udział % liczby gospodarstw sprzedających zarejestrowanych i niezarejestrowanych (89) z

w stosunku do danych uzyskanych z PIW oraz danych uzyskanych z PSSE (29) stanowi 32,6%, jednak nie mamy pewności czy podmioty kontrolowane przez PIS i PSSE nie są dublowane w obu bazach, ponieważ nie ma możliwości uzyskania dostępu do danych osobowych z PSSE.

Analizując uzyskane dane, możemy stwierdzić, iż stosunek liczby gospodarstw sprzedających zarejestrowanych i niezarejestrowanych (89) uzyskane za pomocą ankiet, w porównaniu z danymi uzyskanymi z PIW (12) stanowi 13,5%, a liczbą producentów w bazie PSSE (17) stanowi 19,1%. Należy mieć na uwadze, że dane z PSSE dotyczą całego powiatu, a nie samej Gminy Wiejskiej.

Poniższy wykres, zestawiający informacje pozyskane w poszczególnych sołectwach podczas przeprowadzania ankiet z informacjami uzyskanymi w Urzędzie Gminy Kamienna Góra o liczbie rolników będących płatnikami podatku rolnego oraz liczbą rolników stworzoną na podstawie zgłoszonych wytwórców pasz i hodowców zwierząt wskazuje, że największa rozbieżność występuję pomiędzy danymi uzyskanymi z Urzędu Gminy, a liczbą gospodarzy zadeklarowanych w poszczególnych sołectwach.

Największą rozbieżność można zaobserwować w sołectwie Krzeszów. Tutaj liczba producentów rolnych opłacających podatek rolny jest znacznie wyższa od liczby rolników zadeklarowanych w pozostałych źródłach. Nie mniej jednak należy pamiętać, że dane nie wskazują

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

jednoznacznie, którzy z tych gospodarzy są „faktycznymi” producentami rolnymi, co za tym idzie stanowią potencjalnych sprzedawców swoich dóbr na lokalnym rynku sprzedaży bezpośredniej.

Według danych pozyskanych z Urzędu Gminy na terenie Gminy Wiejskiej Kamienna Góra znajduje się 812 płatników podatku rolnego, natomiast w powiatowym biurze ARiMR złożono 718 wniosków o dopłaty bezpośrednie z terenu Gminy Kamienna Góra. W bazie stworzonej na podstawie zgłoszonych wytwórców pasz widnieje 165 osób z terenu Gminy Kamienna Góra, co za tym idzie ta grupa stanowi odpowiednio 20,3% ogółu płatników i 23% wnioskodawców. Natomiast według przeprowadzonego badania ankietowego w sołectwach na terenie Gminy Kamienna Góra znajduje się 180 gospodarzy rolnych, co stanowi odpowiednio 22,2% i 25,1%.

3. Podsumowanie

Podsumowując analizę, należy podkreślić po raz kolejny, iż żadna z pozyskanych przez nas baz danych samodzielnie nie dostarcza informacji o wielkości produkcji. Jednak na podstawie uzyskanych danych, a w szczególności na podstawie ankiet przeprowadzonych w poszczególnych sołectwach, jesteśmy w stanie stwierdzić, że teren Gminy Wiejskiej Kamienna Góra, posiada duży potencjał do organizacji lokalnego rynku rolnego.

Należy również zwrócić uwagę, na istotną zbieżność liczby beneficjentów z listy wytwarzających lub wprowadzających do obrotu pasze w porównaniu z beneficjentami, którym udzielono pomocy publicznej poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego w 2019 r. Z informacji tych wynika, że na obu listach powtarza się 78 nazwisk, co stanowi ok. 47% całości. Nasuwa się tutaj uwaga, że istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, iż tych 78 rolników stanowi „faktycznych” producentów rolnych na terenie Gminy Kamienna Góra. Uzyskane dane mogą stanowić zatem bazę zawierającą imiona, nazwiska i adresy potencjalnych sprzedawców rynku bezpośredniego, co bardzo ważne obie listy są ogólnodostępne w Internecie.

Wynik uzyskany po wyodrębnieniu powtarzających się na obu listach nazwisk (78) jest zbieżny z wynikami ankietowymi dotyczącymi liczby producentów dokonujących już sprzedaży zarówno zarejestrowanej, jak i niezarejestrowanej (89).

Uzyskane informacje wskazują na to, że w gminie wiejskiej Kamienna Góra istnieje spory potencjał rynku sprzedaży bezpośredniej, dlatego zasadnym wydaje się być przedsięwzięcie organizujące lokalny rynek, zachęcające poszczególnych producentów do zalegalizowania swoich działań lub zwiększenia możliwości produkcyjnych obecnych uczestników rynku.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Tab.1 - Lista beneficjentów pomocy publicznej poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego
w cenie oleju napędowego w 2019 r.

<i>LP.</i>	<i>IMIĘ i NAZWISKO</i>	<i>ADRES</i>
1.	Opactwo S.S. Benedyktynek	Krzeszów, Plac Jana Pawła II 5
2.	Czesław Karst	Janiszów 31
3.	Andrzej Adamek	Raszów Nr 54
4.	Marian Adamek	Raszów Nr 100
5.	Katarzyna Babiarez	Gorzyszów Nr 7
6.	Jarosław Babiarez	Gorzyszów Nr 7
7.	Olga Bagińska	Olszyny Nr 12
8.	Roman Baran	Lipienica Nr 33
9.	Jolanta Barszcz	Krzeszów Nr 10
10.	Roman Barteczko	Pisarzowice Nr 57
11.	Marzena Bednarz	Lipienica Nr 58
12.	Stanisław Benc	Raszów Nr 31
13.	Andrzej Berdechowski	Krzeszów, ul. Benedyktyńska 31
14.	Stefan Berdychowski	Olszyny Nr 109
15.	Krzysztof Berdechowski	Krzeszów ul. Benedyktyńska 6
16.	Marian Berdechowski	Krzeszów, ul. Benedyktyńska 6
17.	Marek Bielewicz	Czadrów Nr 18
18.	Renata Blicharz	Gorzyszów Nr 45
19.	Małgorzata Bliskowska	Gorzyszów Nr 109
20.	Władysław Bochenek	Czadrów 77
21.	Piotr Breda	Ptaszków Nr 77
22.	Barbara Budzyń	Jawiszów Nr 58
23.	Zygmunt Butkiewicz	Olszyny Nr 42
24.	Janusz Cebula	Pisarzowice Nr 19

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

25.	Władysław Cebula	Pisarzowice Nr 19
26.	Zbigniew Cebula	Pisarzowice Nr 44
27.	Sławomir Cebula	Pisarzowice Nr 15
28.	Andrzej Chmielewski	Krzeszów, ul. Cysterska 3
29.	Jarosław Chronowski	Krzeszów, ul. Cysterska 46
30.	Paweł Cierpikowski	Pisarzowice Nr 106
31.	Dobromir Ciesielski	Pisarzowice Nr 46A
32.	Grzegorz Cincio	Raszów Nr 97
33.	Markus Ditterla	Przedwojów Nr 62A
34.	Patrycja Ditterla - Kasperska	Przedwojów Nr 64
35.	Rafał Drzewiecki	Ptaszków Nr 56
36.	Marcin Dubiel	Dobromyśl Nr 18
37.	Sylwia Dudzik	Dębrznik Nr 35
38.	Janina Dumańska	Krzeszów, ul. Piotra Brandla 7
39.	Jan Dutka	Rędziny Nr 59
40.	Stanisław Dutka	Rędziny Nr 57
41.	Ireneusz Ferenc	Krzeszów, ul. Księcia Bolka i 36
42.	Astryda Filipowicz	Ptaszków Nr 73
43.	Mirosław Fryzowicz	Przedwojów Nr 1
44.	Józef Fryzowicz	Przedwojów Nr 1
45.	Tadeusz Furtak	Leszczyniec Nr 96
46.	Marcin Galica	Dębrznik Nr 79
47.	Tadeusz Głuchowski	Rędziny 41, 58-424 Pisarzowice
48.	Zygmunt Góra	Rędziny Nr 37
49.	Jarosław Giercarz	Szarocin Nr 2
50.	Tadeusz Głuchowski	Rędziny 41
51.	Andrzej Grochalski	Dębrznik Nr 9
52.	Ewelina Groń	Przedwojów 55

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

53.	Zdzisław Hołysz	Rędziny 24
54.	Patrycja Jała	Krzeszów, ul. Zielna 20
55.	Adam Jankosz	Leszczyniec Nr 93
56.	Marcin Jankosz	Leszczyniec Nr 93
57.	Sebastian Jaszczur	Olszyny Nr 106
58.	Przemysław Jurkowski	Ptaszków Nr 69
59.	Anna Kalińska	Szarocin Nr 31
60.	Jan Kasprzyk	Leszczyniec Nr 41
61.	Józef Kimbort	Jawiszów Nr 32
62.	Zbigniew Kołodziej	Raszów Nr 20
63.	Danuta Kołodziej	Raszów Nr 73
64.	Bartłomiej Kowalczyk	Michała Willmanna 7, 58-405 Krzeszów
65.	Zdzisław Kraszewski	Jawiszów Nr 28
66.	Mariusz Kraszewski	Jawiszów Nr 47
67.	Włodzimierz Krężel	Gorzyszów Nr 44A
68.	Daniel Kruczek	Krzeszów, ul. Księcia Bolka i 58
69.	Piotr Kuczyński	Krzeszów, ul. Zielna 8
70.	Krzysztof Kurczewski	Krzeszów ul.Św. Anny 2
71.	Jan Kwaśniewski	Raszów Nr 58
72.	Zygmunt Lamek	Dębrznik Nr 71/4
73.	Jerzy Lelito	Pisarzowice Nr 17
74.	Urszula Leszczyńska	Krzeszów, ul. Benedyktyńska Nr 43
75.	Antoni Leśniak	Lipienica Nr 22
76.	Krzysztof Ligęza	Janiszów Nr 50
77.	Bogusław Lipiński	Pisarzowice 26
78.	Jan Lupa	Ogorzelec Nr 52
79.	Tomasz Łabuda	Jawiszów Nr 35
80.	Adam Łabuda	Jawiszów Nr 51

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

81.	Zbigniew Łabuda	Czadrów Nr 42
82.	Alfreda Łabuda	Jawiszów Nr 49
83.	Henryk Łuczak	Leszczyniec 106
84.	Joanna Madej-Lech	Janiszów Nr 60
85.	Maria Majka	Jawiszów Nr 54
86.	Jan Majerski	Leszczyniec Nr 43
87.	Kazimierz Maraś	Przedwojów Nr 58
88.	Łukasz Maraś	Janiszów 48B
89.	Andrzej Mazurczak	Czarnów 42
90.	Marian Miaz	Jawiszów Nr 9
91.	Czesław Michalik	Michała Willmana 14/3, Krzeszów
92.	Marian Milerczyk	Przedwojów Nr 95
93.	Anna Mokrzycka	Krzeszów, ul. Cysterska 15
94.	Edward Nakonieczny	Janiszów Nr 29
95.	Damian Narwid	Kochanów Nr 50
96.	Jan Nosal	Dębrznik Nr 11
97.	Jerzy Nowak	Pisarzowice Nr 145
98.	Kazimierz Ogorzałek	Krzeszów, ul. Sądecka 18
99.	Jan Pajor	Olszyny Nr 62
100.	Dominik Paluch	Raszów Nr 98
101.	Andrzej Pawełek	Gorzyszów Nr 2
102.	Damian Pawełek	Gorzyszów 2
103.	Bogdan Pawlik	Lipienica Nr 41
104.	Grzegorz Pawlik	Lipienica Nr 41
105.	Sylwester Pawłowski	Kochanów 1/5
106.	Stanisław Paździor	Czadrów Nr 122
107.	Rafał Paździor	Czadrów 122
108.	Mariusz Paździor	Szarocin Nr 30

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

109.	Przemysław Piątkowski	Gorzyszów 18
110.	Paweł Pączkowski	Olszyny Nr 53B
111.	Kazimierz Piechota	Jawiszów 33
112.	Joanna Pierzchała	Szarocin Nr 14
113.	Janusz Piwowarczyk	Krzeszów, ul. Kalwaria 9
114.	Płuciennik Piotr	Raszów 56
115.	Edward Potoniec	Lipienica 19
116.	Krystyna Przybyła	Raszów Nr 97
117.	Rafał Przychocki	Przedwojów Nr 88
118.	Przemysław Puźniak	Gorzyszów Nr 19
119.	Marian Ruman	Kochanów Nr 84
120.	Paweł Ruman	Kochanów Nr 79
121.	Wiesław Salamon	Pisarzowice 136
122.	Ewa Sergiej	Dębrznik Nr 74
123.	Jan Sikora	Krzeszów ul. Młyńska 10
124.	Bartłomiej Sikorski	Szarocin 57
125.	Ludwik Sikorski	Leszczyniec 42
126.	Grażyna Sipiora	Krzeszów ul. Cysterska 34
127.	Adam Skoczeń	Szarocin 14
128.	Jan Skrzekut	Jawiszów Nr 38
129.	Daniel Słomiński	Gorzyszów 117
130.	Janusz Smoleń	Czadrów Nr 5
131.	Jan Sołtys	Janiszów Nr 47
132.	Tomasz Sopata	Lipienica 1
133.	Edward Sromek	Rędziny Nr 56
134.	Urszula Stasiuk	Krzeszów, ul. Benedyktyńska Nr 5
135.	Zbigniew Stawiarski	Pisarzowice Nr 59
136.	Seweryn Stawiarski	Leszczyniec 34/1

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

137.	Grzegorz Stawiarz	Olszyny Nr 95
138.	Kazimierz Stefański	Krzeszów, ul. Cysterska 100
139.	Mariusz Stefański	Krzeszów, ul. Cysterska 100
140.	Ryszard Suska	Leszczyniec Nr 76
141.	Marcin Suska	Leszczyniec Nr 76
142.	Tadeusz Szczecina	Krzeszów, ul. Św. Jadwigi Śląskiej Nr 1
143.	Mieczysław Szczecina	Krzeszów, ul. Św. Jadwigi Śląskiej Nr 10
144.	Urszula Szuster	Krzeszów, ul. Św. Jadwigi Śląskiej Nr 4
145.	Stanisław Szczecina	Krzeszów, ul. Św. Jadwigi Śląskiej Nr 1
146.	Marian Szypuła	Jawiszów 53
147.	Barbara Sznajder	Dobromyśl Nr 28
148.	Agnieszka Śliwak	Kochanów 92
149.	Wiktor Śliwak	Kochanów 92
150.	Ryszard Tilgner	Gorzyszów Nr 1A
151.	Mirostław Tokarczyk	Olszyny 96
152.	Wiesław Tokarczyk	Olszyny 102
153.	Dariusz Trela	Raszów Nr 6
154.	Sylwester Wańczyk	Krzeszów, ul. Św. Anny 9
155.	Agata Wąchała	Dębrznik Nr 27
156.	Łukasz Winiarski	Dębrznik 44
157.	Mariusz Wojciechowski	Raszów Nr 81
158.	Danuta Woźniak	Czadrów Nr 60
159.	Jan Wojtas	Janiszów Nr 38
160.	Tomasz Zakrzewski	Rędziny Nr 61
161.	Mariusz Zakrzewski	Rędziny Nr 61
162.	Marian Zarzycki	Raszów Nr 60A
163.	Oleksy Zarzycki	Pisarzowice Nr 80
164.	Dominika Zbrzyzna	Krzeszów, ul. Nadrzeczna 3

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

165.	Rafał Ziemiak	Pisarzowice Nr 14
166.	Janina Zelazko	Przedwojów Nr 7

Tab. 2 - Podmioty wytwarzających lub wprowadzających do obrotu pasze na terenie Gminy
Wiejskiej Kamienna Góra

<i>LP.</i>	<i>IMIĘ i NAZWISKO</i>	<i>ADRES</i>
1.	Paździor Stanisław	Czadrów 122
2.	Koszut Mateusz	Czadrów 66
3.	Olszewska Beata	Czadrów 93
4.	Drabik Henryk	Czadrów 90
5.	Łabuda Zbigniew	Czadrów 42
6.	Rudzka Stanisława	Czadrów 24
7.	Bochenek Władysław Gospodarstwo Rolne	Czadrów 77
8.	Wiesław Papros	Czadrów 49
9.	Talar Sebastian Ferma Drobiu	Czadrów
10.	Paździor Patryk	Czadrów 28
11.	Grochalski Andrzej	Dębrznik 9
12.	Galica Irena	Dębrznik 46
13.	Wyszyńska Margareta	Dębrznik 62
14.	Janas Marian	Dębrznik 33
15.	Obrzut Tadeusz	Dębrznik 35
16.	Lamek Charlotte	Dębrznik 71
17.	Hoffman Grzegorz	Dębrznik 15
18.	Wąchała Agata	Dębrznik 27
19.	Winiarski Łukasz	Dębrznik 44
20.	Nosal Jan	Dębrznik 11
21.	Dubiel Antoni	Dobromyśl 18
22.	Dubiel Marcin	Dobromyśl 18

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

23.	Dubiel Marian	Dobromyśl 18
24.	Łach Paweł	Dobromyśl 46
25.	Bliskowska Małgorzata	Gorzyszów 109
26.	Babiarz Jarosław	Gorzyszów 7
27.	Blicharz Jerzy	Gorzyszów 45
28.	Słomińska Janina	Gorzyszów 117
29.	Madzia Ryszard	Gorzyszów 40
30.	Krężel Włodzimierz	Gorzyszów 43
31.	Pawełek Andrzej	Gorzyszów 2
32.	Piątkowski Szczepan	Gorzyszów 18
33.	Słomski Daniel	Gorzyszów 117
34.	Puźniak Jan	Gorzyszów 19
35.	Puźniak Przemysław Specjalistyczne ekologiczne gospodarstwo rolne	Gorzyszów 19
36.	Pawełek Damian	Gorzyszów 2
37.	Pawełek Kamil	Gorzyszów 2
38.	Ligęza Krzysztof	Janiszów 50
39.	Madej Joanna	Janiszów 60
40.	Nakonieczny Edward	Janiszów 29
41.	Maraś Marian	Janiszów 8
42.	Karst Czesław	Janiszów 31
43.	Kowalska Teresa	Janiszów 35
44.	Kraszewski Józef	Jawiszów 47
45.	Niewczas Czesława	Jawiszów 49
46.	Majka Marcin	Jawiszów 54
47.	Łabuda Adam	Jawiszów 51
48.	Łabuda Tomasz	Jawiszów 35
49.	Skrzekut Jan	Jawiszów 38

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

50.	Skrzekut Maria Lucyna	Jawiszów 38
51.	Kraszewski Zdzisław	Jawiszów 28
52.	Łabuda Alfreda	Jawiszów 49
53.	Ruman Ryszard	Kochanów 65
54.	Pawłowski Sylwester	Kochanów 1/5
55.	Pietraszek Kamila	Kochanów 1/5
56.	Micek Zbigniew	Kochanów 85
57.	Ruman Paweł	Kochanów 79
58.	Ruman Marian	Kochanów 84
59.	Szczecina Tadeusz	Krzeszów, Św. Jadwigi 1
60.	Szczecina Stanisław	Krzeszów, Św. Jadwigi Śl. 1
61.	Szczecina Krzysztof	Krzeszów, Św. Jadwigi Śl. 1
62.	Mokrzycka Anna	Krzeszów, Cysterska 15
63.	Gospodarstwo Rolne SS Benedyktynek	Krzeszów, Pl. Jana Pawła II 5
64.	Zbrzyzna Dominika	Krzeszów, Nadrzeczna 3
65.	Pogwizd Bogdan	Krzeszów, Księża Bolka i 39
66.	Pazgan Mieczysław	Krzeszów, Cysterska 16
67.	Chronowski Alojzy	Krzeszów, Cysterska 46
68.	Ogorzałek Kazimierz	Krzeszów, Sądecka 18
69.	Kruczek Wiesław	Krzeszów, Księża Bolka i 58
70.	Pazgan Anna	Krzeszów, Cysterska 11
71.	Homoncik Zygmunt	Krzeszów, Sądecka 10
72.	Miechurski Antoni	Krzeszów, Sądecka 12
73.	Sikora Jan	Krzeszów, Młyńska 10
74.	Wańczyk Sylwester	Krzeszów, Św. Anny 9
75.	Polewska Agnieszka	Krzeszów, Ks. Bolka i 88
76.	Kasprzyk Zbigniew	Leszczyniec 41
77.	Kasprzyk Jan	Leszczyniec 41

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

78.	Sikorski Bartłomiej	Leszczyniec 42
79.	Sikorski Ludwik	Leszczyniec 42
80.	Stawiarski Konrad	Leszczyniec 34
81.	Stawiarski Daniel	Leszczyniec 34/1
82.	Stawiarski Seweryn	Leszczyniec 34/1
83.	Pawlik Bogdan	Lipienica 41
84.	Pawlik Grzegorz	Lipienica 41
85.	Potoniec Edward	Lipienica 19
86.	Sopata Tomasz	Lipienica 1
87.	Leśniak Antoni	Lipienica 22
88.	Przybytek Stanisław	Ogorzelec 53
89.	Paweł Gąsior	Ogorzelec 99
90.	Kopczuk Bronisława	Olszyny 89
91.	Pajor Jan	Olszyny 62
92.	Butkiewicz Zygmunt	Olszyny 42
93.	Butkiewicz Krystyna	Olszyny 42
94.	Rosiek Jagoda	Olszyny 9
95.	Tokarczyk Mirosław	Olszyny 96
96.	Filip Karol	Olszyny 99
97.	Kasperowicz Krzysztof	Olszyny 106
98.	Jaszczur Sebastian	Olszyny 106
99.	Berdychowski Stefan	Olszyny 109
100.	Tokarczyk Wiesław	Olszyny 102
101.	Jazukiewicz Jan	Olszyny 2
102.	Bagiński Mariusz	Olszyny 12
103.	Bagiński Krystian	Olszyny 12
104.	Bagiński Andrzej	Olszyny 12
105.	Lelito Jerzy	Pisarzowice 17

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

106.	Ciesielski Dobromir	Pisarzowice 46
107.	Cebula Władysław	Pisarzowice 19
108.	Kwarta Hanna	Pisarzowice 164
109.	Tokarczyk Stefan	Pisarzowice 122
110.	Zarzycki Oleksy	Pisarzowice 80
111.	Głuchowska Urszula	Pisarzowice 121
112.	Cierpikowski Paweł	Pisarzowice 103
113.	Turliński Mateusz	Pisarzowice 9
114.	Stawiarski Zbigniew	Pisarzowice 59
115.	Lipiński Bogusław	Pisarzowice 26
116.	Ciesielski Konrad	Pisarzowice 46a
117.	Fryzowicz Józef	Przedwojów 1
118.	Ditterla Fryderyk	Przedwojów 64
119.	Ditterla Patrycja	Przedwojów 64
120.	Kończak Bożena	Przedwojów 59
121.	Lizoń Jan	Przedwojów 68
122.	Musiał Edward	Przedwojów 59
123.	Kasprzyk Marian	Przedwojów 57
124.	Breda Piotr	Ptaszków 77
125.	Żeliszewski Krzysztof	Ptaszków 7
126.	Filipowicz Astryda	Ptaszków 73
127.	Jurkowski Józef	Ptaszków 69
128.	Zarzycki Marian	Raszów 61
129.	Płuciennik Piotr	Raszów 56
130.	Paluch Eugeniusz	Raszów 21
131.	Rola Jan	Raszów 82
132.	Kołodziej Zbigniew	Raszów 20
133.	Laskowski Ryszard	Raszów 25

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

134.	Konopacka Stefania	Raszów 41
135.	Tokarski Piotr	Raszów 55
136.	Łoza Kazimierz	Raszów 96
137.	Trela Dariusz	Raszów 6
138.	Trela Stanisław	Raszów 6
139.	Kołodziej Danuta	Raszów 73
140.	Ochota Stefania	Raszów 32
141.	Mastej Waldemar	Raszów 68
142.	Kwarta Maria	Raszów 35
143.	Nawrocki Mirosław	Raszów 39
144.	Wojciechowski Mariusz	Raszów 81
145.	Przybyła Krystyna	Raszów 97
146.	Łoza Wiesława	Raszów 96
147.	Matusik Stanisław	Raszów 53
148.	Benc Stanisław	Raszów 31
149.	Owsianka Wiesław	Raszów 80
150.	Bieniek Roman	Rędziny 66
151.	Góra Seweryn	Rędziny 37
152.	Góra Zygmunt	Rędziny 37
153.	Malec Wiktor	Rędziny 62
154.	Trojan Barbara	Rędziny 62
155.	Dutka Stanisław	Rędziny 57
156.	Sromek Edward	Rędziny 56
157.	Głuchowska Jadwiga	Rędziny 41
158.	Jędruch Ryszard	Rędziny 30
159.	Urban Celina	Szarocin 114
160.	Sokołowska Grażyna	Szarocin 8
161.	Waligóra Władysław	Szarocin 31

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

162.	Kalińska Anna	Szarocin 31
163.	Pierzchała Joanna Gospodarstwo Rolne	Szarocin 14
164.	Skoczeń Adam Gospodarstwo Rolne	Szarocin 14
165.	Frelich Agata Katarzyna	Szarocin 2a

Tab. 3 – Lista producentów widniejących zarówno w Tab. 1 jak i Tab. 2.

LP.	IMIĘ i NAZWISKO	ADRES
1.	Paździor Stanisław	Czadrów 122
2.	Łabuda Zbigniew	Czadrów 42
3.	Wąchała Agata	Dębrznik 27
4.	Winiarski Łukasz	Dębrznik 44
5.	Nosal Jan	Dębrznik 11
6.	Dubiel Marcin	Dobromyśl 18
7.	Bliskowska Małgorzata	Gorzyszów 109
8.	Babiarz Jarosław	Gorzyszów 7
9.	Blicharz Jerzy	Gorzyszów 45
10.	Krężel Włodzimierz	Gorzyszów 43
11.	Pawelek Andrzej	Gorzyszów 2
12.	Piątkowski Szczepan	Gorzyszów 18
13.	Słomski Daniel	Gorzyszów 117
14.	Puźniak Przemysław spec. ekolog. gosp. rolne	Gorzyszów 19
15.	Pawelek Damian	Gorzyszów 2
16.	Ligęza Krzysztof	Janiszów 50
17.	Madej Joanna	Janiszów 60
18.	Nakonieczny Edward	Janiszów 29
19.	Karst Czesław	Janiszów 31
20.	Kraszewski Józef	Jawiszów 47
21.	Majka Marcin	Jawiszów 54
22.	Łabuda Adam	Jawiszów 51
23.	Łabuda Tomasz	Jawiszów 35
24.	Skrzekut Jan	Jawiszów 38
25.	Kraszewski Zdzisław	Jawiszów 28
26.	Łabuda Alfreda	Jawiszów 49
27.	Szczecina Tadeusz	Krzeszów, Św. Jadwigi 1
28.	Szczecina Stanisław	Krzeszów, Św. Jadwigi Śl. 1
29.	Mokrzycka Anna	Krzeszów, Cysterska 15
30.	Gospodarstwo Rolne SS Benedyktyniek	Krzeszów, Pl. Jana Pawła II 5

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

31.	Zbrzyzna Dominika	Krzeszów, Nadrzeczna 3
32.	Chronowski Alojzy	Krzeszów, Cysterska 46
33.	Ogorzałek Kazimierz	Krzeszów, Sądecka 18
34.	Kruczek Wiesław	Krzeszów, Księża Bolka i 58
35.	Sikora Jan	Krzeszów, Młyńska 10
36.	Wańczyk Sylwester	Krzeszów, Św. Anny 9
37.	Kasprzyk Jan	Leszczyniec 41
38.	Sikorski Ludwik	Leszczyniec 42
39.	Stawiarski Seweryn	Leszczyniec 34/1
40.	Pawlik Bogdan	Lipienica 41
41.	Pawlik Grzegorz	Lipienica 41
42.	Potoniec Edward	Lipienica 19
43.	Sopata Tomasz	Lipienica 1
44.	Leśniak Antoni	Lipienica 22
45.	Pajor Jan	Olszyny 62
46.	Butkiewicz Zygmunt	Olszyny 42
47.	Tokarczyk Mirosław	Olszyny 96
48.	Jaszczur Sebastian	Olszyny 106
49.	Berdychowski Stefan	Olszyny 109
50.	Tokarczyk Wiesław	Olszyny 102
51.	Bagiński Krystian	Olszyny 12
52.	Lelito Jerzy	Pisarzowice 17
53.	Ciesielski Dobromir	Pisarzowice 46
54.	Cebula Władysław	Pisarzowice 19
55.	Zarzycki Oleksy	Pisarzowice 80
56.	Cierpikowski Paweł	Pisarzowice 103
57.	Stawiarski Zbigniew	Pisarzowice 59
58.	Lipiński Bogusław	Pisarzowice 26
59.	Fryzowicz Józef	Przedwojów 1
60.	Ditterla Patrycja	Przedwojów 64
61.	Breda Piotr	Ptaszków 77
62.	Filipowicz Astryda	Ptaszków 73
63.	Jurkowski Józef	Ptaszków 69
64.	Zarzycki Marian	Raszów 61
65.	Płuciennik Piotr	Raszów 56
66.	Kołodziej Zbigniew	Raszów 20
67.	Trela Dariusz	Raszów 6
68.	Kołodziej Danuta	Raszów 73
69.	Wojciechowski Mariusz	Raszów 81

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

70.	Przybyła Krystyna	Raszów 97
71.	Benc Stanisław	Raszów 31
72.	Góra Zygmunt	Rędziny 37
73.	Dutka Stanisław	Rędziny 57
74.	Sromek Edward	Rędziny 56
75.	Głuchowska Jadwiga	Rędziny 41
76.	Kalińska Anna	Szarocin 31
77.	Pierzchała Joanna Gospodarstwo Rolne	Szarocin 14
78.	Skoczeń Adam Gospodarstwo Rolne	Szarocin 14

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Załącznik nr 5.

Oszacowanie potencjału rynku sprzedaży bezpośredniej na przykładzie wybranych gmin umiejscowionych w województwach dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, małopolskim i podlaskim

Instrukcja dla gminy

Krok I. POZYSKANIE INFORMACJI o OGÓLNEJ LICZBIE GOSPODARSTW NA TERENIE GMINY

Należy pozyskać, wypisy z następujących rejestrów:

ARiMR

- Liczba gospodarstw otrzymujących dopłaty obszarowe (ogólnie, bez danych jednostkowych).
Wyszukiwarka dostępna jest on-line.
<http://beneficjenciwpr.minrol.gov.pl/search/index/year:2019/>

Gmina

- Liczba osób/podmiotów płacących podatek rolny na terenie gminy. *Dane dostępne w urzędzie gminy.*
- Liczba osób/podmiotów uprawnionych do głosowania w wyborach do Izb Rolniczych. *Dane dostępne w urzędzie gminy.*

Powyższe bazy obejmują wszystkie gospodarstwa spełniające definicję prawną (o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego). Oznacza to, że w bazie znajdują się także takie gospodarstwa, które de facto nie prowadzą działalności rolniczej, choć zachowują uprawnienia np. do dopłat obszarowych. Udział takich „nieaktywnych” gospodarstw zależy od charakteru obszaru i intensywności produkcji rolnej. W niektórych gminach stanowią one zdecydowaną większość gospodarstw (np. w gminie Kamienna Góra aż 75%), podczas gdy w innych ich udział jest mniejszy (np. w gminie Dobrcz – 28%). Taka baza danych nie stanowi dobrej informacji o gospodarstwach rolnych i musi być zweryfikowana tak, by przedstawiała liczbę faktycznie funkcjonujących gospodarstw. Dlatego niezbędne są dalsze kroki w tej metodzie.

Krok II. WYKONANIE SZCZEGÓŁOWYCH ZESTAWIEŃ z RÓŻNYCH BAZ DANYCH DOTYCZĄCYCH GOSPODARSTW ROLNYCH NA TERENIE GMINY.

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS)

- Wykaz producentów certyfikowanych ekologicznie. *Należy wystąpić o udostępnienie bazy w formie wykazu excel. Formularz: <https://www.gov.pl/web/ijhars/udostepnianie-informacji-o-producentach-w-rolnictwie-ekologicznym>*

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Główny Inspektorat Weterynarii (GIW)

- Z bazy ogólnopolskiej dostępnej on-line, należy wyselekcjonować gospodarstwa, które mają siedzibę na terenie gminy. *Wyszukiwarka dostępna on-line:*

<https://pasze.wetgiw.gov.pl/demo/index.php?mode=1&lng=&protect=aec186ff7d984b59b501617a0e0a253e>

Powiatowy Inspektorat Weterynarii (GIW)

Wykaz osób/podmiotów nadzorowanych prowadzących:

- **Rolniczy handel detaliczny.** *Baza dostępna on-line:*
<https://pasze.wetgiw.gov.pl/spi/demo/index.php>
- **Sprzedaż bezpośrednią** (w zakresie produkcji zwierzęcej), zgodnie z rozporządzeniem MRiRW z dnia 29 grudnia 2006r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej. *Baza dostępna on-line.*
<https://pasze.wetgiw.gov.pl/spi/demosb/index.php>
- **działalność marginalną, lokalną i ograniczoną (MLO)**, zgodnie z rozporządzeniem MRiRW z dnia 8 czerwca 2010r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (Dz.U. 2010 Nr 113, poz. 753). *Należy wystąpić z wnioskiem do PIW.*

Wykaz osób/podmiotów wytwarzających lub wprowadzających do obrotu pasze, zatwierdzonych lub zarejestrowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 183/2005. Wyszukiwarka. Należy wybrać województwo, powiat oraz kategorię „zarej. zgodnie z art. 5 ust 1”-
<https://pasze.wetgiw.gov.pl/demo/index.php?mode=1&lng=&protect=468fa00332a862e3a6c72f342a1726c5>

Z listy wybrać osoby/podmioty z siedzibą w poszczególnych miejscowościach gminy.

Powiatowy Inspektor Sanitarny (PIS)

Wykaz osób/podmiotów nadzorowanych prowadzących

- Rolniczy handel detaliczny (RHD), *Należy wystąpić z wnioskiem do PIS.*
- Sprzedaż bezpośrednią (w zakresie produkcji roślinnej). *Należy wystąpić z wnioskiem do PIS.*

Gmina

- Wykaz osób/podmiotów którym udzielono pomocy publicznej poprzez zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego. *Publikowany rokrocznie na BIP-ie gminy.*
- Inne bazy własne dostępne publicznie (*np. lista rolników występujących na targu organizowanego przez gminę*)

Ośrodek Doradztwa Rolniczego (ODR)

- Wykaz podmiotów uczestniczących w organizowanych przez ODRy inicjatywach typu e-bazarki, do których zgłaszają się rolnicy i producenci żywności. *Wykaz wojewódzkich e-bazarków:* <https://polskiebazarek.pl/>
- Inne bazy ODR, dotyczące sprzedaży bezpośredniej. *Niektóre biura i oddziały realizują programy wspierające lokalny rynek żywności.*

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Ten krok ma na celu wykorzystanie rejestrów gospodarstw rolnych do zweryfikowania ich faktycznej działalności. Najbardziej uniwersalne, dostępne publicznie, oraz mające atrybuty adresowe są bazy „paszowe” prowadzone przez PIW oraz aktualizowana corocznie lista beneficjentów pomocy publicznej w zakresie zwrotu podatku akcyzowego zawartego w paliwie rolniczym. z przeprowadzonych badań pilotażowych wynika, że są to bazy najbardziej zbliżone do faktycznej aktywności gospodarstw rolnych (zweryfikowanej w dalszych etapach badaniami ankietowymi). w uproszczonej wersji działań, zakładających pominięcie kroku III w niniejszej procedurze, można przyjąć liczbę gospodarstw w gminie na tej właśnie podstawie i od razu przejść do kroku IV.

KROK III TWORZENIE ZINTEGROWANEJ LISTY GOSPODARSTW w GMINIE

Ankieta A.

– skierowana do sołtysów, liderów lokalnych i pracowników urzędów gminy oraz instytucji obsługi rolnictwa, zamieszkujących konkretne miejscowości.

Jej celem jest ustalenie liczby faktycznie funkcjonujących gospodarstw w danych miejscowościach (i całej gminie), według realnej wiedzy respondentów. Ponadto ankieta ta pozwala na określenie wstępnego potencjału produkcyjnego w odniesieniu do rynku lokalnego.

Na podstawie sformułowanych w kroku I i II list, oraz informacjami uzyskanymi z ankiety A w kroku III, należy stworzyć zintegrowaną listę adresową gospodarstw rolnych na terenie gminy. Eliminacja powtórzeń, gospodarstw mających siedzibę poza terenem gminy, oraz jednostek „martwych” – nie prowadzących produkcji rolnej, pozwoli na stworzenie realnej bazy danych, która dopiero w takim kształcie może być przedmiotem dalszych badań.

Jak już wspomniano wcześniej, w wersji uproszczonej badań, można pominąć etap Ankiety A, sporządzając listę gospodarstw na podstawie działań etapu I i II. z badań pilotażowych wynika, że liczba „martwych” gospodarstw jest relatywnie mniejsza na obszarach o intensywnej produkcji rolnej. Sytuacja ta znacząco się zmienia jednak na obszarach gdzie funkcja rolnicza nie jest funkcją dominującą. w tym drugim przypadku pominięcie Ankiety A grozi znaczącym błędem w prognozowaniu potencjału rynku lokalnego.

Krok IV OKREŚLANIE POTENCJAŁU RYNKU LOKALNEGO

Ankieta B

– skierowana do wszystkich podmiotów (producentów) umieszczonych na zintegrowanej liście adresowej (sformułowanej w kroku III). Ankieta może być sporządzona w formie papierowej (wysyłana drogą pocztową, z prośbą o zwrot na adres gminy). Opcjonalnie (o ile dostępne będą adresy mailowe) można także wykorzystać formę elektroniczną (np. formularze Google).

Celem ankiety jest zidentyfikowanie producentów prowadzących sprzedaż bezpośrednią (podaż realna) bądź chcących prowadzić sprzedaż bezpośrednią (podaż potencjalna), którzy są zainteresowani zaangażowaniem się w tworzeniu bądź rozwijaniu rynku lokalnego z gminą oraz innymi partnerami.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie” Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Na podstawie analizy wyników Ankiety A i Ankiety B oraz innych informacji zebranych, otrzymujemy wstępny obraz aktualnej sytuacji odnośnie strony podażowej rynku lokalnego. Opisujemy go liczbowo i jakościowo.

Ważnym efektem ankiety jest również informacja o barierach dla rozwoju rynku lokalnego z punktu widzenia zainteresowanych producentów.

Z przeprowadzonych badań pilotażowych wynika, że sygnowanie akcji ankietowania przez urząd gminy znacząco zwiększa zwrotność ankiet oraz realność odpowiedzi. Zaufanie do gminy, zwłaszcza jeśli wykaże ona inicjatywę wsparcia działań rolników, jest bowiem wyższe niż do innych instytucji państwowych, organizacji pozarządowych czy nawet przedstawicieli nauki.

Krok V OCENA POTENCJAŁU RYNKU LOKALNEGO OD STRONY POPYTOWEJ

Mając obraz strony podażowej, ostatni krok wymaga rozeznania strony popytowej rynku lokalnego. W wersji optymalnej powinien on obejmować profesjonalne badania marketingowe rynku pod względem realnego zapotrzebowania na produkty typu „od pola do stołu”, oraz zgłaszanego potencjału, gdyby taka możliwość została znacznie bardziej udostępniona.

W tym pierwszym przypadku badania obejmują istniejące kanały sprzedaży i wolumin przepływu towarów („markety”, targowiska, dostawy bezpośrednie). w tym drugim zaś prognozowane jest potencjalne zainteresowanie klientów takimi formami sprzedaży.

Metody badań obejmują tzw. badania wybranych grup fokusowych, reprezentatywnych dla przekroju danej społeczności z aktualnymi i potencjalnymi konsumentami produktów wytwarzanych lokalnie. Bardziej zaawansowane metody badań rynku wymagają zaangażowania specjalistów, którzy potrafią zdiagnozować realne i potencjalne potrzeby klientów z wykorzystaniem metod opartych na analizie dużych zbiorów danych (big data).

Badania powinny rozpocząć się od najprostszych metod (badania fokusowe, wywiady strukturalizowane, ankiety badające zainteresowanie klientów), a dopiero w miarę rozwoju woluminu sprzedaży sięgać po bardziej skomplikowane narzędzia. Stosowanie drogich metod na samym początku rozwoju sprzedaży bezpośredniej nie wydaje się tu zasadne. Często wręcz ten etap jest traktowany jako fakultatywny, realizowany dopiero w fazie ekspansji, uruchomionego wcześniej rynku sprzedaży lokalnej.

Krok VI STWORZENIE DOCELOWEGO MODELU INSTYTUCJONALNEGO RYNKU LOKALNEGO

Sformułowanie organizacyjnych zasad funkcjonowania rynku lokalnego, z uwzględnieniem następujących elementów:

- organizacji współpracy między sprzedawcami,
- zakresu i sposobu wsparcia od instytucji będących katalizatorami rynku,

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy
Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

- narzędzi informatycznych zapewniających komunikację, dostawy oraz rozliczenia finansowe (typu *sharing economy*, *block chain* itp.).

W opisie metody jest to ostatni krok, lecz planowany w nim zakres działań powinien być realizowany równoległe z poprzednimi etapami. Jak wykazały badania sondażowe, a także szereg wcześniejszych doświadczeń, konstrukcja modelu instytucjonalnego, z bezpośrednim udziałem wszystkich interesariuszy, jest bowiem kluczowa z punktu widzenia trwałości funkcjonowania lokalnych rynków żywności.